

Таңпыңыл Луканэн

Таңпыңыл Луканэн

**Институт Библияелыльаткэн
2003**

Таңпыңыл Луканэн
Лукана нэнатвықэн Иисус

елылатгыргын лыгъоравэтлъяелеты

йилылыэтылын
Куликова И.В.

редактортэ
Тынеру Е.И., Кымытваль А.А., Кергинто А.П.

ISBN
ISBN

© Институт Библияелылаткэн,
2002

Янотвэтгав

Вэймэну лыньёторэ калевэтгавылыторэ!

Турык Таңпыңыл Луканэн, қол валын ңырбакалейпы Торвэтгычыатымңылтэлкэн. Торвэтгычыатымңылтэл (русийилымил «Новый Завет») ытри Талаянвэтгычыатымңылтэл («Ветхий Завет») ыннэнлеңкы рытчылыт — ынқэн Эвынкэликэл (грекыелымэл «Библия»), рьэнут ымы кытоот ымы игыр налгэкалевэтгавъевыркын нутэйиквик.

Торвэтгычыатымңылтэлык ңырақ Таңпыңылтэ, ынкы гатвылен ягталгыргын ынкъам гиливыт Иисус Христосын, Ынин гыёлятгыргын ынкъам тайкыёт таңынанэнэчгытаттэ, Ынин вьэгыргын ынкъам аёгыргын.

Калеёттэ Таңпынлык этгыргыт гатваленат лыгитэленъеп Палестинак (мургин гэвээнарылгат нырылгықэн о'ратгыргэпы Иисус). Ынкэңит Палестина гочылыатытвэлен римкин императорыкы. Ытрьэч-ым вэнлыги еврейылыа, нымытвалыа ынкы, гынрыру гэлгылин чиниткин лымалыквыргын, миңкэкин эвынчимгьун — Закон — йылнин ырыкы Эңэңэ (Энантомгавылыа)*, Моисейына-ым гэкэлилин. Нымкықинэт мэтыатвытколъыт Моисейына

---

* Эңэң — ңотэңвэтгава лыгьоравэтлыарык тэленъеп ныйлылыэтқин русилын эңинмын **Бог** (қыгитэтынэт вэтгавкалет В.Г. Богоразын, А. Аргентовын, М. Петелинын, L. Radloff).

яачы гамңылтэлленат, энмэн рэтгээ Льюё Эңэнин, Микынэ рычьэчинтэвнинэт о'равэтлът аймэтгыпы э'қэлтэтин ынкѡам вѡэгыргэн. Ынкѡам вай қынвэр у'рэтгѡи палестинакэн мѡэнымнымык Вифлеемык о'тчой а'тчаё Христос – Иисус («Христос» йилыльэтык грекѡелепы Льюё).

Таңпыңыл – ынқэн рьягталыквыргык Пыңыл. Ынқэн Пыңыл гамгао'равэтлътгыты, тымңалголяқ миңкы нымытвалъэты ынкѡам икурѡэйиле вэтгавыльэты.

Џотқэн Таңпыңыл гэкэлилин Лукана. Ытлѡн лѡнұтвалъын еврейыно, ынқѡом гэнъэллин лымалявыльѡ Христосына. Ынан гаяленат ы'ттѡыёл калѡёт пыңылтэ ынкѡам энакэтѡаттэ лѡулын эмырѡавыргыкэн. Яачы ынин кэлликэл гэйилыльэтлин мыкмытлыңқлеккэн елѡты. Қынвэр-ым тэңвыткы Таңпыңыл Луканэн вытрэтгѡи лыгийилымил.

Мургин елылътгыргын гэтэйкылин лыгитэлѡнѡепкин грекѡелыкэн калѡейпы. Ынқэната ытлѡн мачалваң валъын таңгыевкы валъэпы русийилыкин елылътгыргэпы.

Џутинкэллик мытѡылын инэнчичевэткин вэтгавкалекал.

Института Библияелылъткэн рывэлывкықунэвыркынинэт йилыльэтылын ынкѡам редактортэ чама винрэтлылыт тэйкык лыгийилымил. Мыткоргавыркын, иңқун лыгѡоравэтлътѡелылѡа гаймаңэн наракалевэтгавыркын ѡотқэн кэлликэл Библияйпы чычетйиле.

Таңпыңыл Луканэн

Лукана нэнатвықэн Иисус

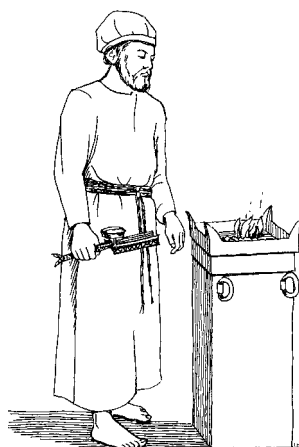
Б'тт'ыёлвэтгав

1 ¹Игыр мыкыч'ыт энмэч энаным'ылыявың'о'гыат эмыр'авагыргык, вал'ыт кэтэм мурыглыку, ²ын-қэн моргынан лыги мытытчын о'равэтл'айпы, микырык ынанторымгойпы чинитлы'етэ гэл'улин тыв'ё ынк'ам микынти гатваленат ы'тт'ыёл т'эвэ-ты ивыл'у Таңпыңылык. ³Ымы гым тывэтгычем-г'ок кэлин'живэтык гыныкы, вэймэну лын'ёйгыт Феофилегыт, пыңылтэл'ык, янор ымыл'о рычич'э-тып'лыткук. ⁴Ынқэн ратваг'а пытқыэнан'омраво гынин гы'л'ятгыргэты, рақэты энмэч гэныг'ивэ-тигыт.

Мэт'атвыгыргын о'ратгыргэн Иоанн Крестителен

⁵Ирод энма тиркэрму Иудеянотак, ынкэңит ынкы ганымытвален таароңрагэ'левыл'ын, микын нынны Захария. Ытл'ён гитлин Авийын энанрымэйпы. Нэв'ээн ынин, микын нынны Елисавета, гитлин чинйыр'у Ааронын. ⁶Ытри 'ирэргэри лыгипыл'у о'равэтл'ано гитлинэт Аңаңэты (Энантомгавыл'э-ты) ынк'ам қунчимг'утэ ныркы'еқинэт ымыл'о

тэвэквыргыт Этынвэн. ⁷Ытрэч-ым экиңыкы-
льинэт: Елисавета экымиңэткылыу гитлин, ңақам
ытри энмэч гэлгинпэвлинэт.

⁸Қол итык Авийын энан-
рымэн таароңгэлевымгогэ,
ынкы Захария тэлеңкинэмил
гилывылылқылы: ⁹рэсқивы-
лылқылы таароңрачыкогты ын-
кыам ынан рынлявэёлқылтэ
таңыткэванавыт энанэнтит-
кованвык. Ытлэн рэсқиквыи
Этынвэн таароңрачыкогты.
¹⁰Ымылы-ым рэмкын, ытлэн
ванавнынлявма, гатвэтчатва-
лен ңаргыноңқач ынкыам га-
ченъёргаввэтгавлен Аңаңэты.

¹¹Ынкыам люур вытрэтгы Эңэңин пынлынлялыын
(ангел) — ытлэн гатвэтчален мраңқач энанэнтитко-
ванвык, миңкы гэнынлевлинэт таңыткэванавыт.
¹²Льук ытлэн Захария гакапчачавлен ынкыам гэли-
ңилюлин. ¹³Ытрэч-ым ангеля ивнин ытлэн: «Ынңэ
эқэлиңэткэ, Захария, қун гынин ченъёргаввэтгав
гавалёмлен. Гынин ңэвээн Елисавета раккантогға
ынкыам рэтэнынныңын ытлэн Иоанныно. ¹⁴Ытлэн
ритгэ гыныкы кыткоргаквырго, ынкыам мыкы-
чыт ракоргавыркыт ынин о'ратгыргэты. ¹⁵Миңкы-
ри қун ытлэн ратвагға эргычыатылыо Этынвэты,
қырым нъэқимлюркын ынкыам Эңэңин Выйитэ
рэйырээтгэ еп у'рэткэ. ¹⁶Нымкықинэт израилы-
лыыт (еврейылыыт) Иоаннына рэнпэлқынтэвнинэт
Этынвэты, ыргин Аңаңэты. ¹⁷Ытлэн раянотгға
Этынвык, тывчимгьутэ энаглытылыын Илияна,

рыленво линлиңыт ытлыгыргин о'ракымэңэты, авалёмкыльэты Эңэңин танчемгьогыргык, ынкъам рантэнмавнэн рэмкын ятынвэты Этын».

¹⁸Захарияна пынләнэн ангел: «Миңкыри-ым гимнан ынкэн лыги тырэтчыңын? Энмэч гым ыныначгэгым ынкъам гимнин һэвээн нэмықзэй эңинкыльин».

¹⁹Ангеля татлыгнэн ытлән: «Гым – Гавриилегым. Трэтыркын Эңэңин тэвчемгьогыргын. Ынан инэн-һивыгыи гым тывынво гыныкы һотқэн таңпыңызл.
²⁰Гимнан гыныкы тывё қырым игытқэй нытван, вытку һотқо. Ытрэч-ым чеңэт гынан лымалё лю-һылгэ гимнинэт вэтгавыт, гыт эйилыкэ рэньэлгэ ымыльо ынкэн һалтагнэты».

²¹Ынкэңит-ым рэмкэ һатчақэн Захария ынкъам ниничгытэтқинэт, иа'м ытлән кимылтэтыркын таароңрачыко. ²²Захария һытогэ, ытрэч-ым вэтгавык һылвақэн. Ымыльо чичеквээт, этааны таароңрачыко ынан лъунин инэнлһуңэт. Ытлән һынығйивэтқин ырыкы мынга, пэнинэмил вама эйилыкыльу. ²³Галһагыт ынин гэлэватһылёт ынкъам ытлән рагыгэ.

²⁴Пэтле ынин һэвээн Елисавета нанқатгэ ынкъам тэңэвытрыкэ гатвален мытлыңэн йһилгыт. ²⁵«Ынкэн ыңин инэntyгыи Этынва, тэгьеңыльэ йытык гымыкайпы а'қапэран, таңпэранво о'равэтлһагыты», – гивлин ытлән.

Гамэтһатвылен Иисусын о'ратгыргын

²⁶Һэрһамытлыңқав йһилгын нанқыльытвама Елисавета, Эңэңэ тыңивынин ангел Гавриил Назаретэты – майһынымэты Галилеянотакэн, ²⁷һавһанһылқылеты Иосифын, мэңин гатвален чинйһыру

тиркэрмин Давидын. Нынны-ым нэвыскэтин — Мария. ²⁸ Етык ыныкагты ангеля ивнин: «Вай-ым тыетык. Эңэңэ рыкычымавёйгыт, онтымэты қытваркын! Гынык рээн Этын!»

²⁹ Ынан капчачо рытчынинэт ынинэт вэтгавыт ынкъам нычимгьуқин, рэқу ынан тывнэн ынңин валбын тинэнқитпың.

³⁰ Ангеля ивнин ытлён: «Ынңэ эқэлиңэткэ, Мария! Гынык нъэлгьи армагыргын, Эңэңэ йыльё гыргочайпы. ³¹ Гыт рананқатгъа, раккантогъа ынкъам рэтэнынныңын Ытлён Иисусыну. ³² Ытлён рэнъэлгъэ ынанэргычъо, нэръэйңэвыркын Эккэну Ынангыргочальэн; Этынва Эңэңэ рэйылнин Ыныкы вакъосқыёлгын тиркэрмин Давидын, Ынин ыттыюллъин. ³³ Ынан таңқонпың рэнлеркынинэт Иаковын яатлъат, ынкъам Ынин Энанлявагыргын қырым нытэлпыгъэн».

³⁴ Марияна пынлёнэн ангел: «Миңкыри-ым ынкэн ратвагъа? Гым еп эқликэткыльыгим».

³⁵ Ангел татлыңыткогъэ: «Эңэңин Выйитэ нарайыгыт ынкъам Эңэңин армагырга нэрэнчимкэтгыт, ынкэната Нэнэны, гынан йытоё, вэймэну нэрэлгыңын — Ытлён нэръэйңэвыркын Эккэну Эңэңин. ³⁶ Қыкэтъогын Елисавета, гынин чычеткинэңэв, экымиңэткиңэву лынъё: ытлён ынопэвылбын нанқатгъэ ынкъам энмэч ыннанмытлыңқав йбилгык варкын. ³⁷ Аңаңэты таңымыльо гаймаңэн валбын».

³⁸ Ынкэңит Мария иквьи: «Гым — Этынвэн пурэлңэвигым. Мачынан ымыльо гыныквэтгавыгъет нытвагъан». Ынкъам ангеля пэлянэн ытлён.

Марияна лъусқивыркынын Елисавета

³⁹ Чигтээр ы:лөңэттэ галяк Мария гагчакватгээ майңынымэты, вальэты Иудеякэн найванвык. ⁴⁰ Ыт-лөн етгы Захариян ярагты ынкъам иквьи: «А'мын тыетык, Елисавета». ⁴¹ Елисаветана валёмнэн Мариян қулиқул, Нэнэны люур вай камаграрьогээ нанқычыко, ынкъам Елисавета Эңэңин Выйитэ йырбэтгы. ⁴² Ытлөн нэргъав қулильэтгы: «Гыт — Эңэңэ таңаңэнмыейгыт нэввэнийырбылқыу! Этынва ымы тэңэңинмынин гынин урэтылбылқыу Нэнэны! ⁴³ Ытлөн вай микынэ ейвэчу инэлгыгы, гымыкы етгы ытля гымнин Этынвэн? ⁴⁴ Эчги гымнан тывалёмын гынин қулиқул, нэнэны амкоргава гымыгчыку камаграрьогээ. ⁴⁵ Кычымылыгыт, қэлёқлымалё лыңын, тывьё Этынва вэты ратвагья!»

⁴⁶ Ынкъам Мария иквьи:

«Гымнин қэлелвынэ рэргавыркынэн Этын,
⁴⁷ гымнин выйирит кыткоргавыркын Аңаңэты,
Энанъягталявыльэты гымыкы,
⁴⁸ қэлёқтым Ынан тэңу инэтчыгы,
лыгэн а'тав вальэгым;
игыр-ым ымтыңарата кычымыңаво
наратвыркынэгым,
⁴⁹ қэлёқтым Эрмэльэ тэйкынин тэңиничгытэт —
нэргықэн Ынин нынны!
⁵⁰ Ынин йыркылеңгыргын вытрэтыркын
ымтыңаратэты,
микынти таароңыркыт Ыныкы.
⁵¹ Ынан рыленинэт лыгэмайңытайкыгыргыт:
рвынинэт тэгыттэмңылбыт
ырынпъоравэтлбат,

- ⁵² рырақылқылявнэнат эрмэт энанляванвэпы,
очылыт-ым эргыпыльо рытчининэт,
⁵³ гытътатыльэты йылнинэт таңгыргыт,
гаймычбылбыт-ым рытрилнинэт эмқулгэ.
⁵⁴⁻⁵⁵ Етгыи вэнратынво Ынин выёлъэты —
Израилеты,
кэтьокво таңқонпыңкэн йыркылеңгыргэн,
энатватъё мургин ыттгыёллъягты,
Авраамына ынкъам ынин яаллъягты».
⁵⁶ Мария гарамкылытвален Елисаветан ярак қы-
мэк ңырбо йбилгыт ынкъам ыңқоры рагтыгъэ.

О'ратгыргын Иоанн Крестителын

⁵⁷ Ынқэңит кымэңатыңногъэ Елисавета, ыңқом
аккантогъэ. ⁵⁸ Энаралъа ынкъам чычеткинэтэ нава-
лёмын, ръайыркылеңгыргын Этынва рыленин ыны-
кагты. Ытри гакоргавленат ынык рээн.

⁵⁹ Амңыроотқавкэн ы'лөк ытри етгъэт тайкынво
гыевқаквыргын еврейыльэн*. Чит-ым нэрэтэнын-
ныңгэн ытлөн ытлыгымил Захарияно, ⁶⁰ ытрьэч-ым
ытля кавтычгогъэ: «Этлы, ытлөн нэръэйңэвыркын
Иоанныно».

⁶¹ «Аны алымы гынин тыңэрэтык уйңэ ымы мэ-
ңин ынңин ныннылбын», — нивын ыргынан.
⁶² Ынқом намңылёңногъан гыйивқэвэ нэнэнин
ытлыгын, миңкыри ынкэнына рэтэнынныңыр-
кынин.

⁶³ Захарияна йынаннэн вычготтықай ынкъам
кэлинин: «Ынин нынны — Иоанн». Ымыльо

---

* 1:⁵⁹ Гыевқаквыргын еврейыльэн ынңин валбын: нычви-
қин камлелың валбын ныватытьол лёлөкэн.

иничгытэтгъэт. ⁶⁴ Ынкы лыгэн эвыр йилынңэги, ытлён вэтгавыңногъэ ынкъам анъяңнонэн Эңэң. ⁶⁵ Ымэнаралыт э’қэлиңэтръугъэт. Ынкъом нотэнпыңыл нъэлгьи ым-Иудеякэн нэйнутэк. ⁶⁶ Микынэ ынкэн навалёмын, ымыльо чимгъугъэт ынкъам эвыңногъат: «Ытлён вай микыну рэнъэлгъэ ынкэн нэнэны?» Ынкъам қэглывангэт, ынык рээн гатвален Этынвэн армагыргын.

Захариян мэтъатвыгыргын

⁶⁷ Захария, Иоаннын ытлыгын, Эңэңин Выйитэ йырэтгьи ынкъам мэтъатвытқоңногъэ:

⁶⁸ «Мынынэргавын Этын, Израилькэн Эңэң!

Ытлён етгьи морыкагты винрэтык,

курык рытавэмэнңыторақыргын

Чиниткин варатэты;

⁶⁹ Ынан тыңивынин морыкы

Эргыналватылдын Инэньегтэлевилын

ярайпы Давидын, Ынин выёлъэн, —

⁷⁰ миңкыри гэнатватлен морыкы

Ынин тэлеңкин аңаңмэтъатвытқольэпы.

⁷¹ Ынан мури нэрэньегтэлевмык

морыкъақальэпы ынкъам ымыльоргэпы,

микырык лыгъэқу нэлгыркынимык.

⁷² Ытлён гэнатватлен йыркылиңылыу вак

морыкыттыёлъарыкы ынкъам

лыги лыңык вэтгычатвылгын.

⁷³ Ытлён гьомрэнатватлен Авраамына,

морыкыттыёлъагты,

⁷⁴ энмэн нэрэньегтэлмык а’қальэпы.

Қырым мэкына мынъэқэлиңэнмык

⁷⁵ ынкъам выёлъо мытратваркын Ыныкы,

иңкун вак лыгипылыу, а'қатвакылыу
Ыныкэгийт.

- 76 Гыт-ым, гимнин нэнэнэйгыт, рэныннынңэгэ
мэтыатвыткольо Ынангыргочальэн,
қәлжәқым рәлеркын ыттыёл Этынвык,
иңкун Ыныкы татылжанвыңык
- 77 ынкъам ивык Ынин варадэты,
Эңэңэ мэчынкы рэнаачыторавнэнат
э'қәлтәтти варадән
ынкъам рәнъегтәлевнинэт о'равәтлјат.
- 78 Мургин Эңэң ы'лгыльэтылыын,
йыркылиңылыын
рәетгәэ морыкы э'эйпы,
қынур ининилыын тиркытир,
- 79 иңкун рықәргавык валыт
қынур вәэгыргывосқымчыко
ынкъам рыгйивэтык морыкы рьәт,
рылелыын онтымгыргәты».

⁸⁰ Иоанн-ым нымэйңәтқин ынкъам нықалјалвы-
о'мравқән. Ытлән ганымытвален чыгәйнутәк ын-
катагнәты, титә валылықыл кәливытгыр еткин
Израилькән варадэты.

О'ратгыргын Иисусын

2¹ Ынңәнбылјәткок Римкин императора Августы-
на гәтивкәлилин, иңкун таңымылыу варад ы'н-
нынныкәлин Римнутәкин империяк. ²Тәңвытку
ынңот нарылгыңңонат о'равәтлјат, титә очочо Си-
рияк гитлин Квириний. ³Ынқәната гамгао'равәтлјан
эквәтгәи ченәтнымнымәты рылгаткаленво. ⁴Май-
ңынымгыпы Назарет Галилеянотакән Иосиф нә-
мықәй қытгәи Иудеягты, майңынымәты Вифлеем.

Ынкэн мэйңынымным Давидын. Нэнри эквэтгы Иосиф, кэлёқ-ым ытлён Давидыргэпы валын. ⁵ Ытлён рылгаткалесқэквэ гаңавъанылқылма Марияна рээн, мэңин нанқылбын. ⁶ Вифлеемык Мария кмэңатыңногэ ⁷ ыттгыёлакката. Рычымкэннин Нинқэй, рытрилнин раңқаматкынык ярагыннэкэн, миңкыри қун ытри арамкылырака гатваленат.

*Кытэпгынрэтлыыт ынксам ангелтэ
(пындынлялыыт Эңэңин)*

⁸ Мэччимче ергык гатваленат рюлбыт. Ытри гакытэпгынрэтленат. ⁹ Ырыкы вытрэтгыи ангел, ынксам эргычыатын Этынвэн тықэчгытратгырго нвэлгыи ырык гыролмакы. Кытэпгынрэтлыыт эқэлиңэтрыугэт. ¹⁰ Ытрэч ангел иквыи: «Тэңынңэ

айылгавка! Торыкы тырэтын таңпыңыл. Лыгэкор-
гын ратвагъа ымваратэты: ¹¹Давидын мэйңынымны-
мык урэтгы тургин Инэньегтэлевылбын, тургин
Этын, Христос (Эңэңин Льюё). ¹²Миңкыри рэл-
кылһыткы Ытлён: ынан һан рэлуһыткы Нэнэны,
рычымкатыё ынкъам рытрэлыё раңқаматкынык».
¹³Люур ангелык қача вытрэтръугъэт қутти нымкы-
қинэт, ыргынан нытаньяқэн Эңэң:

¹⁴«Мачынан нэргавыркын Эңэң и'и'к, нутэк-ым
мачынан нытваркын онтымгыргын о'равэтлъяры-
кы, микынти ы'лгу лыңыркынинэт Эңэң».

¹⁵Титэ ангелтэ йъэқэты пэлқынтэтгъэт, кытэп-
гынрэтылһыт вэтгаквылгыгъат: «Китақун, мыныл-
қынмык Вифлеемэты ынкъам мынгитэн Этынвэн
тивъё». ¹⁶Гагчакватгъат Вифлеемэты, ынкы нэлуһнэт
Мария, Иосиф ынкъам Нэнэнэқэй, раңқаматкы-
нык валһын. ¹⁷Льунэну Нэнэны, кытэпгынрэтылһа

ымытва нэнтын, рэқын гивлин ангел Ыныкэгйит.
¹⁸ Ымыльо палёмтэлылбыт гиничгытэтлинэт пыңы-
леты кытэпгырэтыльэн. ¹⁹ Марияна-ым валёмьё
линчыку нинэгйипқин. ²⁰ Палқын таттыляма, кы-
тэпгырэтыльа нынэргавқэн Эңэң, иңқун ыргынан
навалёмын ынкъам нэлыун кэтэм тывьё.

Иисус нэрэтгээн таароңрагты

²¹ Амңырооткэн ы'лэңэт галяк тайкыёлқыл Нэн-
қаеты гыевқаквыргын еврейыльэн. Ынкъам Ытлён
нэтэнынныңын Иисусыну, қалёқ еп ананқатка ыт-
ля, ынңинныннылбу гэлгылин ангеля.

²² Ньэлгьэт ы'лёт гытамавысқэвкэн Мариян ын-
къам Иосифын, қалёқ ынңин гэныгйивэтлин
Моисейын Законьк. Иосифына ынкъам Марияна
нэрэтгээн Иисус Иерусалимэты, иңқун Этынвэты
рытэнмавык*. ²³ Қалёқым Этынвэн Законьк гат-
вылен: «Гэмгэңинқэй ы'ттгыёлкэн Этынвэты
рытэнмавьёлқыл». ²⁴ Ымың Этынвэн Законьгьет
инэнинтыткулбылқылти һирэқ нутэпчиқэтэ лы-
мэвыр һирэқ голубқая Аңаңэты.

Симеонына луркынин Иисус таароңрак

²⁵ Ынкэңит Иерусалимык гатвален о'равэтлбан,
ныннылбын Симеон. Ытлён гатвален лыгипылыу
ынкъам таароңылыо Аңаңэты, нэнъатчақэн рьяг-
таляквыргын Израилен. Ынкъам Эңэңин Выйитэ
нинэвинрэтқин. ²⁶ Ынан ивнин Симеон, ытлён эн-
мэн қырым нывьин, ытку виин элбукэ рэнтгы-
нин Этынвэн Христос (Льоё). ²⁷ Эңэңин Выйитэ

---

* ^{2:22} Рытэнмавык – һутку қычичеквын «посвящать».

қытыйгут рыннин Симеон таароңрагты. Титэ ытлыгырык нэрэтын Нэнэны Иисус, иңкун рыкуврэтэвык Ыныкы, рьэнут гэкэлилин Моисейын Законнык,²⁸ Симеонына пиринин Ытлён ынкьам тэңэңинмынин Эңэң:

²⁹ «Эңэңигыт, қинэтрилги

Гынин пурэлигим,
иңкун таңонтымэты мывьик,
миңкыри Гыт гивигыт:

³⁰ игыт тылбун Инэнъегтэлевылбын,

³¹ рытэнмавьё Гынан ымваратэты:

³² Ынан ранқэргавнэнат гыёлгырга
ымы алвалыянвыт вараттэ,
ынкьам Гынин варат Израиль
ранэргавнэн».

³³ Иосиф ынкьам Мария гиничгытэтлинэт, титэ навалёмын, миңкыри Симеонына вэтгаво лыгнин ыргин Экык. ³⁴⁻³⁵ Ынқоры Симеонына тывнэнат ырыкы Эңэңин тэңэңинмыт ынкьам ивнин Мария, ытля Нэнэнин: «Вай арычгытваркын Ытлён, Микынэ курэ мыкылыт Израилык уйңэ рэнъэлңыт ынкьам мыкылыт рэлқунңыт, ынкьам ымы гынин қэлелвын рэнпыткэвнин рьысқа. Ытлён рэнъэлгэ Эңэңин гыйивқэву, мэкына рирвывиченңыт мыкылыт, ынкьам ынкэната о'раң рэнъэлңыт ыргин линчыку вэнвакы валыт тагьяңгыргыт».

Мэтъатвыгыргын Аннан

³⁶ Нутку гатвален ымы мэтъатвытколбыңав Анна, Фануилын нээкык, валын Асирын ченйырэпы. Ытлён гатвален колё ыныпылбу. Анна ганымытвален нэръамытлыңэн гивиңитти гыввэқучитэ,

³⁷ чымзык-ым вагыргын – қликвильу. Игыр ынин ұыраққлеккэн ұыръа гивиңитти. Ынан таңванэван титэ ныпэлянэн таароңран, ытрьэч ынкы гатвален таңамқынғычо, кытпэлгъарэтвама ынкъам ченьёр-гаввэтгавма. ³⁸ Ынкэмил эймэвык ырыкагты, ынан рывэлынқықунэвнин Эңэң ынкъам нэнатвықэн Нэнэны ымыльорыкы, микырык нъатчақэн, титэ Эңэңэ рэнтэвиминұытурэвнин Иерусалим.

*Иосиф ынкъам Мария ныпэлқынтэтқинэт
Назаретэты*

³⁹ Рыкуврэтэвыпльткук ымыльо, ръэнут валъылы-қыл тывынңиву Этынвэн Законыгъет, Иосиф ынкъам Мария пэлқынтэтгъэт Галилеягты, ченэт-майңынымэты Назарет. ⁴⁰ Нэнэны нымэйңэтқин ынкъам наройвавқэн, кувчемгъольо нынъэлқин. Ынык гатваленат вэнратгыргын ынкъам рықэтпак-выргын Эңэңин.

Ңинқэй Иисус таароңрак

⁴¹ Эмқынгивик, Пасхакэн крычмыы'лэк, Иисусын ытлыгыт нылқытқинэт Иерусалимэты. ⁴² Титэ Ынык гэнъэллинэт мынгыткэн ңиръэ парол гивиңитти, қынур-ым қонпың қытгъэт крычмынво. ⁴³ Крычмыпльткугъэт. Титэ нырагтыпалқынтатқэнат, Иисус пэлятгъэ Иерусалимык. Ытлыгырык гэммо гэлгылин, ⁴⁴ мытив Ытлён тылержын қутырык рээн. Ынңин гэлелинэт таңымъылёңэт, ынқо-ым налқырэрыңногъан Ытлён чычетлыку ынкъам лыги лыньё о'равэтлъялыко, ⁴⁵ титэ-ым люнлбутэ нэнтыгъэн Ытлён, пэлқынтэтгъэт Иерусалимэты қыритйивэ Ытлён. ⁴⁶ Ытрьэч ңырьо ы'леңэттэ галяк

ыргынан нэлъугъэн Нинқэй таароңрак. Ытлән ны-
вакътвақэн инэныгыюлевэтылгык рээн, ныпалём-
тэлқэн, ынқо нымңылёқэн. ⁴⁷ Ымыльо, микынэ
Ытлән ныпалёмтэлқэн, ниничгытқинэт чечаквыр-
гэты ынқам татлыңыткогы. ⁴⁸ Ытлыгыт гинич-
гытлинэт лъук Ытлән нэнку. «Эккэкэй, ытлән вай
иа'м Гыт ынңин морыкы итгы? – пынләнэн Ытлән
ытлбата. – Гынин ытлыгын ынқам гым гэлгипэг-
чиңэнмури ынқам нылқырирыткумури Гыныкы».
⁴⁹ «Рэку гэнэрэторэ? – пынлөгъэ Ытлән. – Эви
торгынан гэмо, Гымнин Ытлыгын ярак валыылқы-
легым?» ⁵⁰ Ытри люнчичевылыт, рэқын Ытлән
ивыркын. ⁵¹ Ытлән пэлқынтэтгы ырык рээн Наза-
ретэты ынқам лымалыльо ырыкы нытвақэн. Ыт-
лбата нинэйипқин линчыку ымыльо льюё, Ынин
очыткот. ⁵² Иисус нымэйңэтқин ынқам кувчем-
гьоң нынбэлқин. Ытлән ы'лгу гэлгылин ымы о'ра-
вэтлбата, ымы Эңэңэ.

Тъэвэквыргын Иоанн Крестителын

З ¹ Кылгынқавкэн гивиңитык энантылъявма импе-
ратора Тиверийына, титэ Понтий Пилат гатвален
очочо Иудеяк, Ирод гатвален эвынэрму Галилеяк,
ынин-ым йичьэмиттумгын Филипп гатвален эвы-
нэрму Итуреяк ынқам Трахонитида-ванвык,
Лисаний-ым гатвален эвынэрму Авилинеяк, ² ы'т-
тыёлтаароңрагэлевылыт Анна ынқам Каиафа ва-
ма, Эңэңэ чыгэйнутэк рывыёльавнэн Иоанн, экык
Захариян. ³ Ынқам Иоаннына кавраңнонэнат ну-
тэт, валыт Иорданкэн гычурмыйиквик. Ытлән
тъэвэты нивқин, иңқун ы'мпаңвагыргын алва
рытчыёлқыл, ынқоры Эңэңэ рэнаачыторавнэнат

э'қэлтэтти, ынкъам вэты турытвилъылқылти мимле.
⁴Кэлик мэтыатвыткольэн Исаян ынңин гэкэли-
 лин: «Қолентолъын чыгэйнутэк: „Қынтэнмаквыткы
 рьэт Этынвэты, қынвэтгатгыткы Ынинэт кытвэн-
 выт: ⁵гамгатроочгын мачынан ныйырбатын, гэмгэ-
 нэй ынкъам иннун мачынан нычивтэтын, пьолтакы
 валъыт рьэттэ мачынан нывэтгатынат, апэтгыкы-
 лъэнат мачынан нынъэлынэт таңрыратылы, — ⁶ын-
 кэңит ымылы нымывалъырык нэрэлыңын Эңэңин
 рьягталаяквыргын“».

⁷Иоанн нывэтгавқэн о'равэтлыагы, микынти
 ныетқинэт ыныкы торытвэнво мимле: «Мэркыч-
 гыргыторэ! Микынэ лыги рытчынин торыкы чим-
 гьун, энмэн рэгынтэвыркыннытык валъылқылепы
 анңэнгыпы? ⁸Эмтэңычъэ қынкалыроквыткы, тургин
 ы'мпаңвагыргын қэйвэ алва рытчыткы. Ытрьэч-ым
 ынңэ ивкэ эмқэлелвынэ: „Мургин ы'ттышолъэн —
 Авраам!“ Тивыркыннытык тури, Эңэңэ гаймаңэн
 рэтэйкынинэт нотэнвыква яаллыат Авраамына.
⁹А'лыгаттэ энмэч варкын уттыкинмык қача: уттуут,
 этэнтэңэйырбатыкылыин, ныпрықин ынкъам ны-
 нинтықин йынайынэты». ¹⁰«Ытлән вай мури мын-
 рьэмык?» — нымңылөқэн ытлән рэмкэ. ¹¹Иоанн
 нытатлыңытқоқэн: «Ынқэнына, микын варкыт нир-
 рэ мычыквыт, мачынан қол ныйылнин нъолъэты.
 Ынкъам ынқэн, микын варкын роолқыл, мачынан
 нитгээн ымы ынңин». ¹²Етгэет торытвэнво мимле
 ымы инэгтэтнумэкэвылыты. «Инэныгыюлевэтылы-
 гыт, — нымңылөқэнат ытри, — мури мынрьэмык?»
¹³«Ынңэ айынатка мыкың тьэр валъылқылык», —
 татлыңытқогэ ытлән. ¹⁴Маравъалывылы нэмы-
 қэй намңылөгъан ытлән: «Мури-ым мынрьэмык?»

Иоанн татлыңыткогъэ: «Ынңэ аманэванлялъятка, ыргъэ авнэнаачыка ынкъам қыкачыарытваркынэ-тык ченэтмэгчермынгыквэ».

¹⁵ Варата гытгытэ нъатчақэн Христос, ынкъам ымыльо нычимгъуқинэт эмқәлелвынэ, Иоанн вэчыым вай Христос. ¹⁶ Ытръэч-ым Иоанн иквыи ымыльорыкы: «Гымнан тури тынтурытвивыркынитык мимле. Ытръэч-ым тылержын Ынқэн, Мэңин лыгармаң валъын гымык. Гым атымңэтвакыльэгым ымы рыкылвэттурэвык кыелпынитти Ынык сандалиаплякык. Ынан нэрэнтурытвивыңытык тури Эңэнин Выйитэ ынкъам йыңына. ¹⁷ Вылпы, рэқэ Ынан нинэчеритвықин кавкавтыңачылықыл кыкватвъайгыпы, энмэч Ыныкмынгык; кавкавтыңачылықыл Ынан рэнумэкэвңынин энаномакаванвык, кыкватвъай-ым рэнлывэнңынин авайңыкэйыңынык». ¹⁸ Иоаннына нинэныгыюлевқинэт о'равэтлът, таңпыңылтэлма. ¹⁹ Титэ-ым ынан тывыңңонэн лыгивыну лыңгё этгыргын эвынэрмин Иродын, вэнвыматалъын ынык йичьэмиттумгин нэвэнык Иродиада, ынкъам ымыльо қутти ынин ръачгыргыт, ²⁰ Иродына инээрнин ымъақагыргэты қээқын қол: ынан рывосқыравнэн Иоанн.

Иисус турытвигъи мимле

²¹ Ымваратык рээн Иисус нэмықэй турытвигъи мимле. Ынкъам титэ Ытлён гаченъэргаввэтгавлен, ааңкатгъэ и'и'н ²² ынкъам Ынык нъэлгъи Эңэнин Выйивый – увикильын қынур пчеқалгын-голубь, – ынкъам қэнтэтгъи қулиқул: «Гыт – Гымнинэйгыт ы'лгу лыңгёйгыт Эккэйгыт, Гынык Гымнин кор-гаквыргын».

Чинйырвэтти Иисусын

²³Титэ Иисусынэ моонэн Чиниткин гэлэватгыргын, Ынык гэнбэллинэт этыманы қликкин мынгыткэн гивиңитти. Ытлән гатвален, ынңин о'равэтлбат нычимгбуқинэт, эkkэну Иосифын, мәнин гатвален эkkэну Илийын. Қутти Ынинэт ы'ттгыюллэт: ²⁴Матфат, Левий, Мелхий, Ианнай, Иосиф, ²⁵Маттафия, Амос, Наум, Еслий, Наггей, ²⁶Мааф, Маттафия, Семейн, Иосих, Иодай, ²⁷Иоанан, Рисай, Зоровавель, Салафиил, Нирий, ²⁸Мелхий, Аддий, Косам, Елмадам, Ир, ²⁹Иисус, Елиезер, Иорим, Матфат, Левий, ³⁰Симеон, Иуда, Иосиф, Ионам, Елиаким, ³¹Мелеай, Меннай, Маттафай, Нафам, Давид, ³²Иессей, Иовид, Воос, Сала, Наассон, ³³Аминадав, Админ, Арний, Есром, Фарес, Иуда, ³⁴Иаков, Исаак, Авраам, Фара, Нахор, ³⁵Серух, Рагав, Фалек, Евер, Сала, ³⁶Каинам, Арфаксад, Сим, Ной, Ламех, ³⁷Мафусал, Енох, Иарет, Малелеил, Каинам, ³⁸Енос, Сиф, Адам, Эңэң.

Таныгбөңгыргын Иисусын

4 ¹Иисус, Эңэңин Выйитэ йырвэтылдын, пэлкынтэтгы Иордангыпы ынкъам Выйитэ рыленин Ытлән чыгайнотагы. ²Ҳэнку ңирэкқликкин ы'ләнэттэ Ытлән гэтэныгйиңлин калбайңа-дьяволя. Ҳотэнылжөк Иисус ытрвэчтэгы гапэлгбарэлен, ванэван рвэнут нынунин ынкъам гэгытвэвлин. ³Дьяволя ивнин Ытлән: «Эвыр Гыт – Эңэңин Эккэйгыт, қытывиквын ңотқэн выквылдын нвэлык кавкаво». ⁴«Гэкэлилин Калегыргык: „Этлы амкавкава егтэлылбылқыл о'равэтлбан“», – татлыңыткогвэ

Иисус. ⁵ Ынқоры рыленин Ытлән эквыңайыткы-
нэты ынкъам рыкалыровнэн Ыныкы ыннанчеча-
мыткава таңымылжо нутэт ңаргынкэнат. ⁶ Ынкъам
дьяволя ивнин Ытлән: «Гымнан трэйылңын Гыны-
кы очочынлягыргын ымңотэннотак ынкъам ыргин
эргычыатын. Ымылжо ынкэн гэйыллин гымыкы,
ынкъам гымнан гаймаңэн трэйылңын мэкына
трэтэгъеңгэ. ⁷ Кита-ым, қылевтытэқэги гымыкы –
ынкъам ымылжо ңотқэн ратвагъа Гынин». ⁸ «Эңэ-
ңин Калегыргык гивлин, – татлыңгэ ыныкы
Иисус, –

„Этынвэты, гынин Аңаңэты, қытаароңыркын
ынкъам ытръэч Ынин выёлжо қытваркын“».

⁹ Ынқоры дьяволя рыленин Ытлән Иерусалимэты,
рывэтчавнэн расқыткынык таароңракэн ынкъам
ивнин: «Эвыр Гыт – Эңэңин Эккэйгыт, қыпиңку-
ги ңотқоры эвтылягты. ¹⁰ Ңон-ым Калегыргык гә-
кәлилин, энмэн Эңэңэ

„Ченэтангелырыкы рэтививнин гынрыру
лыңык Гыт“

¹¹ ынкъам энмэн

„ыргынан нараа’рэгыт Гыт мынга,
иңқун Гынин гытқалгын
выквык эвнэй’гнэткэ нитын“».

¹² «Гәкәлилин: „Ынңэ арматааңка Этын, гынин
Эңэң“», – татлыңытқогэ Иисус. ¹³ Ынкъам дьяво-
ля, рытэлпэтык ымылжо таныгъеңгыргыт, пәлянэн
Ытлән қоленәкатагнэты.

Назареткэн синагограк

¹⁴ Армайпылбын Эңэңин Выйитэ, Иисус пәлқынтэт-
гы Галилеягты, Ытлән натвыңңон ымчымчаванвык,

¹⁵ Ынан нинэныгыюлевқинэт синагограк ынкъам ымыльорык нанъяйвықэн.

¹⁶ Қол итык Иисус етги Назаретэты, майңыным-нымэты, миңкы Ытлән гэмэйңэтлин, ынкъам субботак, қынур қонпың, етги синагограгты. Ытлән вэтчагэ калевэтгавынво Калегыргын. ¹⁷ Ыныкы нэйбылын Кэликэл мэтъатвыткольэн Исаян. Ынан рывэнтэннин ыңқэн, лъунин ваны, миңкы гэкэ-лилин:

¹⁸ «Этынвэн Выйивый Гымык рээн – Ынан нэнэр-мэвыркынигым, қэлёкъым Эңэңэ льоёйгым. Ынан инэнңивыгы Гым таңпыңызлтэлынво ңъочырыкы, рытымучьэвэ валырыкы рымңылявынво чъачентатгыргын, элкылырыкы – лыляльогыргын. Ынан инэнңивыгы Гым рытэвимиңытурэвык рытавэмэнңавьёттэ, ¹⁹ эвынво, энмэн нъэлги Этынвэн йыркылеңгыргын».

²⁰ Иисусынэ рыныманнэн Кэликэл, йылнин ыңқэн гэлевильэты ынкъам вакъогэ. Ымыльо синагограк гэллеплинэт Ыныкы. ²¹ Ытлән вэтгавыңногэ: «Игыр нъэлги Калегыргыкэн калее, торгынан валёмыткы».

²² Ынкъам ымыльо вэтгычъатгъат ынык рээн ынкъам иничгытэтгъэт, миңкыри Ытлән галгэтаңвэтгавлен. «Аны вай-ым Ытлән ытръэч экык Иосифын», – ытри чама нивқинэт.

²³ «Торгынан, қэлёкъым, ратвыңыткы Гымыкы игыр коттапвэтгавыт: „Инэнмэлевильыгыт, қынмэлеквын чинитувик“, – ивнинэт ытри Иисусынэ. – „Моргынан, энмэн, гавалёмлен, ръэнут гатвален Капернаумык. Қытчыгын ымы ынңин ңутку, Гыныкьурэннутэк“. ²⁴ Қэйвэ тивыркынитык, – қээқын

нивқин Иисус, – этлы нынрыгэлын мэтътывытколъын ынин у’рэннутэк. ²⁵Алгаңэка тивыркынитык: вама мэтътывытколъын Илия, титэ ңыр’о гивит гачывэптыма люңилетыл’ын ынк’ам ымнотаеквэк гэн’эллин евэқэты вал’ын гыт’атгыргын, Израилык гатваленат мыгқликв’ил’ыт. ²⁶Ыт’р’эч-ым ымы ыннанч’агты ырыглыку люңын’ңивыл’ын Илия, гэн’ивылин амқ’лекв’эл’эты Сарептакэн, чымче вал’ын Сидонык. ²⁷Ымы энаврыңгылгыт’ычгырга (проказа) т’ытл’эт нымк’эв гатваленат Израилык вама мэтътывытколъын Елисей, ыт’р’эч-ым ымы мэнин люңынм’элевэтыл’ын, арылгыка ыт’р’эч сириял’ын Нееман».

²⁸Ымыл’о синагограк а’қан’энайпыг’ат, титэ навал’эмын ынк’эн. ²⁹Ытри қутысқычетг’эт, нэнвивын Иисус май’нынымнымгыпы ынк’ам нэрэтг’эн ңай’ынр’эты, опын’ыленво Ытл’эн. ³⁰Ыт’р’эч-ым Иисус гал’яг’э ырыглык’оеквэ, эквэтг’и.

Капернаумкэн синагограк

³¹Иисус етг’и галилеякэн май’нынымным’эты Капернаум ынк’ам субботак Ынан нин’энин’эйвықин варат. ³²Ымыл’о гиничгыт’этлин’эт, миңкыри Ытл’эн гин’эныг’юлевыткулин, қэл’эк Ынин в’э-гав гатвален эрм’эл’у. ³³Синагограгты г’этлин кал’байпыл’ын о’рав’этл’ян, люур ытл’эн н’эрг’ав қулил’ырыг’и: ³⁴«Мэй, р’энут Гынан т’эг’еңу лыңыркын морыкайпы, Иисус Назаретыл’ын? Гыт етг’и тымынво мури? Гымнан лыги, м’энин’эйгыт. Гыт – Л’ю’ейгыт Эң’эңин!» ³⁵Ыт’р’эч-ым Иисусын’э т’ививнин: «Эқулик’э қытваркын ынк’ам қынтог’э ыныкайпы!» Рып’эқ’этавык рып’эт о’рав’этл’ян

гынонсинагограк, кэлы ңытогъэ ыныкайпы, лю-
ңинэнъэкэрэвэ ынык. ³⁶ Ымыльо гэлгиничгытэтлин-
нэт. «А'мын-ым вай како? Ынык ынңин валъын
очочынлягыргын ынкъам армагыргын, рыпэт тьи-
вивыркынинэт кэльэт ынкъам ынкэнат ңытор-
кыт», — нивқинэт ытри ыргичгу. ³⁷ Ынкъам Иисус
натвыңногъан ымчымчаванвык.

*Иисусынэ рымэлевыркынинэт нымкықин
о'равэтлъат*

³⁸ Синагограйпы Иисус қытғыи Симонын ярагты.
Ңавматалъын Симонын гатъылыңолен, ынин гыл-
гын гэлгитгылетлин, ынкъам Иисус нъэйңэвын
вэнратынво ытлән. ³⁹ Ытлән и'мпыгыи ыныкы, ры-
нъотавнэн гылгыл ынкъам ынкэната пэлянэн ыт-
лән. Ңэвъэныйрбын лыгэн эвыр қутғыи ынкъам
гыпэлятыңногъэ.

⁴⁰ Тэркамэчатыңок о'равэтлъата наратыңнонат
Иисусына амалва валъа тьычгыгырга тэвимин-
ңэтылбыт. Ынан нинэныйқинэт мынга ынкъам
нинэнмэлевэтқинэт ытри. ⁴¹ Мыкылыыргыпы нын-
тоқэнат кэльэт гақолелъыма: «Гыт — Эккэйгыт
Эңэңин!» Ытръэч-ым Иисусынэ ивыну нинэлгы-
қинэт ытри ынкъам нэнанъотавқэн ынкэн тывык:
алымы ыргынан лыги гэлгылин, Ытлән — Христос.

Иисус энаныгбәлвэтгавыркын Иудеяк

⁴² Инъэ Иисусынэ пэлянэн мэйңынымным ын-
къам қытғыи о'равэтлъакэванвэты. Мыкъоравэт-
лъат қытгъэт қырэрынво Ытлән. Титэ нэлыугъэн,
нытъивэв иквээт Ыныкы, иңқун эвнэквэткэ ни-
тын ырыкайпы. ⁴³ Ытръэч-ым Ытлән иквьи: «Ымы

қулимэйңынымнымык Гымнан тывьёлқыл Энан-
лявагыргын Эңэңин. Ынқэнагты Гым гэнңивигым». ⁴⁴Ынкъам Ытлён қээқын тьэвэты гавэтгавлен си-
нагограк Иудеянотак.

*Иисусынэ эйңэвыркынинэт ыттғыёлкэн
рэгъючечңылыт*

С¹Қол гитлин Иисус гатвэтчатвален Генниса-
рет-гытгык қача, ынкъам рэмкэ, чымчуултэ
гролмакы валья Ынык, ныпалёмтэлқэн Эңэңин
вэтгав. ²Иисусынэ лъунинэт мимлык қача ңирьэ
ытвыт ынныңыттылыргинэт, ыргынан ныңойтэв-
ляқэнат купрэт. ³Ытлён ңэлқиквьи ыннэнъытвык,
Симонын ытвык, ынкъам иквьи, иңқун нытэвы-
лбатынат мачгынонагты гытгычормэпы. Ынқо-ым
Ынан рыгьёлявыңонэн рэмкын ытвыткойпы.
⁴Вэтгавыплымкок Иисус иквьи Симонына: «Қыгну-
нэтги ымысқың вальэты ынкъам қыкопрантыват-
гытык». ⁵Симон татлыңгьэ: «Инэнығйивэтылыгыт,

мури гэмигчирэнмури ымныкирит ынкъам тэнлю-
 ңыннутэ, ытръэч-ым гым тритгэ Гыныкэгйит». ⁶Ытри копрантыватгъат ынкъам лыгэколё ын-
 ныңыттыгъэт, рыпэт купрэт тъайытчаңоҕат. ⁷Ыргынан нъайҕавыңоҕонат вэнратынво тумгыт,
 кулиытвык валыит. Ынқэнат-ым эймэквээт, ын-
 къам ыргынан чезкэй нэйыръэтынэт ңирэқ ытвыт,
 эми рыпэт анҕатыңоҕат. ⁸Льук ынқэн, Симон
 (ытлён-ым чама Пётр) ңырэпэтгьи Иисусына ын-
 къам иквьи: «Қэнапэлягэ гым, Этынвэгыт, гым-ым
 вай эқэлтэтылыгым!» ⁹⁻¹⁰Пётр, ынин тумгыт Иаков
 ынкъам Иоанн, эkkэт Зеведейын ынкъам қутти
 ынныңыттылыт колё гиничгытэтлинэт мыкынны-
 лыук. Ынкъам Иисус иквьи Симонына: «Ынҕэ
 эқэлиңэткэ. Ңоткатагнэпы гынан рэльуркынэт
 оравэтлыат Гымыкагты». ¹¹Ыргынан нагтонат ыт-
 выт гытгычормэты, напэлян ымыльо ынкъам нэр-
 кылегэн Иисус.

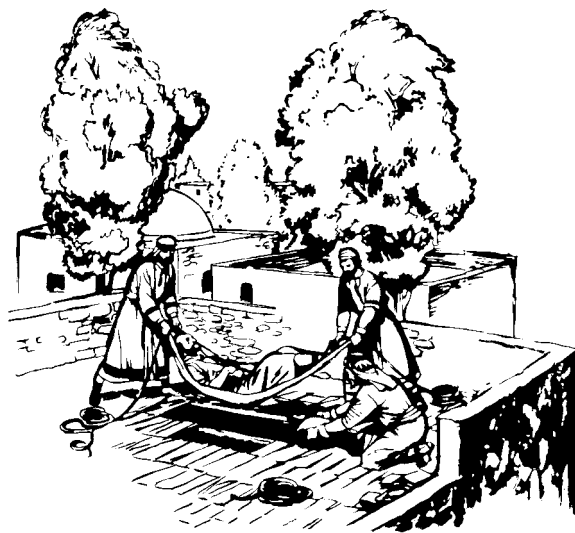
*Рымаляквыргын тбытльэн
 энаврыңгылгытбычгырга*

¹²Қол гитлин Иисус гатвален ыннэнмэйңыным-
 нымык. Ининигьи оравэтлбан, таңымыльэты
 энаръэлын энаврыңгылгытбычгырга. Льук Иисус,
 ытлён лбунирэтгьи нутэсқык ынкъам иквьи ченёр-
 гавэты: «Этынвэгыт, алымы Гынан гым гаймаңэн
 ринэнмэлевэты, ыныкит ытръэч Гыт рэтэгъеңгэ!»
¹³Иисусынэ ръэвытлявнэн мынгытлыңын, рыйи-
 нин ытлён ынкъам иквьи: «Тытэгъеңыркын, қымэ-
 лекви». Ынкъам лыгэн эвыр тбытльэн мэлеквьи.
¹⁴Иисусынэ тывивнин ытлён ымы мэкына ръэ-
 нут авнатвыка: «Қылқытги таароңрагэлевильэты,

мачынан ыргынан гыт ырынчичьэтгыт. Гыт гэн-мэлевэтигыт, ыңқэната қытаароңылпынрыткогэ, миңкыри гэтывивлин Моисей, иңқун ымылборык ыңқэн ыңлбун». ¹⁵Тэндымынкы Иисус вэтгаво нылгықин, ынкъам мыкъоравэтлът нумэкэтрүқинэт палёмтэлынво Ытлён ынкъам рымалявынво тычгыргыт. ¹⁶Чинит-ым Иисус нымкыче ныйықунтэтқин о'равэтлътэкэванвэты ынкъам нэнку нычньёргаввэтгавқэн.

Рымаляватгыргын чывачгатылэн

¹⁷Қол итык, титэ Иисус гинэныгыюлевыткулин, гавакъотваленат Ынык палёмтэлылтыко фарисейылыт ынкъам законыччаватылтыт, етылтыт ынымгыпы Галилеякэн ынкъам Иудеякэн, ынкъам Иерусалимгыпы. Ынык рээн гатвален Этын, рынэр-мэтиввэ инэнмэлевэтык. ¹⁸О'птытгар о'равэтлътата

нэрэтын энанрыёлгыткынык чывачгатылын, нан-
 раратвыңнын ытлён ярачыкогты, рытрэлынво
 Иисусына рьягнавки. ¹⁹ Ытръэч-ым ытри галвав-
 ленат рэсқивык аммыкъоравэтлбата. Ыргынан,
 тыттэтык расқыткынэты ынкъам рырыткук рэс-
 қын, нэнивтылевын ытлён гэнанрыёлгыткынма
 гынонэты Иисусына ягнагты. ²⁰ Иисус, лдук ыргин
 лымаляквыргын, иквьи нотэнъоравэтлбагты: «Га-
 нэнаачыторавленат гынинэт э'қэлтэтти». ²¹ Инэн-
 чичевэтылбыт Калегыргыкэн ынкъам фарисейылыбт
 эмқэлелвынэ чимгугъэт: «Нотқэн рақъоравэт-
 лбан, микынэ кытбақатвыркынэн Эңэң? Мы-
 тив-ым ранэнаачыторавыркынэнат э'қэлтэтти
 ытръэч Эңэң». ²² Иисусынэ, лыги лыңэ ръэнут
 чимгугуу ыргынан нэлгыркын, ивнинэт ытри: «Иа'м
 ынңин валбыт тургинэт чимгугт? ²³ Ръэнут нутгъэв –
 ивык „гэнэнаачыторавленат гынинэт э'қэлтэтти“
 эвытлым-ым „қылқутги ынкъам қылеркын“? ²⁴ Игыр
 торгынан лыги рэтчыңыткы, Эккэтэ О'равэтлбар-
 гэн* гаймаңэн рэнаачыторавнэнат э'қэлтэтти нутэ-
 йиквик. Гымнан тивыркынигыт, – ивнин Ынан
 чывачгатылын, – қылқутги, қыпиригын чиниткин
 энанрыёлгыткын ынкъам қырагтыгэ». ²⁵ Ынқэн
 лыгэн эвыр қутгьи, пиринин энанрыёлгыткын,
 рақыткынык гарычгытвален, ынкъам рагтыгъэ,
 анъяйва Эңэң. ²⁶ Ымыльо гэлгиничгытэтлинэт. Ыр-
 гынан нанъяйвықэн Эңэң ынкъам айылгэты нив-
 қинэт: «Йыққайбым! Иничгытэт игыр моргынан
 мытльун!»

* 5:24 Эзык О'равэтлбаргэн – ынңин Иисусынэ нэнатвықэн
 Чинитувик (қыгитэтын нуткэкин вэтгавкалекал).

Иисус ынкъам Левий

²⁷ Џыток џотэнрайпы Иисусынэ лъунин инэгтэт- нумэкэвылбын, ныннылбын Левий, вакъотвалбын налогономакавванвык қача, ынкъам иквѣи ыныкы: «Қылжеркын Гымык яачы». ²⁸ Ынкъам ынкъэнына ымыльо пэлянэн, қутгѣи ынкъам яалятгѣэ Ынык.

²⁹ Левийына рытэнмавнэн ыныграк мэйңықэму- мэкэт. Рэмкылбылыку гатваленат нымкықинэт инэгтэтнумэкэвылбыт ынкъам қутти о'равэтлѣят, микынти гарычгывакъоленат* ырык рээн. ³⁰ Фарисейлыбыт ынкъам инэнчичевэтылбыт Калегыргыкэн нивқинэт, акавкэнма Ынин рагѣчачңылѣэты: «Иа'м тури қамэтваркынэтык ынкъам ыпавыркынэтык инэгтэтнумэкэвылбык рээн ынкъам э'қэлтэтылбык рээн?» ³¹ «Инэнмэлевэтылѣэ нинэнмэлевэтқинэт тѣытлѣэт, ванэван этѣылкылынэт — татлыңытко- гѣэ Иисус. — ³² Гым тыетык рыгѣивэтык, иңқун чиниткин ы'мпаңвагыргын алва ы'нытчыгѣэн эт- лы лыгипылѣу валырык, џан-ым ипэ э'қэлтэты- лырык».

Пынлѣк кытпэлгѣарэгыргын

³³ Ынкэңит ыргынан Ытлѣн нивын: «Иоаннын рэ- гыючечңылбыт нымкыче ныпэлгѣарэқэнат қамэтвак ченэттѣэватгырга ынкъам ныченѣэргаввэтгавқэнат, фарисейлыбыргэн нэмықэй, Гынинэт-ым — нықа- мэтвақэнат ынкъам ныпавқэнат!» ³⁴ Ытрѣэч-ым Иисус иквѣи ырыкы: «Тэнмычѣо, эви торгынан гаймаңэн рапэлгѣарэңыткы рэмкылбыт џавынрагтатѣылѣк,

---

* ^{5:29} Ынкэңит еврейлыбыт гақамэтваленат арычгывакъота.

виин ырык рээн ы'вэқучилқыл? ³⁵ Ытръэч-ым рэ-
нъэлгъэ ы'лѐнэт, титэ ырыкайпы нэрэнэквэтэвңын
ы'вэқучилқыл, вай ынкэңит, нотэнъылѐнэтык ын-
рѝа ракытпэлгъарэтваркыт».

³⁶ Иисусынэ тывнэн ырыкы нэнъайвымңылтэл:
«Ванэван нычвигъэн мэнигытѝул торавэръэпы,
иңқун тэнкэвңык пэтавэръын, аны вай ымы турэ-
виръын нэрэнъэқэрэвңын, ымы-ым пэтавэръын
ванэван нынкэвын турмэнигытѝуле. ³⁷ Ымы ванэ-
ван нинэттъын нинъэқимыл пэтыпыгычыкогты,
аны вай нэнъақэмля рэпурылқынтынин пыгыг —
ымы э'қимыл рэтықырѝугъэ, ымы пыгыг ръэқэ-
рэгъэ. ³⁸ Мачынан нинъэқимыл ы'нинэттъыркын
торпыгычыкогты! ³⁹ Ынкъам ванэван микынэ,
пылык пэтъақэмэл, тэгъеңу нылгынин турылбын,
қэлѐқъым нивқин: „Пэтылбын таңың“».

*Рэгъюечңыльэ ныпрықинэт
тыңачылықылъѐчгыт субботак*

6 ¹ Қол итык субботак Иисус гатален яргылѐеквэ,
ынкъам Ынык рэгъюечңыльэ напрыңнонат
тыңачылықылъѐчгыт, накаляйвыңнонат ынкэнат
мынга ынкъам наноңнонат кавкавтыңачылықыл-
тэ. ² Нырбықутырык-ым фарисейлыырык нам-
ңылѐнат ытри: «А'мын-ым рэқыркынитык?! Этлы
ынңин иткылыин субботак!» ³ Иисус ырыкы тат-
лыңыткогъэ: «Эви торгынан лѐңкалевэтгавылыын,
гэръэлин Давид, титэ ытлѐн ынкъам ынин о'ра-
вэтлѝат гытъэтгъэт? ⁴ Титэ ытлѐн рэқиквѝи Эңэ-
ңин ярачыкогты, пиринин раңаңытвэвыѝе кавкав,
рѝэнут қырым микынэ роѐлқыл, арылгыка таар-
оңрагэлевыльа, роңнэнэн чинит ынкъам йылнин

о'равэтл'арыкы, ынык рээн вал'ыт». ⁵ Ынк'ам қээқын ик'ви: «Экык О'равэтл'аргэн – суббота-кэн этын».

Кыкватмынғыл'ын о'равэтл'ан

⁶ Қолесубботак Иисус қыт'ги синагограчыкогты ынк'ам энаныг'ёлявыңоғэ. Ынкы гатвален о'равэтл'ан, микын м'раңқачкэн мынғыл'ын гақыкватлен. ⁷ Инэнчичевэтыл'ыт Калегыргыкэн ынк'ам фарисейыл'ыт ныл'лепыткуқинэт, қэйвэ эты ран-малявыңонэн Иисусынэ ытл'ён субботак, энаачо лыңынво Ытл'ён. ⁸ Ыт'р'эч-ым Иисусынэ лыги гэл'гылинэт ыргинэт чим'г'ут ынк'ам ик'ви о'равэтл'агты, микын м'раңмынғыл'ын гақыкватлен: «Қыл'қут'ги ынк'ам қыет'ги н'утрилы, гынонэты. ⁹ Гымнан тымңыл'ёркынэтык тури, р'энут гавэт-гытрэллен тэйкык субботак: таңгыргын лымэвыр а'қагыргын? Гынритык ягталгыргын лымэвыр рылиңылевык ынк'эн?» Ытри ав'еткынка гатваленат. ¹⁰ Ынан гитэнинэт ытри лыляпкамлелың ынк'ам ик'ви ын'эн'оравэтл'агты: «Қын'эвытляквын мынғыл'ын». Ынк'эн ын'ин ит'ги. Ынк'ам ынин мынғыл'ын малявыт'ваңоғэ. ¹¹ Ытри-ым гэл'гигэр-гэтлинэт ынк'ам вэтгаво нал'гыңоғ'ан ыргичгу, ытл'ён вай нэн'ынр'эқэвын ыргынан Иисус.

*Мын'ыткэн нир'э парол апостолтэ
(тыңэвы'еттэ)*

¹² Ын'эн'ыл'ёк Иисус тыттэт'ги н'айыткынэты чен'ёргаввэтгавынво ынк'ам гачен'ёргаввэтгавлен Аңаңэты ымныкирит. ¹³ Титэ-ым ин'ыыр'у-гы, Ынан э'йңэвнинэт Ынинэт рэг'ючечңыл'ыт

ынкъам юнрынинэт ырыглыку мынгыткэн ңирэ парол, микынти ипэ тэнынныгнинэт апостолё (тыңэвыёно): ¹⁴Симон, мэңин Иисусынэ тэнынныгнин Пётрыно, йичьэмиттумгын Симонын Андрей, Иаков, Иоанн, Филипп, Варфоломей, ¹⁵Матфей, Фома, Иаков – экык Алфейын, Симон, танынныңъё Зилото*, ¹⁶Иуда – экык Иаковын ынкъам Иуда Искарот, нъэлылдын яачы винвы-э’қэйылыткулбу.

Тэңэңинмэт ынкъам э’қэңинмэт

¹⁷Иисус кэңкэлетгьи ырык рээн эвтылягты вэт-гысқэты, миңкы гумэкэтлинэт нымкықинэт Ынинэт рэгъючечңылдыт ынкъам мыкьоравэтлъямкытым-Иудеяйпы, Иерусалимгыпы ынкъам аңқачормык валъэпы майңынымнымгыпы Тир ынкъам Сидон. ¹⁸Ытри етгъэт Ытлён палёмтэлынво ынкъам тычгыргынмалявынво. Калъайпылдыт нэмықэй нымэлевқинэт. ¹⁹Ынкъам ымыльорык о’равэтлъята нырэниткуңқин Ытлён, қэлёқым Ыныкайпы нынтоқэн армагыргын, рақэпы ымыльо нымэлевқинэт. ²⁰Иисус иквьи рагъёчачңылдырыкы:

«Кычымылдыторэ, ңъочыторэ!

Энанлявагыргын Эңэңин – тургин.

²¹ Кычымылдыторэ, гытгатытвалдыторэ игыр!

Эңэңэ нэрэнъэнқэвэңытык.

Кычымылдыторэ, тэргылдыторэ!

Тури рэтэнңыткуңытык.

²² Кычымылдыторэ, ымыльо вай ңотқэн ратва-гъа Эккэк О’равэтлъяргэн курэ:

---

* ^{6:15} Зилот – грекъелепы «қрақатылдын».

- о'равэтл'ята э'ку нэрэлгыркынитык,
наранъянр'авңытык, ңыркылеты
нэрэтчытык, нар'ақатвытык.
- 23 Қыкоргавыркынэтык ынңэн'ыл'ёк ынк'ам
қыкач'аравыркынэтык!
Қэл'ёқ'ым тургин ан'ямынгыквын и'и'к
кыннымайыңқэн.
Кэтэм ынңин гитлинэт мэт'атвыткол'ырыкы
ы'ттыюл'ьэт ңотэн'оравэтл'яргэн.
- 24 Ынк'ам а'ткэңэты тури, гаймыч'ылы'иторэ!
Тури энмэч коргытвал'ьаттык эт'югынмыл.
- 25 А'ткэңэты тури, а'нқавытвал'ьыторэ игыр!
Тури рагыт'авытватык.
А'ткэңэты тури, игыр тэнңыткул'ьытури!
Тури рапыннытваркынэтык ынк'ам
ратэрганңытык.
- 26 А'ткэңэты тури, ымыльорык ан'яйвы'ёторэ,
қэл'ёқ'ым тэкэмынңин ган'яленат
ы'р'ымэт'атвыткол'ьыт
ырык'ыттыюл'ьэ».

Б'лгу қылгыркыниткы э'қэлы'ыт

27 «Ынр'ам-ым торыкы, пал'ёмтэл'ылы'иторэ, ти-
выркын: ы'лгу қылгыркыниткы чиниткинэт э'қэ-
лы'ыт, нытэнқин қытэйкыркыниткы ынкэнырыкы,
микынэ э'ку нэлгыркынитык, 28 қытэн'эңинмэ-
тыркыниткы ынкэнат, микынэ мэркычгырго нэл-
гыркынитык. Чен'ёргаввэтгаво қылгыркыниткы
тинэн'эқэңэтылы'ыт торыкы. 29 Ынкэнына, микынэ
нылпытэгнугыт, ыныкы қынычвачгынлевын ымы
қол ылпылгын; ынк'ам эвыр микынэ ниниткэ-
қин гыргочаңэр'ын, ынңэ ан'ютавка пирик ымы

эвычаңэръын. ³⁰Гамгаванлялъян қылпынрыркын, ынкъам эвыр ниниткэқин гинин, ынңэ эрэнпэл-қынтэвңыкэ. ³¹Ымылжо, ръэнут тэгъеңу лыңыркы-ниткы, иңқун о'равэтльарык нэнъынтын торыкы, қынтыркыниткы ырыкы ымы торгынан. ³²Эвыр ы'лгу лыңыркыниткы торыкы ы'лгыльэтылпыт, ытлән-ым вай рэқу рывалынқықонавъялқылторэ? Алымы ымы э'қэлтэтылъя ы'лгу нэлгыркынэт ырыкагты ы'лгыльэтылпыт. ³³Ынкъам ыныкит тури тэңлиңэтыркынитык ынкэнырыкы, микынти тэңлиңэтыркыт торыкы, ынрџам вай рэқу рывалынқықонавъялқылторэ? Ымы э'қэлтэтылпыт ынңин нитқинэт. ³⁴Ыныкит торгынан рачыңавыркынэткы ынкэнат, мэкгыпы мычвынатыркынэтык рыпалқынтавпэрэнво, ытлән-ым вай рэқу рывалынқықонавъялқылторэ? Алымы ымы э'қэлтэтылъя ныначыңавкэнат э'қэлтэтылпыт, пэрэнво рыпалқынтаквыргын ынкэмил мыкэлын. ³⁵Ытръэч-ым торгынан ы'лгу қылгыркыниткы тургинэт э'қэлпыт, нытэңқин ырыкы қытэйкыркыниткы ынкъам қыначыңавыркынэткы, авнъатчака рыпалқынтавъялқыл. Ынкэңит тургин анъямынгыквын ратвагъа кытмайңылы, ынкъам тури ратваңытык эkkэну Ынангыргочалъэн, қэлёқым Ытлән тэнлиңылыын ымы энвэлынқықунэвкылырыкы, ымы анңэналъырыкы. ³⁶Қытваркынэтык йыркылиңылыу, қынур-ым тургин Ытлыгын йыркылиңылыын».

А'ткэвма чимгъуу элгыкэ қутти

³⁷«Ынңэ мәңин ивыну элгыкэ, ымы тури қырым ивыну ы'нылгытык. Қынэнаачыторавыркынэткы ынкъам ымы тури наранэнаачыторавтык.

³⁸ Қылпынрыткоркынэтык, ымы тури наралпынрыр-кынэтык, нэрэнқэвивтык икурэқэ танйырбат-тантэнмыңа: нарантымляванңын, нэрэнтълпиңын ынкъам нараналыантанңын торыкы танйырбат-тантэнмыңычыын гагырголяма. Ръатантэнмыңычыа тури ратантэнмыңатыркынэтык, кэтэм ынңин валъа наратантэнмынтык ымы тури».

³⁹ Иисусынэ тывнэн ынңин валъын инэнлъуңэтичгын: «Эви гаймаңэн илкыльэ рэнривинрыгнин илкыльын? Эви ытри һирэргэри қырым ныпэқэзатынат рыгъёлгычыкогты? ⁴⁰ Рэгыючечңылъын гыёлъуң атвакыльэн ынык инэныгыюлевэтылбык, ытръэч-ым гыюлетыплыткук ытлён гаймаңэн рэнъэлгъэ ынңин валъо, қынур инэныгыюлевэтылбын. ⁴¹ Рэқу гынан гитэркын һуйңуйқэй гыныкйичъэмиттумгин лылечыку, оттыйңын-ым чинитлылечыку элбукэ лыңыркын? ⁴² Рақынво гынан ивыркын чинитйичъэмиттумгын: „Йичъэмиттумгигыт, китақун гынан мыгтогъан һуйңуйқэй гынык лылячыкойпы“, эвыр элбукэ лыңыркын чинитлылечыку оттыйңын? Винвыыръунтэтылгыгит! Қыптогын янор оттыйңын ченэтлылячыкойпы – һотқо рэлыуңын, миңкыри йыток һуйңуйқэй йичъэмиттумгин лылячыкойпы».

Уттуут ынкъам тыңэйырбыт

⁴³ «Тэһуттэ энынңэвкыльинэт эқэтыңэйырбыт, эвыр-ым эқуттэ энынңэвкыльинэт тэһтыңэйырбыт. ⁴⁴ Гэмгэуттуут нэлкылқин тыңэйырбыгйит. Қэлёқым ванэван ыннумэкэвын тыңэйырбын-инжир аёпыткотыңачъэпы-терновникгыпы, ванэван ынпи-рин виноград аёпыткотыңачъэпы-шиповникгыпы.

⁴⁵Таңборавэтльата нэнагтоқэн таңгыргын ынык таңлеңгыпы; анңэнборавэтльата ынык анңэнлеңгыпы – таңамбақагыргын. Ынкэмит о’равэтльата тывыркынэн ынкэн, рэқэ йыр’атытваркын ынин линлиң».

Ҳир’э ып’ёлгыт

⁴⁶«Рэқу торгынан ин’эйңэвыркынитык „Этынвэгыт, Этынвэгыт“, нақам ванэван қытэйкыгыткы Гымнин тыв’ёт? ⁴⁷Гэмгэмэңин, етылбын Гымыкы ынк’ам пал’ёмтэлылбын Гымык вэтгавык ынк’ам инэнкуврэтэвылбын ынкэғйит, трив’ыркынитык тури, микынэмил ныпэрақэн: ⁴⁸ытл’ён ныпэрақэн тараңылбын о’равэтльагыт, мэңин онмывылпатког’э ынк’ам рытрилнин ранпы’ёлгын выквыткынык. Титэ гэн’эллин майңэмл’ятгыргын, ынк’ам мимыл уп’гыи ңотэнрагыт, лывавнэн рил’юк ынкэн, құл’ёқ’ым ынкэн нымэль’эв гэтэйкылин. ⁴⁹Пал’ёмтэлылбын-ым Гымык вэтгавык, нақам энкуврэтэвкылын, ныпэрақэн о’равэтльак, тараңылбын нотасқыткынык аранпы’ёлгыка. Титэ мимыл уп’гыи ңотэнрагыт, ынкэқ’эй чимир’этгыи. Ңотэнрақэн чемэр’атгыргын гатвален кытмай’ылы».

Вы’ёлбынмаляквыргын римкин маравочочен

7 ¹Плыткук вэтгавык, Иисус эквэтгыи Капернаумэты. ²Ынкы қол римкин маравочочен вы’ёлбын галгэтгылыңолен в’эң’отагнэты. Маравочоча кол’ё қылгил’юу нинэлгықин ынин вы’ёлбын, ³ынк’ам титэ ынан вал’ёмнэн Иисус, ынкы-ым тыңивынинэт Ыныкагыт еврейыл’ээн ынычылыл’ыт эвынво, иңқун Иисус ныетын ынк’ам нынмэлевэннин

ынин выёлъын. ⁴Ынпычылыгыт етгъэт Иисусына ынкъам нэвыңногъан Ытлѐн: «Ҳотқэн о'равэтлъан эмтэңэ ытлѐн, лыгэколѐ вэнратъѐлқыл. ⁵Ынан ы'л-гу лыңыркынин мургин варат ынкъам рыпэт тэй-кынин морыкагты синагогран». ⁶Иисус қытгыи ырык рээн. Ытлѐн энмэч нэймэвқин ярагты, титэ маравочоча тыңивынинэт Ыныкагты тумгыт эвын-во: «Этынвэгыт, ынңэ эңъэлеткэ, гым этки вай этэңкылыгым Гыт рэсқивык гымыкрагты. ⁷Гым-ым чинит Гыныкы люнъетэ, қэлѐқъым тычимгъуркын, этки вай этэңкылыгым. Қыквын ытръэч вэтгав, ынкъам гымнин выёлъын рэмэлэквэ. ⁸Гым о'равэтлъайгым, тэвынңэвыейгым қутырык, гымыкы-ым нэмықэй нывалѐмқэнат маравқлявылтэ. Гым тивыркын қотына: „Қыетги нутрилы“ — ынкъам ынкэн ныетқин. Гымыквыѐльэты нивигым: „Қытэйкыгын ынкэн“ — ынкъам ынкэн ынан нинэтэйкықин». ⁹Валѐмык ынңин валъыт вэтгавыт, Иисус колѐ гиничгытэтлин ынкъам, чывачгынлек о'равэтлъамкэты, тыляльэты Ынык яачы, иквьи: «Тивыркынитык тури, ынңин валъын лыгэлыма-ляквыргын Гымнан люнлэутэ ымы Израилык». ¹⁰Тыңэвыѐттэ пэлқынтэтгъэт ынкъам нэлыугъэн выёлъын мэлевлыын.

Қликвильын экык эюгъи Наинык

¹¹Ынкэмил пэтле Иисус қытгыи майңынымнымэты Наин, Ынык рээн гатваленат Ынинэт рэгъючечңылыгыт ынкъам қутти мыкборавэтлъат. ¹²Ытлѐн аймавма майңынымнымэты, тэкэм нынлеқин выи-лыын пысқунэкык ытлѐн — қликвильын. Ынык рээн нылеқин о'птыо'равэтлъамкын. ¹³Этынва лъунин

ытля, гэейвэчетлин ыныкы. «Ынңэ атэргатка», – ивнин Ынан ытлән. ¹⁴Ынқоры Ытлән эймэквыи ынкъам рыйинин энарэвлыёчгын, ынқэнат инэ-ривлылыт нывилгъэт, ынкъам Иисус иквыи: «А’ачекэгыт, тивыркынигыт гыт, қылкутги!» ¹⁵Вьилын вакъогъэ ынкъам вэтгавыңоғъэ, ынкъам Иисусынэ рэймэвнин ытлән ытльэты. ¹⁶О’равэтлъярык эмъэкэлиңэ чама эмйымгымгэ нанъяйвыкэн Эңэң, қолелыэвма: «Мурыглыку ининигыи ынанэргычыын мэтъатвытколбын! Эңэңэ вэнратынво йьонэн ченэтварат!» ¹⁷Ынқэн тывьё таңымыльорык лыги нэтчыгъэн ым-Иудеяк ынкъам чымче валык ванвык.

Тыңэвыёттэ Иоанн Крестителены

¹⁸Титэ Иоаннын рэгъючечңыльэ намңылтэлгъан ыныкы ымыльо, ръэнут рырэкэвнин Иисусынэ, ¹⁹Иоаннына эйңэвнинэт ңирьэ ырыглыку валыт, тыңивынинэт ытри Этынвэты пынлөк: «Гыт – ынқэнайгыт, мэнин етыльылқыл, этыкун моргынан а’тчалыылқыл лымңэ мэнин қол?» ²⁰Ытри етгъэт Иисусына ынкъам иквээт: «Иоанн Крестителына нэнңивымык мури Гыт пынләнво, Гыт – Ынқэнайгыт, Мэнин Етыльылқыл, лымэвыр моргынан а’тчалыылқыл лымңэ мэнин қол?»

²¹Иисусынэ тэкэмынкэңит рымэлевнинэт нымкықинэт о’равэтлъят тьычгыргэпы, калъайпы ынкъам рыпэлқынтэвнин лыляльогыргын элкыльэты. ²²Ытлән татлыңыткогъэ: «Қылқытгытык ынкъам қытвыгыткы Иоаннына ымыльо, ръэнут торгынан люткы ынкъам валёмыткы: илкылыт нэмэ лъуркыт, атқылыт тэнлейвыркыт, энаврыңгылгытычыгырга

тылльэт мэлевиркыт, қъэвилюльыт валёмыркыт, вьилыт эюркыт, нъочьэты Эңэңин вэтгав наңым-нылжытыркын. ²³ Вай-ым кычымык валын ынқэн, мэңин қырым нымэтивэтын Гымыкы». ²⁴ Иоаннын тыңэвыёттэ эквэтык, Иисусынэ варатэты тывыңңонэн Иоанн: «Рьэнут гэтанво гэлқыттури чыгайнотагы? Гэтанво эты һан выроттымкын, рэ-лжөө кытыйга? ²⁵ Эвыр ванэван, рьэнут-ым гэтанво гэлқыттури? О'равэтлжан гаймычыавэрьылбын? Ыт-рьэч-ым о'равэтлжат гаймычыавэрьылбыт, йыққай-ыым нымытвалбыт, – ынқэнат майңытампэраарак. ²⁶ Ытлжён-ым вай мэңин лъонво гэлқыттури? Мэ-тытвытколбын? Ии, торгынан лъуткы пытқымэ-тытвытколбын. ²⁷ Ытлжён ынқэн, мэңин гатвылен Калегыргык: „Ҳоот-ым Гымнан тынңивыркын Гымнин пынлжынлжылын Гынык ыттыёча, микынэ рантэнмавнэн Гынин рьэт ыттыёча Гынык“. ²⁸ Тивыркынитык, тэңуйңэ ымы мэңин тыңэрэтык ымборавэтлжаргэн, мэңин нытван эргычыатың вал-льо Иоаннына. Кытаткэ-ым ынқэн, мэңин ынан-мықылбың Энанлжавагыргык Эңэңин, майыңкың ынык».

²⁹ Ымыльо о'равэтлжарык ымы инэгтэтнумэкэ-вылжэ, валёмык ынқэн, наньягъан Эңэң ынкъам нэнрултэтынэт э'қэлтэтти, турытвигьэт мимже Иоаннына. ³⁰ Фарисейыла-ым ынкъам законын-чечаватыла э'нқу нэлгыгъэн тагыңгыргын Эңэ-ңин ынкъам э'нқэтгьэт мимже турытвик ынык.

³¹ Ынкэңит Этын иквьи: «Рэқык мынтэнмынат Гымнан о'равэтлжат һутинтыңэрэткин? Мэкына ытри гэнаглятленат? ³² Ытри гэнаглятленат нана-нагы, микынти вакъотваркыт вэтгысқыткынык

ынкъам қутти қулилэтыркыт қотырыкы: „Мури гъэйңэнэңэткумури торыкы, тури-ым люңпутурэ-лыбытури; моргынан гаяаленат торыкы майынлјятэ-пъайңат, тури-ым лјңтэргатылыиторэ“. ³³ Иоанн ныкытпэлгъарэткоқэн ынкъам этлы нъэқимлю-гъэн, – ынкъам тури ивыркынитык: „Ынык кэлы“. ³⁴ Эқык-ым О’равэтлъяргэн қамэтваркын ынкъам э’қимлюркын, – ынкъам тури ивыркынитык: „Ңоот вай тумгытум инэгтэтноумэкэвылдын ынкъам э’қэл-тэтылдын, нылгэнықавтақэн ынкъам нъэқимлы-гытлқин“». ³⁵ Кувчемгъогыргын ы’ттыюллын нэлкылқин вагыргэпы яаллјэн.

*Э’қэлтэтылыңэв, энаркэделдын
Иисусын гыткак*

³⁶ Қол фарисейлыа ачыгнэн Иисус амгынотгы-лјқамэтванво. Иисус етгыи ыныкрагты ынкъам арычгывакьогъэ. ³⁷ Ынкъам ынңот вай, нутин-мэйңынымкин э’қэлтэтылыңэвэ лыги рытчынин Ытлјен қамэтвалдын фарисейлыэн ярак, рэннин выквыповтын гатаңыткэмытқыма. ³⁸ Вэтчатвама Иисусына рымагты Ынык гыткак қача ынкъам тэрганма, мэрэттыңногъэ Ынык гыткагты. Ынқо-ры чиниткырвирэ нэнамалеқэнат, нинуквэтқинэт Ынинэт гыткат ынкъам нэнаркэлеқэнат ынқэнат таңыткэлын ыпалга. ³⁹ Лъук ынқэн, фарисейы-лдын, э’йңэвылдын Иисусына, чимгьугыи эмқэ-лелвынэ: «Эви нотқэн о’равэтлјан қэглывангэт ныитван мэтъатвыткольо, ынан лыги нъылгы-нин, ръэңэвэңйырдын игыр ыныкы рыйиткур-кын, алымы ытлјен э’қэлтэтылыңэв». ⁴⁰ Ынкэңит Иисус иквыи ыныкы: «Симон, ивкэқун Гымнан

ръэнут тратвыңыркын гыныкы». «Қывэтгавыркын, Инэныгыюлевэтылгыт», — татлыңыткогы ынқэн. ⁴¹ Иисус иквыи: «Қол ачыңылылык гатваленат ңиръэ ачыңылыт: ытгыёлкэнына ганачыңавленат мытлынча мытлыңқлеккэн динарийтэ, қутынэ-ым — ңирэққликкин мынгыткэн парол. ⁴² Ымы ытгыёлкэн эвыр қутынин лёңытвалыын рэқэ ачыңытрэлятык, гамгаачыңылыэты ытлён иквыи: „Вынэ авнаачыңытрэлятка“. Қикви-ым, микынэ ылгоң рэлыгнин ытлён?» ⁴³ Симон гататлыңытколэн: «Этааны ңан ынқэнына, микын ачың мыкың валыын». «Қэглывангэт гыт чимгугыи», — иквыи Иисус. ⁴⁴ Ынқо-ым Ытлён ңавъанйыръэты тылыгыи ынқам иквыи Симонына: «Қэйвэ эты лъуркын ңотқэн ңэвъэныйырбын? Гым тыетык гыныкрагты, ынқам гынан люңылы Гымыкы мимыл гыткат элгытавынво, ынан-ым мэрэтгыненат ынқам ыныклявтыкырвэра маленэнат! ⁴⁵ Гынан рыпэт люңуквэтэ Гым тутрэқыык, ңотқэн-ым ңэвъэныйырбын, яттагнэпы Гым, люңынвиле уквэтыивык Гымнинэт гыткат. ⁴⁶ Гынан лёңмалета рытын Гымнин левыт ыпалга, ынан-ым маленэнат Гымнинэт гыткат мэйңывилльэ таңыткэтыңачыпалга. ⁴⁷ Тивыркыныгыт: ынинэт мыкьэқэлтэтти гэнаачыторавленат, ынқэната ытлён гэлгыылгычъэтлин; титэ-ым нынэнаачыторавқэн оравэтлыан эмыкьэқэлтэткылын, ытлён элгыылгычъэткылын». ⁴⁸ Ынқо Иисус иквыи ңавъанйыръэты: «Гынинэт эқэлтэтти ганэнаачыторавленат». ⁴⁹ Ынқам қамэтвалыт Ынык рээн чемгьонгогьат эмқэлелвынэ: «Ытлён вай мэңин ңотқэн ынңин валыын, рыпэт ымы эқэлтэтти

рэнаачыторавыркынэнат?»⁵⁰ Ынан-ым ивнин нэвээнйырбын: «Гынин лымаляквырга нэнъегтэлек-выт, онтымэты қылеркын».

Иисусынэ яалытылбыт нэвээнйырбыт

8¹ Ынқоры пэтле Иисус тагэ майңынымъеквэ ынкьам мьанымъеквэ, тэввэтгава ынкьам та-нұмнұлтэля Энанлявагыргык Эңэңин. Ынык рээн гатваленат мынгыткэн нирэ парол рэгюочечңы-лбыт, ²ымың-ым нырбықутти нэвээнйырбыт, ми-кынти Ынан рымэлевэннинэт калъайпы ынкьам тычгыргэпы: Мария, танынныңё Магдалина*, мэкгыпы гантоленат нэръамытлыңэн кэльэт, ³Иоан-на, мэңин гатвален нэвээнү Хузанэн (ярамэгчерэ-нанлялын Иродын), лымнэ Сусанна ынкьам нымқықинэт қутти. Ынқэнат нэвээнйырбыт гэ-винрэтлинэт нымытваяәлқыля Иисусына ынкьам Ынык рагъёчачңылыэты.

*Нэнъайвымнұлтэлык Иисусынэ
нэнатвықэн инэнритлевылбын*

⁴Титэ-ым умэкэтгэет мыкьоравэтлэат, ынкьам ыммайңынымнымгыпы ныетрұқинэт Ыныкы нымытвалыт, Ытлэн нэнъайвымнұлтэлыңногэ:
⁵«Қытгы о'равэтлэан яргэты энанрэтлэанво тыңэ-чбылқылти. Энанрэтлэавма чымқык эрэтгэет рээтык қача ынкьам нэтэнтисқуйвынэт эвыр пчиқэ нэ-нуйвынэт. ⁶Қутти эрэтгэет выквыткынэты ынкьам пинтықэтылбыт тымэтгэат, қэлёқым имлыкэ

---

* 8:2 Мария Магдалина — ытлэн гурэтлин нымнымык Маглеала.

гатваленат. ⁷Қутти эрэтгъэт эюпыткутыңэчылыку, ынкъам эюпыткутыңэчыт мэйңэтръук, эвыр нэн-пиркылевынэт моолъыт мэйңэттылек тыңэчылқылти. ⁸Қутти-ым эрэтгъэт таңнотасқыткынэты. Ынқэнат мэйңэтгъэт ынкъам тыңэчылқылти мыкэтгъэт мытлыңжлеккэнак мыкың энанрэтлявьёк». Тывыплымкок ынқэн нэнъайвымңылтэл, Иисус нэргъав иквьи: «Микын варкыт вилют, мачынан нывалёмнэн!»

Энанчечаватгырын нэнъайвымңылтэлкэн

⁹Ынык рэгъючечыльэ намңылёгъан Ытлён: «Ытлён вай ръэнут ганкалыровлен нотэннэнъай-вымңылтэлык?» ¹⁰Иисус татлыңыткогъэ: «Торыкы гэнвэнтэтлин вэнвакы лынъё Энанлявагыркыкэн Эңэнин, қотырыкы Гым тывэтгавыркын нэнъай-вымңылтэля, ванэван-ым вэтгыры, ынкъам вай ытри лылепыткуркыт — ытръэч-ым элбукэ варкыт, палёмтэлыркыт — ытръэч-ым эчичевкыльынэт. ¹¹Нэнъайвымңылтэля ганкалыровлен вай нотқэн: тыңэчылқыл — ынқэн Эңэнин вэтгав. ¹²Тыңэчылқылти-ым, эрэтылыт ръэтык қача, — нан-ым ынқэнат, микырык навалёмыркын вэтгав, ытръэч-ым ныетқин дьявол-кальайңын ынкъам нинэнэквэтэвқин вэтгав ырыклеңгыпы, иңқун ытри алымалявка нитынэт ынкъам эегтэлкэ ныванат. ¹³Тыңэчылқылти, эрэтылыт выквыткынык — ынқэнат, микырык коргэты линчыку нынрыгэлқин вэтгав, титэ нывалёмқэн ынқэн. Ытръэч-ым ытри экинмыкэ валыт, ынкъам ынқэната ытри лыгикытэ нывалямалявқэнат, ытръэч титэ нываңноқэнат кыттэнгыеңыт, ытри этлы нывытлыңычыэтынэт.

¹⁴ Эрэтылыыт-ым эюпыткутыңэчылыку – ынқэнат, микырык навалёмгъан вэтгав, ытрьэч-ым ытри нотқо нывысқэвқинэт эмырѡаваңэлта, раманэнңаңылыатгырга ынкѡам ратаңычъанңылыатгырга – ынкѡам ыргин тыңэчылқыл ванэван нынңэгъэн ыръаттагнэты. ¹⁵ Тыңэчылқылти-ым, эрэтылыыт таңнотасқыткынэты, – ынқэн таңлеңѡоравэтлыат, микырык навалёмгъан вэтгав, қонпы антыятка нылгықин, ныркылеқин ынқэн ынкѡам қынур нытыңэчыыръэтқинэт ныкытъымав».

Пиңинэң олечгыткынык

¹⁶ «Ымы ванэван микынэ, рынлевык пиңинэң, нэнатрынэн ынқэн пувтэ эвытлым нытрилнин йылқыёлгыгэңкы, ипэ-ым ынқэн нытрилқин олечгыткынык, инқун рэсқивылыырык ы'нльуркын қэргықэр. ¹⁷ Ымылыо вэнвакы валъын о'раң ратвагъа, ымы тыңэво лыньё лыги ратвагъа. ¹⁸ Ытлён вай қыгитэгыткы, миңкыри тури ныпалёмтэлторэ. Алымы ынқэнына, микын варкын, қээқын лым нэрэйылңын, микын-ым уйңэ, ынқэнын ымы қынур валъын ръэнут, рылгыё чиниткинэну, нэрэпириңын».

Иисусын ытля ынкѡам йичьэмиттумгыт

¹⁹ Иисусына етгъэт Ынин ытля ынкѡам Ынинэт йичьэмиттумгыт, ытрьэч-ым галвавлэнат эймэвык Ыныкы, қэлёқым Иисусынэ гролмакы гатвалэнат мыкъоравэтлыат. ²⁰ Ытлён нивын: «Гынин ытля ынкѡам йичьэмиттумгыт вэтчатваркыт ңаргыноңқач, Гыт нэрэлъуңыркынигыт». ²¹ Ытрьэч-ым Ынан ивнинэт: «Гымнинэт ытля ынкѡам

йичэмиттумгыт – ынқэнат, микырык напалёмтэ-лыркын Эңэңин вэтгав ынкьам инэнкуврэтэвыркыт ынқэнак».

Иисусынэ рунтымэвэтыркынин эйычгын

²²Иисус қол итгьи иквьи Чиниткин рагъёчач-ңылъэты: «Мынъирмык қолегытгырочгэты». Ытри ытвыңатвагъат ынкьам эквэтгъэт. ²³Гытгыэрма Иисус гэйылқэтлин. Гытгык колё кытыйгырьогъэ, ынкьам ытвъэт қынур нынинтивықин, лыгэн-ым қымэк гыарэты ваңоғъат. ²⁴Рэгъюечңылъэ нэныгъевын Иисус: «Инэныгъивэтылыгыт, мытпылқэтыркын!» Ытлён қутгьи ынкьам рынъотавнэнат эйычгыт ынкьам кытыйгын. Эйычгын унтымэквьи, ынкьам мэлэтгьи. ²⁵«Ытлён-ым иа'м тури алымалаявкылыторэ?» – пынлёнэнат Иисусынэ рэгъюечңылъыт. Ытри-ым, чеңыттэтылыгыт ынкьам иничгытэтылыгыт, ытръэч нымңылъёткоқэнат: «Қоо, мэңин Ытлён? Нақам рыпэт кытыйгэты ынкьам мэмлэты рытывэвыркын, ынкьам ынқэнырык навалёмыркын Ытлён».

Гэнмэлевдин калъайпылыын Гераса-нотак

²⁶Ытри ытвэ пыкиргъэт Гераса-нотагты, ранъав валъын Галилеяк. ²⁷Титэ Иисус ытвымпэгьи гытгычормэты, Ытлён ягнанэн мэйңынымнымкин қол о'равэтлъата, тэленъеп калъайпылыа. Ытлён нылейвытқуқин эвиръыкэ, нынымытвақэн ванэван ярак, ипэ-ым қэйгиңчыку. ²⁸Ынан лъунин Иисус, ваңэйпыгъэ, қаплетатгъэ Ынык ытгыёча ынкьам нэргъав иквьи: «Вынэ вай Гынан гым ринэнрэкэв-ңыркын, Иисус, Эккэйгыт Ынангыргоча Валъэн

Эңэңин? А'мын-ым ивкэ, ыннэ инэнтэвиминнэткэ гым». ²⁹ Иисусынэ тывивнин кэлы ңыток ңотэ-нъоравэтлжайпы. Алымы лыгъотчой кэлыэтэ нинэнтэвиминнэтйивықин ынқэн о'равэтлжан, рыпэт нынкылвэтйивықинэт қалгэткопылвынта ынинэт мынғыт ынкхам гыткат, эмгынрыру лыңэ ытлән, ытръэч-ым ынан нинэнлыпъэтқинэт қалгэткопылвынтыт, ынкхам кэлыэтэ нинэнэквэтэвқин ытлән анымкэлқэты. ³⁰ Иисусынэ пынләнэн ытлән: «Миңкыри валын гынин нынны?» «Мыгмаравратыльэгым», – татлыңыткогъэ ынқэн, қэлёқым ытлән галгэмыгкалжайпылен. ³¹ Ынқэнырык наванляйвыңңон Иисус, иңқун Ынан этывынңивыкэ нынтынинэт ытри а'қакальяонмычыкогты.

³² Кэтэм ңутку гэвиинэт мыкымпыргут. Кэлыэтэ нэчымчуултын Ытлән, иңқун Ынан нывэтгытрэлнэнат рэқивык ырыкачыкогты. Ынан рывэтганнэнат ытри. ³³ Кэлыэт, ңытолыт о'равэтлжайчыкойпы, рэгъэт э'мпыргочыкогты, ытръэч-ым и'мпыргумкыт гынтэвысқычетгъэт э'қопгыпы гытгэты ынкхам пылқэтгъэт. ³⁴ И'мпыргугынритылыт ынрхам айылгэты кытгынтакватгъат ынкхам энанымңыляквэат мэйңынымнымык ынкхам мъэнымык. ³⁵ О'равэтлжайт лылэпысқыквэат, етгъэт Иисусына ынкхам нэлыугъэн о'равэтлжан, мэкгыпы гантоленат кэлыэт, нывакъотвақэн авэръэпылбын, чыкаеты валын Иисусын гыткаңқач. Ытри йивықэтгъэт. ³⁶ Ынқэнырык, микырык гэлыулин рымаляватё калжайпылбын, намңылтэлгъан ынқэн қотырыкы. ³⁷ Ымыльо варага, нымытвалъа Гераса-ванвык қача, эквэтийгу нэнтыгъэн Ытлән ырыкайпы, қэлёқым ытри гэлгийивықэтлинэт. ³⁸ О'равэтлжан-ым, мэкгыпы

гантоленат кэльт, иквьи Ыныкы, энмэн Ынык рээн ратваңыркын. Ытрьэч Иисусынэ рытрилнин ытлён, ивнин: ³⁹«Қыпэлқынтэтги гыныкрагты ынкъам қымңылтэлгэ, рьэнут рытомгавнэн гыныкы Эңэңэ». Қол эквэтги ынкъам пыңылтэлгэ ымыльорыкы мэйңынымык, рьэнут рытомгавнэн ыныкы Иисусынэ.

*Рымэлевэннин Иаирын нээкык
ынкъам тбьллэңэвээнйырғын*

⁴⁰ Палқынтаттыляма Иисус, мыкьоравэтлыата нэһэйңэвын ырыкы, қэлёқ ымыльорык нэатчақэн. ⁴¹ Ынңот-ым етги о'равэтлыан ныннылыын Иаир, гитлин синагогракэн эрму, ңырапычга пэқэататгэ Иисусын гыткагты, ванляңнонэн етык ыныкрагты, ⁴² қэлёқзым ынин қымэк мынгыткэн ңирэ парол гивилыын пысқуннээкык гавэңнолен. Титэ-ым Иисус қытги ынык рээн, рэмкэ чымчуултэ нэгрулмыгээн. ⁴³ Ынкы ымы гатвален нэвэһйырғын, рочгыпылыын эммуллытылылыэтык мынгыткэн ңирэ парол гивинитти. Ынан яайвынэн ымыльо нымытвайырғын энанмаляватылыэты, нақам ымы микынэ нылвавқэн рымэлевэтык. ⁴⁴ Эймэвык яалең-қачайпы, рыйинин Ынин авэрычыомыткын, ынкъам лыгэн эвыр ынин моллытылылыатгыргын нывилги. ⁴⁵ «Мэңин Гымыкы гинэһйиткулин?» – пынлэгэ Иисус. Титэ-ым ымыльо қооңатгыат, Пётр ынкъам қутти Ынык рээн валыт иквэет: «Инэныгивэтылыгыт, рэмкэ чымчуултэ нэгрулмыгыт ынкъам нанрыкгытатгыт». ⁴⁶ Ытрьэч-ым Иисус иквьи: «Мэңин вай гинэһйиткулин Гымыкы. Гымнан тылыгэлычыэтын, миңкыри Гымыкайпы

ңытогэ армагыргын». ⁴⁷ Ынкъам ңэвэныйырэ чичевнин, ралваквэ атчытвак, вэвралъатэты эймэквыи ынкъам ңырапычга пэкэататгэ Ынык гыткагты, энанымңыляквэ Ыныкы ымылырамкык ягна, иа'м ытлэн гэныйткуллин Ыныкы ынкъам миңкыри лыгэн эвыр мэлэквыи. ⁴⁸ Ынан ивнин ытлэн: «Ңэ-эккэйгыт, гыныклымалыквырга нэнъегтэлэквыт. Қылжыкын қалжалвонтымаватэты».

⁴⁹ Титэ Ынан еп нэнатвықэн ынкээн, етгыи ңырымэңин армайпы синагогракэн ынкъам иквыи ыныкы: «Гынин ңээкык уйңэ нъэлгыи. Ынңэ энэңэлевкэ Инэныгыюлевэтылыын». ⁵⁰ Ытръэч-ым Иисусынэ валёмнэн, иквыи ыныкы: «Ынңэ э'қэлиңэткэ, ытръэч қылымалыквыркын, ынкъам рэегтэлгэ». ⁵¹ Рэсқивык ярачыкогты, рьотавнэн ымымэңин яалытык, арылгыка Пётр, Иоанн, Иаков чама ңээккэқэйин ытлыгын ынкъам ынин ытля. ⁵² Ымыльо нытэргатқэнат ынкъам ныркыпчевықэнат чиниткин мачвэт*. Ытръэч-ым Иисус иквыи: «Ынңэ атэргатка. Ытлэн люңвильын, ытръэч йылқэтыркын». ⁵³ Ыргынан тэнңу нэтчыгээн Ытлэн, қэлёқым лыги гэлгылин, ытлэн энмэч уйңэ. ⁵⁴ Ынан-ым ытлэн мынгыпэрэнэн, нэргъав ивнин: «Ңээккэқэйигыт, қылқутги!» ⁵⁵ Ынкъам егтэл ыныкы пэлқынтэтгыи, ытлэн лыгэн эвыр қутгыи. Ынан рықамэтвавыйгот рыннин ытлэн. ⁵⁶ Ытлыгыт ынинэт гиничгытэтлинэт. Ынан-ым тывиввинэт, иңқун ымы мэкына авнатвыка лъоё.

---

* 8:52 Тэленъеп еврейылырык ынңин нынкалыровқэн чиниткин кытқылгэлёгыргын.

Мынгыткэн ниръэ парол рэгъюечңылыыт

9¹ Иисусынэ румэкэвнинэт мынгыткэн ниръэ парол рэгъюечңылыыт, йылнин ырыкы очочынлягыргын ынкъам армагыргын, рытавык ымыльо кэльэт ынкъам рымэлэвэтык тычгыргыт. ² Ынан тыңивынинэт ытри тэвэты эвынво Энанлявагыргын Эңэңин ынкъам рымаляватынво тьыллэет. ³ Ынкъам ивнинэт ытри: «Тэңынңэ ръэнут эпирикэ акватыңок: ымы кэңунэң, ымы тэючгын, ымы кавкав, ымы манэт, эвыр авнатвака эмңирэют эвиръыт. ⁴ Ръаярачыкогты рэрэсқивңытык, ынкы қыпэлятыркынэтык ынкъам ыңқо қэквэтыркынитык. ⁵ Миңкы-ым тури қырым ы'нынрэсқивэттык, пэляма ыргин мэйңынымным, ымы рыпэт пиңпиң, эймысқэтылдын торыкгыткагты, қытивыткуркыниткы ырыкы. Мачынан ыңқэн нытвагъан мэтъаквырго ырыкы».

⁶ Рэгъюечңылыыт манаңакватгъат нымнымыткогты, рымңылява Таңпыңыл ынкъам энанмалявма лымынкы.

Иродын капчачаквыргын

⁷ Эвынэрмэтэ Иродына ымыльо валёмнэн, гэръэлин Иисус, ынкъам гакапчачавлен, қэлёқъым қутти нивқинэт, энмэн ыңқэн Иоанн эюгьи, ⁸ қутти — энмэн Илия етгьи, қутти-ым — энмэн қол тэленъепкин мэтъатвытколдын эюгьи. ⁹ Ынкъам Ирод ныкапчачытвақэн: «Иоанн гымнан тылевтычвигъэн, ытлён вай мэңин Ыңқэн вэтгаво нэлгыркын?» Ынкъам ынан ральовылгыңңоңынэн Иисус.

*Ръанқаквыргын мытлыңэн мытлыңча
мынғытқлеккэнат*

¹⁰Апостоля, пэлқынтэтык, натвыгъан Иисусына ымыльо, ръэнут ыргынан нэтэйкыгъэн. Ынқъом Ынан э'йңэвнинэт ытри Ынык рээн, ынкъам ытри қытгъэт Вифсаида-нымнымэты. ¹¹О'равэтльата-ым лыги нэтчыгъэн ынқэн, ынкъам лымңэнагъат Ынык рээн. Иисусынэ нэнамңылтэлқэн ырыкы Энанлявагыргын Эңэңин ынкъам нинэнмэлевэтқинэт тбылльэт. ¹²Ячы-ым вулқытвик мынғыткэн ңиръэ парол рэгъючечңылыт эймэквъэт Ыныкы ынкъам иквъэт: «Қытрилгынэт о'равэтльат, иңқун ытри нылқытынэт ынанчымчаң валъэты нымнымэты ынкъам ы'нльунэт ырыкагты роолқылтэ ынкъам кэвын, қэлёқъым мури ңутку энымкилқык мытытваркын». ¹³Иисус татлыңгъэ: «Торгынан қыйылыткы ырыкы роолқыл». Рэгъючечңылыт иничгытэтгъэт: «Аны вай мурык ытръэч мытлыңэн кавкавыт ынкъам ңиръэ ынныт, миңқыри моргынан мытранқамэтвавңынат ынңин мыкэлыт о'равэтльат? Вэчымы вай мытрэрқурысқивңынэт ымыльорыкы роолқылтэ?» ¹⁴Ынкы гатваленат қымэк мытлыңэн мытлыңча мынғытқлеккэн о'равэтльат. Ытръэч Иисусынэ ивнинэт рэгъючечңылыт: «Қын-вакъоквыткы о'равэтльат нотасқыткынык эмңирэққликкин мынғыткэн паролъёно». ¹⁵Рэгъючечңылыт лыгэн-ым ынңин итгъэт. Титэ ымыльо вакъогъат, ¹⁶Иисусынэ пирининэт мытлыңэн кавкавыт ынкъам ңиръэ ынныт, гитэнин и'и'н, ченьёргаввэтгавык рырэқулымңэвнин Эңэң, ынкъам мылетқунинэт кавкав эвыр ынныт. Ынан нинэйылқинэт ынқэнат

рагъёчачңылырыкы, иңқун ынтэйвыңыркынэт рамкэты. ¹⁷ Ымыльо нықамэтвақэнат ынкъам лыгъэнқэквээт, рэгъючечңыльэ-ым қээкын нэnumэкэ-вынэт мынғыткэн ңиръэ парол йырғылыыченлет, гынулыыт гароолқыля.

Пётрына о'ра нэнатвықэн Иисус

¹⁸ Қол итык, титэ Иисус гаченъёргаввэтгавлен қувликэ, етгъэт Ыныкы рэгъючечңылыыт. Ынан пынлёнэнат ытри: «Микыну нэлгыркынигым Гым варата?» ¹⁹ Ытри татлыңыткогъат: «Қутти нивқинэт, энмэн Гыт – Иоанн Крестителегыт, қутти – энмэн Илияйгыт, ңырғықутти-ым нивқинэт, энмэн қол тэлеңкин мэтыатвытколъын эюгьи». ²⁰ Ынан пынлёнэнат ытри: «Торгынан-ым микыну Гым инэлгыркынитык?» Пётр татлыңыткогъэ: «Гыт – Христос Эңэңин». ²¹ Ытръэч-ым Иисусынэ тьэвэты митьэивнинэт ытри, авнатвыка ңоот ымы мэкына.

А'қанмыкэн уттыныын (крест)

²² Ынқоры Иисусынэ ивнинэт: «Экык О'равэт-льаргэн лыгитэвминңэтылыылқыл, Ытлён э'нқу нэрэлгыңын ынпычылыырык, ыттгыёлтаароңра-гэлевылъа ынкъам инэнчичевэтыльэ Калегыргыкэн, Ытлён тымгёлқыл, ытръэч-ым ңыроқав ы'лэк раёвгёлқыл».

²³ Ынқоры Иисусынэ ивнинэт ымыльо: «Эвыр мэңин рэлеңыркын Гымык рээн, мачынан ынан э'нқу нытчынинэт кылек чиниткин тагьяңгыргыт ынкъам ынкэнына мачынан амқынғычо нимтипи-риркынин чиниткин а'қанмыкэн уттыныын ынкъам

нинэркылеркын Гым*. ²⁴ Қәлжәқым, микынэ эм-
кумъу рәлгыңыркынин чиниткин ягталгыргын,
ыңқэнына рантымнэвнэн ыңқэн, микынэ-ым ран-
тымнэвнэн чиниткин ягталгыргын Гымык курэ,
ыңқэнына эмкумъу рәлгыгнин ыңқэн. ²⁵ Қәлжәқым
рәқу о'равәтлъята эймитык ымвалъын, чинит-
кин-ым увик рывыңэтык эвытлым тәнбәқэңык
ченәткэнагты? ²⁶ Қәлжәқым, микынэ ңыркылә ри-
нәлгыгъэ Гым ынкъам Гымнинәт вәтгавыт, ыңқэн
Әккәтэ О'равәтлъяргән ңыркылә рәлгыгнин, титэ
Ытлјән рәетгъэ гәргычәтгыргыма Ынин ынкъам
Ытлыгин ынкъам ангелен Әңәңин. ²⁷ Тивыркы-
нитык-ым лыгәтаңқәглынангәт, варкыт ңутку вәт-
чәтвалъылыко қутти, микырык әнкытвылјевкә еп
ченәтвәыгыргын, әнмәч нәрәлбуңын Әнанлявагыр-
гын Әңәңин».

Иисус гаявматјен

²⁸ Галягъат қымәк амңырооткән ы'лјәнәттә, титә
Иисусынә тывнән ыңқэн, Ынан пирининәт Ынык
рәән Пётр, Иоанн ынкъам Иаков, тыттәтгьи ңа-
йыткынәты ченәргаввәтгавынво. ²⁹ Ченәргаввәт-
гавма, Ынин лбулқыл јавматгъэ, ынкъам Ынин
эвииръыт гилгәтјинәт, гақәлпәраленат. ³⁰ Ынкъам
ңиръэ о'равәтлјат гапычвәтгавленат Ынык рәән.
Ыңқэн гатваленат Моисей ынкъам Илия. ³¹ Ыргы-
нан, әргавәты вытрәтылјә, нытвықән Ынин әналват,

* ^{9:23} «...Ыңқэнына мачынан нимтинин чиниткин а'қанмы-
кән уттынпын...» – ңотқән қычичеквын ынңин: «ыңқэны-
на мачынан гытгытә нынтыркынинәт тавәмәнңыгыргыт,
Гымык курә валъыт».

валбылқыл Иерусалимык. ³² Пётр-ым ытри қутти гэтърэтқулинэт, кыевык-ым нэлюгъэн Ынин эргав ынкъам ңиръэ о'равэтлът, вэтчатвалъыт Ынык ачгыта. ³³ Ынкъам титэ ынкэнырык напэляңуогъан Ытлён, Пётр иквьи Иисусына: «Инэныгйивэтылыгыт, а'мын-ым йыққай вак ңутку! Кита-ым ңырбо отрат мынтэйкынэт: ыन्नэн Гыныкы, ыन्नэн Моисейына ынкъам ыन्नэн Илияна». Ынан гэмo гэлгылин, ръэнут тывнэн. ³⁴ Ынкээн эвма, ининигьи йбын ынкъам энаръэнэнат ытри ыныквииле. Рэгъюечңылыт, валъыт йычыку, чеңыттэтгъэт. ³⁵ Ынкъам қэнтэтгьи йыйпы қулиқул ивылын: «Ынкээн Гымнин Экык, Гымнин Лъоё. Ытлён қывалёмыркынэткы». ³⁶ Титэ қулиқул выйитвыгьи, Иисус нэмэ амынан нытвақэн. Ынкъам рэгъюечңылыт авъеткынка гатваленат, ынкъам ынкээн ы'лэк ымы мэкына лёңытвa нэнтыгъэн, ръэнут нэлюгъэн.

Рымэлевэннин калъайтылыңэнқай

³⁷ Қолеттылэк, титэ ытри тэгрэтгъэт ңайгыпы, мыкъоравэтлъарык нэнрынгиивын Иисус. ³⁸ Люур қол қычықун о'равэтлътан қулильэтгьи: «Инэныгъюлевэтылыгыт, а'мын-ым ивкэ, қыгитэгын гымнин экык! Ытлён нақам тэңыннэн! ³⁹ Ытлён ныкалъайпықэн: люур-ым вай нықулилъысқычетқин, кэльэтэ-ым рытрыкымгыта итилийгут нинэнтықин ытлён, рыпэт йыкыргычыкойпы ныкытрантоқэн ынкъам колё нинэнтэвиминңэвқин, ыңқо-ым мэткиит яал нынъэлқин. ⁴⁰ Гымнан тивынэт Гынинэт рэгъюечңылыт рытавык кэльэт, ытръэч-ым галвавленат ытри». ⁴¹ Иисус-ым татлыңыткома

иквѝи: «Аны вай о'равэтлѝаторэ, э'қэрэлѝытури ынкъам алымалявкылыторэ! Тѝартагнэты қээқын Гым тратвагѝа турык рээн ынкъам гытгытэ трэл-гынткы? Қынрывинрыгын нутрилѝы гынин экык». ⁴²Еп тылелѝын нинқэѝ кэлѝэтэ рыпэкэтавнэн нотасқыткынэты, рытрыкымгыта иттилырѝулыын. Ытрѝэч-ым Иисусынэ рѝотавнэн кэлы ынкъам рымэлевэннин нинқэѝ ынқѝом рыленин ытлѝн ытлыгэты. ⁴³Ынкъам ымылѝо гиничгытэтлинэт Эңѝин майңармагыргэты.

*Иисусынэ нэмэ мэтѝатвыркынэн Чиниткин
вѝэгыргын*

Виин ымылѝо лыгэколѝ ниничгытэтқинэт Иисусын тайкыгыргык, Ынан ивнинэт рэгѝючечнѝылыт: ⁴⁴«Қыпалѝмтэлгыткы ынкъам антыятка қынтыгыткы нотқэн вай, рѝэнут тратвыңын торыкы: Экык О'равэтлѝаргэн нэрэѝылнѝын о'равэтлѝамынгэты». ⁴⁵Ытрѝэч-ым ыргынан эчичевкэ гэлгылин, рѝэнут нэнатвықэн нотэнвэтгава, қэлѝқѝым чечаквыргын лѝунѝылѝе гэлгылин ырыкы. Пынлѝк-ым Ытлѝн, рѝэнут Ынан тывнэн, гѝэқэлиңэтлинэт.

Мѝнн майңың валѝын

⁴⁶Қол итгѝэт рэгѝючечнѝылыт елырачвыңгыат, мѝнн ырыглыку майңың валѝын. ⁴⁷Иисусынэ-ым, лыги лыңэ рѝэнут ыргынан чимгѝуу эмқэлелѝынэ нэлгыркын, пиринин нэнэны, рытвэтчавнэн Ынык ачгыта ⁴⁸ынкъам ивнинэт ытри: «Микынэ рэнрыгэлевнин нотқэн нэнэны қынур Гым, ынқэнына ринэнрыгэлеквѝэ ымы Гым, микынэ-ым ринэнрыгэлеквѝэ Гым, ынқэнына рэнрыгэлевыркынин

Ынқэн, Микынэ инэнңивыгъи Гым. Қун мэңин ымыльорык турык мықылыбың валдын, ынқэн ына-нэргыпылдын».

О'ралвагты атвакыльэн, торыкагты валдын

⁴⁹ Ынкэңит Иоанн иквьи Иисусына: «Рычиче-выткулыгыт, моргынан гэлбулин қол о'равэтлбан, микынэ Гынинныннэ нинэнвықинэт кэльэт, ыт-рэч моргынан мытнъотавын, қэлёқым ытлён ванэван нылейвын мурык рээн». ⁵⁰ Иисусынэ тат-лыгнэн ытлён: «Ынңэ анъотавка, қэлёқым мэңин торыкагты о'ралвагты атвакыльэн, ынқэн торыкаг-ты валдын».

Самарияльа энрыгэлевкэ нэнтын Иисус

⁵¹ Титэ тэрытвигъэт ы'лёт пэрэңотагнэты Иисус нотаеквэйпы, Ытлён рэквэнңыгъи Иеруса-лимэты. ⁵² Ынан тыңивынинэт ытгыёлягты Ыни-нэт пынлынлялыт. Ынқэнат қытгъэт самариякэн нымнымэты рытэнмавынво ымыльо Ытлён ятың-қок. ⁵³ Ытрэч-ым нэнку Иисус люңырэсқивэтэ нэнтыгъэн, қэлёқым Ытлён гакавралыпэрален Иерусалимэты*. ⁵⁴ Ынык рэгъючечңыльэ Иаковы-на ынкъам Иоаннына, лбук ынқэн, нивын: «Этын-вэгыт! Вэчымы тэгъеңыркын, мури мытривмык, иңқун йыныйн нэрэтын э'эйпы ынкъам уйңэ нынъэлынэт ытри, миңкыри ңан итгыи Илия?» ⁵⁵ Ытрэч-ым Иисусынэ, тылик о'раырыкагты, рьо-тавнэнат ытри. ⁵⁶ Ынкъам ытри қытгъэт қоленым-нымэты.

---

* 9:53 Самариялыт ынкъам еврейтэ гьэқэльэтлинэт.

Ралымңэнаңылыт Иисусынэ рээн

⁵⁷ Қол итык, тыляма рьэтъеквэ, рьэмэңин иквьи Иисусына: «Гым тралымңэнагъа Гынык рээн, қэй-вэлым миңкыри Гыт нъэквэтын». ⁵⁸ Иисусынэ татлыгнэн ытлән: «Ятъялтэ гаемыкыленат, ынкъам и'и'пчиқэт гакытчыгъялгыленат, Экык-ым О'равэт-лъяргэн таңанымытванвыка». ⁵⁹ Қотына-ым Иисус иквьи: «Қылымңэнагэ Гымык». Ынқэн татлыңгъэ: «Этынвэгыт, қинэтрилги янор ярагты ынкъам мынумкэвын гымнин ытлыгын». ⁶⁰ Ытръэч-ым Иисусынэ ивнин ытлән: «Мачынан вьилырык ы'ннумкэвыркынэт ыргинэт вьилыт, гыт-ым қы-леркын ынкъам қыкоргымңылтэлыркын Энанля-вагыргын Эңэңин». ⁶¹ Қээқын лым қол иквьи: «Этынвэгыт, гымнан тралымңэнагыт Гыт! Ытръэч-ым янор тьэмлусқывынэт гымнин яралыт». ⁶² Иисусынэ татлыгнэн ытлән: «Ынқэн, мэңин мэгчеранма таалгылятыркын, ынқэн лыгэнңуну ритгъэ Энанлявагыргэты Эңэңин».

*Тыңивыркынэт ңыроққлеккэн мынгыткэн
ңиръэ парол рэгъючечңылыт*

10 ¹ Ынқоры Иисусынэ лъунинэт қээқын ңыроққлеккэн мынгыткэн ңиръэ парол рэгъючечңылыт ынкъам тыңивынинэт ытри эмңирэюну Ынык ы'ттъяёл ыммайңынымнымэты ынкъам мьанымэты, миңкыри Ытлән Чинит нырэлқын-ңықин. ² Ынан ивнинэт ытри: «Лыгэколё нъэл-гы пэңвытрывъяйгыркэгыргын, мигчирэтылыт-ым тьэркинэт. Ытлән вай қыванляркынэткы Этын пэңвытрывъяйгыркэгыргыкэн, иңқун нынңивынинэт

мигчирэтылзыт Ынин пэңвытывъайгыркэгыр-
гэты. ³Қыжыркынитык! Гымнан тури тынңивыр-
кынитык, қынур яракытэпалгықагтэ э'гымкэты.
⁴Ынңэ эпирикэ ымы тэючгын, ымы ңыркир,
ымы плекыт, ынкъам ынңэ мэңин ръэтык эйилыт-
рилкэ. ⁵Рэсқивык ръарачыкогты, янор қиквытык:
„Онтымгыргын мачынан нытваркын ңотэнрак“.
⁶Ынкъам эвыр ынкы нымытваркын ленлеңонты-
мытвалзын о'равэтлзын, тургин ленлеңонтымгыргын
рапэлятгъа ынык рээн, эвыр-ым этлы – рэпэлқын-
тэтгъа торыкагты. ⁷Ынкъам ңотэнрак қыпэлятыр-
кынэтык, қынуркыниткы ынкъам қылпыркыниткы
ымыльо, ръэнут ырык варкын, қэлёқзым мигчирэ-
тылзын мэгчермынгыквыльылқыл. Ынңэ элпуур-
ыкэ ыннанран қолерагты. ⁸Ынкъам эвыр тури
еттык ръамайңынымэты ынкъам ңэнку тури нэн-
рыгэлевтык, қынуркыниткы ымыльо, ръэнут торы-
кы нэрэйылтык, ⁹қынмэлевэтыркыниткы ыргинэт
тылльэт ынкъам қивыркыниткы: „Энанлявагыр-
гын Эңэңин энмэч турык қача!“ ¹⁰Эвыр-ым рэ-
енңытык ръамайңынымнымэты, ынкы-ым тури
қырым ы'нынрыгэлевтык, қылейвытык ынкэкин
равытгырьеквэ гавэтгавма: ¹¹„Рыпэт пиңпиң, эй-
мысқэтылзын морыкгыткагты турыкмэйңынымны-
мык, моргынан тэвляткота мытынпэлқынтэвыркын
торыкы. Ытрьэч-ым лыги қылгыркыниткы: Энан-
лявагыргын Эңэңин энмэч чымче варкын“. ¹²Ти-
выркынитык тури, Содом таңың ратвагъа ынкэн
мэйңынымнымык ңотқэн Ы'лөк!»

Мэйнынымнымкинэт алымалкэдьыт

¹³ «А'тқэңэты гыт, Хоразин! А'тқэңэты гыт, Вифсаида! Эвыр-ым Тирык ынкъам Сидонык тайкыёт ынкэнат таңынанэнэчгытаттэ, миңкыри гэтэйкылинэт турык, тэленъеп-ым нотэннымытвалъырык, чемгъоанңэлёта тымңэавэръыйпыльа ынкъам пиңпиңытвилъэ, ымпаңэты валъын ыргин вагыргын алва нэнъытчыгъэн. ¹⁴ Ынкъам ынкэната Тир ынкъам Сидон ратваңыт таңың турык Судык! ¹⁵ Ымы гыт, Капернаум, тэгъеңыркын йъыйықытагнэты эргавык? Қырым, таңқонпыңтанымчаңгыргыкэн ванвэты нэрэнинтыгыт! ¹⁶ Ынкэнына, микынэ напалёмтэлыркынэтык тури, энапалёмтэлыркын Гым, микынэ э'нқу нэлгыркынитык, э'нқу нэлгыркынигым Гым. Микынэ-ым Гым э'нқу нэлгыркынигым, э'нқу лыңыркынин Ынкэң, Микынэ Гым инэнңи-выгыи».

*Ныроққлеккэн мынгыткэн ниръэ парол
пэлқынтэтыльыт*

¹⁷ Ныроққлеккэн мынгыткэн ниръэ парол рэгьючечңыльыт коргэты пэлқынтэтгъэт ынкъам нивқинэт: «Этынвэгыт, ымы кэльэт оча варкыт морыкы, титэ мури мытгъививыркын ырыкы Гыныкныннэ!» ¹⁸ Исусынэ-ым ивнинэт ытри: «Гымнан тылбугъэн, калъайңын-Сатана эрэтгъи э'эйпы қынуру йбилкээвйынайын. ¹⁹ Лъуркыниткы, тури Гымыкайпы эрмэтвитык тэнттик кымбылгычгыт ынкъам чилимуқыэпээпэгти, ынкъам рырулылтэвытвиткы э'қэлын ымармагыргын — ынкъам қырым ръэнут торыкы нытинэнъэқэңын. ²⁰ Ытръэч-ым коргаво

элгылкэ кэлыэргин оча вагыргын торыкы, ипэ қы-
коргавыркынэтык — тургинэт нынныт гэкэлитэй-
кылинэт и'и'к».

Иисусын коргав

²¹ Ынкъам ынкэн чечамыткавык Иисус коргаквъэ
Эңэңин Выйитэ ынкъам иквьи: «Тынэргавырки-
нэгыт, Ытлыгигыт, и'и'кинэйгыт ынкъам нутэйик-
викинэйгыт Этынвэгыт, қалёқъым Гынан вэнвакы
рытын ынкэн кувчемгьолъэпы ынкъам калегьёля-
тыльэпы, ынкъам рывэнтэтын мықылъырыкы. Ии
вай, Ытлыгигыт, ынңин валъо гатвален Гынин
пытлиңылыын тагьяңгыргын!» ²² Ынкъам иквьи:
«Гымык-Ытлыгэ таңымыльо гинэйыллин Гымыкы.
Ванэван микынэ лыги нылгынин Экык, Микыну
валъын, арылгыка Ытлыгэ, ынкъам ванэван микы-
нэ лыги нылгынин Ытлыгын, Микыну валъын,
арылгыка Эккэтэ ынкъам ынкэнат, микынти Эк-
кэтэ инэнлъяуэтыркынинэт лыги рытчык Ытлыгин
вагыргын». ²³ Ынқоры-ым, рагьёчачңыльэты тылик,
иквьи ынңин, эмытри валёмынво: «Кычымыльы-
тури, инэлулытытури ынкэнак, рьэнут торгынан
лъяуркыниткы! ²⁴ Тивыркынитык тури, нымкықинэт
мэтыатвытколъа ынкъам тиркэрмэрык гэрэлыунлин
ынкэн, ытръэч-ым лянлъяутэ нэнтыгьэн, гарава-
лёмңылен ынкэн, рьэнут торгынан валёмыркынэт-
кы, ытръэч-ым лёңвалёма нэнтыгьэн».

Ейвэчетылыын самариялыын

²⁵ Ынкы ыттыгьёлятгьэ ыннэн законынчечаваты-
лыын ынкъам пынлёнэн Иисус, тааңынво Ытлён.
«Инэныгьюлевэтылыигыт, — пынлөгьэ ытлён, —

ынрақ вай гым мырьэгъэк, иңқун эймитык таңқон-пыңкэн ягталытвагырын?»²⁶ «Ръэнут-ым гэкэлилин Законык? – пынлөгъэ ынрѡам Иисус. – Миңкы-ри гынан калевэтгавыркын?»²⁷ Ынқэн татлыңгъэ: «„Эңъэлю қылгыркын гынин Этын Эңэң ымылбы-леңгыпы эвыр ымылбычемгъойпы“ ынкѡам „Эңъэлю қылгыркын гынин чымчелбын қынур гынин увик“». ²⁸ «Қэглывангэт гыт татлыңгъэ, – ивнин ытлѡн Иисусынэ, – ынңин қытыркын, ынкѡам гыт рэегтэлетыркын». ²⁹ Ытръэч-ым эмрэйилюңык чиниткин увик, ынан пынлѡнэн Иисус: «Мѡңин-ым гымнин чымчелбын?» ³⁰ Татлыңык Иисус ыныкы иквыи: «Ыннэн о'равэтлѡан гэлелин Иерусалимгыпы Иерихонэты. Ръэтык ыныкы пѡнрыткогъат э'қэ-тѡрмэчыңылыыт. Ыргынан ытлѡн нирѡытвыгъэн, наталяйвэвыгъан ынкѡам эквэтгъэт, напѡлягъан ытлѡн вѡэңолбын. ³¹ Кэтэм-ым ынңэнрѡэта гэлелин њаанкакэн таароңрагэлевылыын, ынан лѡунин ынқэн о'равэтлѡан, галянэн. ³² Ынңин-ым гитлин ымы левийылыын*, ынан гитѡнин ынкѡам кавранэн. ³³ Ынқоры ванвѡты, миңкы нытвақэн тѡвими-нѡтылыын, пыкиргыи самариялыын. Ынан лѡунин ытлѡн ынкѡам ейвѡчу рытчынин. ³⁴ Ытлѡн эймѡк-выи, ынкѡом, энаркѡлеплыткоок ынин атынвыт мыт-қэ эвыр э'кимле, рыкылвѡннинэт. Ынқоры ынан рывакѡовнэн тѡвими-нѡтылыын ченѡтосѡлыткы-нык, рыпкирѡннин рамкылыырагты ынкѡам ынкы винрѡннин ытлѡн. ³⁵ Қолетѡылѡк ынан йылнин рамкылыыраѡтынвѡты мынгыквын ынкѡам ик-выи: „Қывинрѡетыркыниткы ытлѡн, титѡ-ым гым

* 10:32 Левийылыын – яаллѡан Левийын.

трэпэлқынтэтгээ, ынкы трамынгыквынат ымыльо қутти яаётгэ“. ³⁶ Мэңин ынкэнырык ңыроргарык гыныкгэта гатвален ынанчымчалъо тэрмэчыңыльэ рытавэмэнңавё о’равэтлягты?» ³⁷ Законьичежаватылын татлыңгээ: «Ынкэн-ым ңан мэңин ейвэчетгы». Иисусынэ ынкы ивнин ытлён: «Қылеркын, ынкьам ымы гыт ынңин қитыркын».

Марфан ынкьам Мариян ярак

³⁸ Рымагтэты тыляма рэгьюечңыльырык рээн, Иисус етгы қол мьанымнымэты. Ңэнку ңэвэңйырээ, нынныльэ Марфа, эйңэвнинэт ытри ыныкрагты. ³⁹ Ынин гатвален чакэтгомгын, нынныльын Мария. Мария вакьогээ Этынвэн гыткаңқач ынкьам нэнапалёмтэлқэнат Ынинэт вэтгавыт. ⁴⁰ Марфа-ым

ныгпилъэтқин кывайынво. Ытлән эймэквьи ынкъам иквьи: «Этынвэгыт, эви Гыныкы тымңалголяқ, гымыкчакэттомга пэлянэн гымыкы ымыльо мигчир? Қиквын ытлән, иңқун ынан гым нинэвинрэтгъэн». ⁴¹Иисусынэ-ым ивнин ытлән татлыңык: «Марфайгыт, Марфа, гыт гыпинилюркын ынкъам мыкэмэркэчетыркын, ⁴²алымы-ым ыन्नэн вэты эңъэлю лынгълқыл. Марияна-ым лъунин ыныкы лыгэяагы валъын, ыңқэн ыныкайпы қырым ы'ниткэгъэн».

Ченъэргаввэтгав

11 ¹Қол гитлин Иисус гаченъэргаввэтгавлен қол ванвык. Ытлән пльткугы, қутынэ рэгъюеччңылъэ ивнин: «Этынвэгыт, қыныгъюлевыткуги ченъэргаввэтгавык, қынур Иоаннына рыгъюлевнинэт ынинэт рэгъюеччңылъыт». ²Иисусынэ ивнинэт ытри: «Ченъэргаввэтгавык ыңот қивыркынитык:

Ытлыгын мургин, и'и'к валъэгыт,
мачынан лыгивэймэну ы'нылгыркын нынны
Гынин!

Мачынан нынъэлын Энанлявагыргын Гынин,
мачынан нытваркын тэвчемгъогыргын
Гынин

нутэйиквик, қынур-ым и'и'к.

³ Қылпынрыткоркын ягталынво роолқыля
морыкы амқынъылёк,

⁴ ынкъам қынэнаачытораквынат мургинэт
э'қэлтэтти,

қун-ым ымы моргынан
мытнэнаачыторавыркынат

тинэнъэкэңэтылбыт морыкы.
Қитги Гыт ынңин, иңқун вэты авнатвака мо-
рыкы кыттэнгыеңыт,
ипэ-ым қывириңыткуги анңэналъэпы».

⁵ Ынқоры Иисус иквьи ырыкы: «Энмэн-ым, қы-
нур турык варкын тумгытум, ынкъам вай гыт ет-
гьи ыныкагты гынунныкитэ ынкъам эвыңногъан:
„Тумгигыт, қыначыңаквынат гымыкы ңырџо кав-
кавыт, ⁶гымыкы пыкирггьи тумгытум, ынрақ-ым гым
тэңуйңэ тытваркын рэқэ кывэйык“.⁷ Ынқэн-ым,
мэнин ярак валын, рататлыңгъа: „Энанаромкавка
аны гымыкы. Тытыл энмэч ганныматлен, гымнан
тынатчавынат нэнэнэт, тылжавыркын пынрыткок
гыныкы“.⁸ Тивыркынитык тури, энмэн эвыр ыт-
лән қырым нылқутын ынкъам қырым ныйылнин
қотына кавкав эмтумгылъэтык, эвыр тэвванляк,
ытлән рэлқутгъэ ынкъам рэйылнин ынкэмил, тээр
ынқэнына рамңыләнэн. ⁹ Ынкъам Гымнан тивыр-
кынитык: қыйынатыркынэткы – ынкъам торгынан
рэйминңыткы, қылқырирыркыниткы – ынкъам
рэлъуңыткы, қыпэгчаткоркынэтык – ынкъам то-
рыкы наратылжэмңын. ¹⁰ Гамгао’равэтлбан, мэнин
ныванляқэн – нэймитытқуқин, микынэ нинэл-
қыриркин – ынқэнына нинэлъуқин, ынкъам мэ-
ңин нытытлыпэгчатқоқэн – ыныкы нытытлөпқэн.
¹¹ Рэқытлыгэ рэйылнин аккагты кымбылгычгын,
титэ ынқэнына рамңыләнэн ынык ыннээн?
¹² Эвытлым, эвыр рамңыләнэн лиглиз, ыныкы
рэйылнин чилимуқ-эпээпэй? ¹³ Ынкъам эвыр ту-
ри, анңэналъыо’равэтлъаторэ, гэгьюлеттури йы-
лык ченэткмэйңэты рьэнут таңэты валын, қэйвэ

эты тургин И'и'кин Ытлыгэ қырым ныйылнин
Эңэңин Выйивый ыңқэнырыкы, микынти Ынык
ванляркыт?»

Иисус эвытлым Веельзевул?

¹⁴ Қол итык Иисус ныкальантоңатқэн эйилы-
кылъургин кэльэк, ынкъам, титэ кэлы ңытогъэ,
эйилыкылын вэтгавыңногъэ. Рэмкын гиничгытэт-
лин. ¹⁵ Ытръэч-ым ңырбықутти гивлинэт: «Ынқэн
Веельзевулынэ, кэльэргин очоча, рэрмэвэннин
Ытлён калъантавык!» ¹⁶ Қутырык-ым нытэнгыең-
қин Ытлён – натъэвванляңногъан Ыныкайпы
эңэңгыйив э'эйпы. ¹⁷ Ытръэч-ым Иисусынэ, лыги
лыңэ ыргинэт чимгъут, ивнинэт ытри: «Варат
гэмгэнутэкин чинит ыныкчыку э'қэткулъын рьо-
равэтлъаталпыгъа, ымы-ым ройырбын, миңкы қон-
пың амъянратко валъыт, рэтьэттивигъэ. ¹⁸ Эвыр-ым
ымы калъайңын-Сатана чинит ыныкчыку янр'ят-
гъэ, эви-ым ынин энанлявагыргын ранкытгылгак-
въа? ¹⁹ Эвыр Гымнан тынынтоңатыркынат кэльэт
Веельзевулыннин армагырга, р'аармагырга-ым ту-
рыкэккэрык нанынтоңатыркынат ытри? Ынқэна-
та ытри нытванат торыкы судыљу. ²⁰ Эвыр-ым
Гымнан Эңэңин армагырга тынынтоңатыркынат
кэльэт, эвыңан, Энанлявагыргын Эңэңин энмэч
етгьи торыкагты. ²¹ Эвыр эрмэльэ о'равэтлъата
гаырма рыюркынин чиниткин яраңы, ынин яңа-
йырбын гынрэтэты ратвагъа. ²² Ытръэч-ым эвыр
пэнрыткоркын ыныкы мэңин армаң валъын,
эвыр ралвыгнэн ытлён, риткэгнин ынык ырыт,
р'энут мычвыно лыгнин ыңқэнына, ынкъам рэ-
тэйвыгнин ынык пэрэ. ²³ Мэңин ванэван Гымык

рээн нытвагъан, ынқэн Гымык о'ралвагты валъын. Мэңин ванэван нынумэкэвын Гымык рээн, ынқэн ныляплыпатқэн».

Кэлын палқынтатгырын

²⁴ «Титэ кэлы нынтоқэн о'равэтлжайпы, ытлён нылейвыткуқин эмлыкэванвыткок, эмылқырирэ ваны паңэвңытокэн, ынкъам элбукэ лыңык, нивқин: „Китақун-ым мыпэлқынтэтгэк гымыкрагты, мэңқо тынтогъак“. ²⁵ Ынкъам, пэлқынтэтык, нинэлықин ынқэн гэңуйвэгыткулин ынкъам гэйырыывылин. ²⁶ Ынкэңит ытлён нэквэтқин ынкъам нинэпириқинэт ынык рээн қутти нэръамытлыңэн кэльэт, пытқыанңэнаң ынык валъыт, ынкъам ытри, рэсқивык, ынкы нынымытвақэнат. Қымэл қотэньоравэтлжан пытқыаткэң ыттыёлвагыргык нытванңоқэн».

Иисус о'птың Ионана

²⁷ Иисусынэ ынқэн тывма, нэвэныйырыын о'равэтлжалыкойпы қулильэтгы: «Кычымылбын ынқэн ытля, микынэ наптогыт Гыт ынкъам нанлыватгыт!» ²⁸ Иисус-ым татлыңыткогъэ: «Кычымылбыт ынқэнат, микырык навалёмыркын Эңэңин вэтгав ынкъам нэркылжеркын тывё!»

²⁹ Титэ-ым рэмкын умэкэтръугы Иисусынэ гролмакы, Ытлён вэтгавыңногъэ: «Колё гэкэрэлин игыркин тыңэрэт! Натэвытвыркын эңэңгыйив, ытрэч-ым қырым ныйылын ырыкы эңэңгыйив, рыпароч Ионан эңэңгыйивык. ³⁰ Миңкыри Иона нээлгы эңэңгыйиву Ниневиякэн нымытвалбырыкы, лыгэн-ым ынңин Экык О'равэтлъяргэн ратвагъа

эңэңгыйиву игыркин тыңаратэты. ³¹Айвалыңқачкэн тиркэрмэңэв рэетгээ Суд-ы'л'ёк ынк'ам энаачо рэлгыгнинэт нутинтыңэрэткин о'равэтл'ят, қәл'ё-қ'ым ытл'ён нотач'омыткынгыпы гәетлин пәл'ём-тәлынво тиркэрмин Соломонын кувчемг'огыргын. Игыр-ым турык рээн ынк'эн, мәңин о'птың вал'ын Соломонына. ³²Нымытвал'ыт Ниневияк рэенңыт Суд-ы'л'ёк ынк'ам энаачо нэрәлгыңын нутинты-ңэрәт, қәл'ёқ'ым ниневиял'я, вал'ёмык Ионанэн т'эввәтгаквыргын, ыргин ы'мпаңвагыргын алва гәтчылин. Игыр-ым турык рээн Ынк'эн, Мәңин о'птың Ионана вал'ын».

Әк овәкәгты

³³«Ванэван микынэ нытрилнин ңылетыл'ын эәк ыяа вал'ык ванвык эвытлым күкәгиңкы. Аны вай й'әлыги ынк'эн нытрилқин олечгыткынык, иңқун рәсқивыл'я ы'нл'уркын қәргықәр. ³⁴Гынинәт лы-лет — ынк'эн гыныкувикин эәк. Эвыр гынинәт лылет тәңык инәл'уркыт, ымыл'ю гынин увик қәргылыын. Ыныкит-ым лылет инәл'уркыт ә'ткиңык, ымыл'ю гынин увик вусқыл'ын. ³⁵Аны вай қыгитә, гыныкгәта қәргықәр, гыныкчыку вал'ын, қыры-мән эты вусқывуч? ³⁶Ынк'әнәта, эвыр ымыл'яты гынин увик қәргылыын ынк'ам уйңә ымы р'әнәт вусқыл'ын, ынкы ымыл'яты қәргытваркын, қынур аакгыпы рықәргав'ейгыт».

Иисус рәнаачатыркын

³⁷Титә Иисус вәтгавып'лытког'ә, қол фарисейы-л'я ә'йңәвнин Ытл'ён митиврәк. Иисус рәсқиквыи ынк'ам арычгывак'ог'ә. ³⁸Фарисейыл'я-ым л'унын,

энмэн Ынан люңилгытэвэ мынгыт мэтэвраңҗотагнэты, ынкъам гиничгытэтлин. ³⁹ Ытръэч-ым Этын-ва ивнин ытлён: «Вай-ым торгынан, фарисейлыа, гыргочаңқач койңыт ынкъам уққэмэт эчерикэ ытыркыниткы, ипэ-ым тури нытуллытури ынкъам наннэнаторэ. ⁴⁰ Тотъэты валыторэ! Эви Ынқэнына, Микынэ рытомгавнэн тургин гыргочан, ванэван нынтомгавнэн ымы тургин йырсын? ⁴¹ Қылпын-рыркынэткы ңьолыт ымлеңгыпы рэвинрэнңэ ытри, ынкэңит турык ымыльо ратвагъа эпэты валыо.

⁴² Э'тки торыкы, фарисейлылыторэ, қәлјәқъым торгынан йылыркыниткы мынгытқав чывипыт мятайпы, рутайпы-таңыткэвъайгыпы ынкъам қутти тыңачэпы эвыр ырыгтыңайырэпы, тури паатык қәглын итык ынкъам ы'лгычэтык Аңаңэты. Аны вай рыковратавъёлқыл ынқэн, ынкъам ымы қол антээватка. ⁴³ Э'тки торыкы, фарисейлылыторэ, қәлјәқъым тури нытэңычэттури инэнлек синагограк, тэгъеңыркынитык, иңқун нывэймәнэв ын-йилытрилыркынитык варатэн омакатынвык. ⁴⁴ Э'тки торыкы! Тури қынур эгыйивқэвкылынэт панэналлытванвыт: о'равэтлът лейвыткуркыт ынқэнаткынык ратгэмаво лыңэ».

⁴⁵ Ынкэңит қол закончечаватылбын крупупэтгьи Иисусына: «Инэныгьюлевэтылгыт, Гыт ынқэната ымы морыкы инэньэ'выткуркын».

⁴⁶ Ытръэч-ым Иисус иквьи: «Э'тки ымы торыкы, закончечаватылыторэ, қәлјәқъым торгынан аңбачтагнэты о'равэтлътарыкы йыңэркыниткы имтит, чинит-ым ымы қырым киткит қынвинрэттык.

⁴⁷ Э'тки торыкы, қәлјәқъым тэйкыркыниткы кэтьок-выт мэтъатвытколбырыкы, микынти ганмыленат

тургин ыттыюлльэрык. ⁴⁸Нотқэната рыкалыровыркынэткы, вэтгыры варкынэтык турык ыттыюлльэк рээн: ыргынан ганмыленат мэтъатвытколъыт, торгынан-ым тэйкыркыниткы ырыкы кэтъоквыт. ⁴⁹Эңэңэ Чиниткин кувчемгьогыргык митьэлъуниин ыңқэн, титэ иквыи: „Гымнан трэнживынэт ырыкы мэтъатвытколъыт ынкъам пынлыратылыыт. Қутти ыргынан наранмынат, қутти лымынқо нэрэркылелъэтынэт. ⁵⁰Ынкъам Гымнан трэтэнымчевңын игыркин тыңэрэт курэ ымтымьёттэ мэтъатвытколъык рытомгавтагнэпы вагыргын: ⁵¹Авельгыпы Захариятагнэты, мэңин ганмылен вытгырык энанэнтывкованвык ынкъам таароңрак“. Ии аны, тивыркынитык: трэтэнымчевңын нутинтыңэрэт. ⁵²А’ткэңэты торыкы, законынчечаватылыиторэ, қелъэкым торгынан лыги рытчыткы, миңкыри рэсқивык Энанлявагыргэты Эңэңин, ытрьэч-ым тури чинит люңрэсқивэ, ынкъам ымы рэрэсқивңылыыт люңытриле».

⁵³Иисусынэ тывнэн жоот ынкъам нытогъэ. Ынкаатагнэпы инэнчичевэтылъя Калегыргыкэн ынкъам фарисейылыа, анүэнайпылыыт Ыныкы, намңылълатыңногъан, ⁵⁴иңқун вэлэр рэқык энаачо лыңык Ытлән.

Ынүэ эвинвыы’рхунтэткэ

12 ¹Ынкэңит умэкэтгъэт йъарат кытнымкықэнат о’равэтллат, рыпэт қычекытвак нырыттэлытқоқэнат ыргичгу. Иисус эвыңногъэ Ынин рагъёчачңылыырыкы: «Гынрыру қылгыркыниткы фарисейылъян нэнаврыңқэн винвыы’рхунтэт. ²Уйңэ ымы ръэнут атчеты лыньё, ръэнут нотқо эвытрэткэ

нынъэлын, ынкъам ымы уйңэ ръэнут вэнвакы вальын, ръэнут ңотқо лыги элгыкэ нынъэлын. ³Ымыльо, ръэнут тивыркынэткы вусқымчыку, наравалёмңын ы:лёқэргык, ынкъам ръэнут торгынан қотына вэнвывэтгава ивыткы ярак, нарақолелъат-тивңын ңаргыноңқач о'раң».

Мәңин э'қэлиңу лынъёлқыл

⁴«Тивыркынитык, Гымыгтумгытури: ынңэ э'қэлиңу элгыкэ ынқэнат, микырык гаймаңэн наранмыңын эмувик, ынқоры қырым ръэнут лым ы'нынрэкэвын. ⁵Гымнан трэныгйивэнңын, мәңин торгынан э'қэлиңу лынъёлқыл: айылго қылгыркыниткы Ытлён, Мәңин кытармалъын ринтык тымъейгыт таңқонпыңтанымчаңгыргыкэн ванвэты. Ии аны, тивыркынитык, ынқэн вай Ытлён айылго лынъёлқыл! ⁶Эви ванэван ңиръэ пылвынтыманэт ы'нъяанат корынво мытлыңэн мьыпчиқэт? Эңэңэ-ым лёңынтыгэвата ымы ыннэн ырыглыку. ⁷Турык-ым ымы кырвитти левтык ымыльо гарылгыленат. Ынңэ э'қэлиңэткэ! Тури этчывэлың вальыторэ мыгмьыпчиқэк».

Микынэ э'нқу рэлгыгнин Иисус

⁸«Гымнан тивыркынитык: гэмгэмәңин ивыпкэ ынкъам о'раң лымалявыркын Гымыкы, ынқэн Эккэтэ О'равэтлъяргэн ратвыгнэн ангелырыкы Эңэңин: „Ытлён – Гымнин“. ⁹Гэмгэмикынэ-ым э'нқу нэрэлгыркынигым о'равэтлъярык ягна, ынқэн ымы Ынан э'нқу рэлгыгнин Эңэңин ангелырык ягна. ¹⁰Эвыр мәңин ракольовэтгавыркын О'равэтлъя-Аккагты, Эңэңэ рэнаачыторавнэн, ытрьэч-ым микынэ

анэна кольотвыркынэн Эңэнин Выйивый, ынқэн Эңэңэ қырым нынэнаачыторавнэн.

¹¹Титэ нэрэпиритык синагограгты армагты ынқам очо лыңжөгты, ынңэ тури элиңилюкэ, миңқыри очыткок чинитувик вэрэңынво, лымэвыр рьэнут тывык, ¹²қэлёқым Эңэнин Выйитэ нэрэныгыюлевтык кэтэмынкэңит, рьэнут очыткок».

Эчимгьукэ валын гаймычылырын

¹³Икумэнин о'равэтльалыкойпы иквьи Иисусына: «Инэныгыюлевэтылгыт! Қиквын гымнин йичэмиттумгын, мачынан нынъянр'явнэн гымыкы ытлыгэ пэляё яайыр'ыгаймычыын». ¹⁴Иисусынэ-ым татлыгнэн ытл'ён: «Микынэ найпатгым Гым судык тури лымэвыр рычич'этык тургинэт а'т'еквыргыт?» ¹⁵Ынқоры-ым Ытл'ён эвыңног'э ырыкы: «Гынрыу қылгыркыниткы рапойгыңпэчгычатгыргын, қэлёқым о'равэтл'ён вагыргын атвакыл'ён нымытвайыр'эпы, қэйвэ эвыр ынык варкын ымыльо гапаролма». ¹⁶Иисусынэ тывнэн ырыкы нэньайвымңылт'эл: «Қол гаймычылыл'ён энанын'яв'ьяргык гатвал'ен тэңтыңэчыын'нэн. ¹⁷Ынк'ам ытл'ён нычимг'уқин: „Ынрақ вай мыр'эқыг'эк? Гым уй'ңэ аванвыка румкэвык тыңэчыын'нэн“. ¹⁸Ынқ'ом ытл'ён иквьи: „Вай-ым ын'ңин гым тритг'э: трэнчимэв'ңынэт гымнинэт пэтыгынр'этрат ынқ'ам трэт'эйкыңынэт ным'эйыңқинэт, трамайынляңын 'нэнриллы ымыльо кавкавтыңачыылқыл ынқ'ам гымнинэт ымыльо қутти тыңачыроолқылтэ, ¹⁹ынқ'ам эмқэлелвынэ трикв'э: игыр гымык нымкықин нымытвайыр'ын, ратан'яв'ңэн мыкгэв'эгты. Қыпаң'эв'ңыторкын, қықамэтваркын, қиквичиркын

ынкъам қытәңычъэтыркын“. ²⁰ Ытръэч-ым Әңәңә ивнин ытлән: „Әчимгъуки! Игыр ныкитә гыт рэвьи-гъә. Мәкына рапәлятгә ымыльо гынан рытәнма-въё ченэтовэкэгты?“ ²¹ Ынңин нытвақән о’равәтлъяк, микынә румэкэвыркынин гаймычын ченэтәты, нақам ванэван ныятконән Әңәңин тагъяңгыр-гыгъет».

Лымалятгыргын лымэвыр қовчемгъогыргын

²² Рагъёчачңылъырыкы-ым Иисус иквьи: «Ынқә-ната Гымнан тивыркынитык: ынңә әқувчимгъукә роолқылжеты ынкъам авәръәты. ²³ Алымы ягталгыр-гын этлы ытръэч роолқыл, ынкъам увик варкын этлы амавәръәты. ²⁴ Қыгитәгыткы вәлвыт: ытри ванэван нинәнритлжынәт ынкъам ванэван ныпиң-вытрывъәйгыркинәт, уйңә ырык ымы гынрәтрат-қу-мьыт ымы кавкавтыңачьылқылжкән яңат, нақам Әңәңә нинәрәңқинәт ытри. Миңкәмил-ым тури таңың пчиқәк? ²⁵ Микынә қовчемгъогырга гайма-ңән рәнивлжвинин чиниткин ягталгыргын вәлж-ым ыннанкалжытгырәты? ²⁶ Әвыр-ым торгынан рыпәт ынңин валын мьықәй лывавыркынәткы, рәқу қувчимгъуу лыңыркыниткы қутти? ²⁷ Қыгитәгыткы миңкыри нымәйңәтқинәт тампәраәлгытыңачьыт: ытри ванэван нымигчирәтынәт, ванэван нываңә-нат. Ытръэч-ым, тивыркынитык, рыпәт Соломон эргычъанма ләңавәръәпылжын таңың ынқәнак гәм-гәтыңәчык. ²⁸ Әвыр Әңәңә ынңин равәръәпатыр-кынән вьаглыңын, ә’ми игыр варкын, эргатык-ым нәрәнинтыңын йыңыңәты, әты қырым ы’навәръә-паттык ымы тури, мьалымалжкәторә? ²⁹ Қун-ым әлқы-рирылжәткә, рьәнүт торгынан рәнүңыткы лымэвыр

ръэнут рэлпыңыткы, ынңэ эқувчимгъукэ. ³⁰ Ынқэн авынчемгъоё қутыргин нымытвалъыргэн нутэйиквик. Тургин Ытлыгэ лыги, тури қамэтвалъыылқылторэ, ыпавылъылқылторэ ынқам авэръэпылбылқылторэ. ³¹ Лыгикытэттэгын қылқырирыркыниткы Энанлявагыргын Эңэнин, ымыльо-ым чымқык рэйылнин торыкы. ³² Ынңэ э'қэлиңэткэ, мбыңалвыльэты пэралыторэ! Қэлёқым тургин Ытлыгэ рантэнмавнэн торыкы Энанлявагыргын. ³³ Қынвилыткувыркыниткы ръэнут турык валъын ынқам қывинрэтгыткы һолыт. Қытэйкыркыниткы торыкы апэтаткыльэнат гаймычыёчгыт, этэлпыкыльын анъямынгыквын и'и'к, һэнри тульэтыльын эймэвкыльын ынқам миңкы қырым рэқэ ынқэн нынъэқэрэвнин. ³⁴ Қэлёқым миңкы тургин гаймычыын, ынкы ратваркын тургин линлиң».

Кыюльэтыльын пурэл

³⁵ «Қытваркынтэтык қонпың тантэнмавэты: эвиръыт тургинэт гэричитлинэт ынқам ээкэт гэнынлевлинэт. ³⁶ Энаглытыльо қытваркынтэтык ынқэнырыкы, микырык нъатчаркын этын, пэлқынтэтыльын һавтыңгыргэпы, иңқун лыгэн ынкы тытлынвэнтэтык ыныкы, титэ ытлён рэпэлқынтэтгэ ынқам ракагпэгчаткогъа. ³⁷ Кычымылбыт ынқэнат пурэлти, микынти пэлқынтэтыльэ этынва рэлыгнинэт эйылқэткыльинэт. Лыгиқэйвэ тивыркынитык, ынан чинит рэричиннин ирбын, рантэнмавнэн роолқыл ынқам ранвакьовнэнат ытри кывайынво. ³⁸ Кычымылбыт ытри, эвыр этынва рэлыуркынинэт эйылқэткыльу валъо, икутитэ ытлён рэпэлқынтэтыркын, гынунныкирик эвытлым эргырома.

³⁹Лыги қылгыркыниткы, эвыр яраэтынва лыги нбынтынин, титэ рэетгэ тульэтылын, қырым нывэлвачыатын вэнвырасқэквыргык ыныкрасчыкогты. ⁴⁰Ымы-ым тури қытваркынэтык тэнмавэты, қәлэқым Экык О'равэтльаргэн рәпәлқынтэтгэ ынңот, титэ торгынан қырым қыатчагыткы».

⁴¹Ынкәнит Ытлән пынләнән Пётрына: «Этынвэгыт, Гынан тывыркын ынқән нәнбайвымңылтэл морыкагты лымэвыр ымыльорыкы?» ⁴²Иисус татлыңыткогэ: «Қытваркынэтык ынңин вальо, қынур мычвынэты валын ынкәам кувчемгьолын яраэнанлялын, мәңин этынва алгыгаркэгты гаймаңән райпаннән ымыльо пурәлин ынпычыу ынкәам ранывёлъавнән ыныкы тэйвыңык ыргин роолқыл. ⁴³Кычымылын ынқән пурәл, мәңин пәлқынтэтык этынва рәльугнин ынңин итылын. ⁴⁴Лыгиқэйвэ тивыркынитык, ынңин валын пурәл этынва райпаннән ынпычыу ынин ымнымытвайыррык. ⁴⁵Эвыр-ым нотқән пурәл эмқәлелвынэ риквэ: „Қырым пәтле ныпәлқынтэтын этын“, ынкәам раталяйвыңңонәнәт пурәлти ынкәам пурәлнәвти, рьақәмләңңога, рақамәтвалъатыңңога, — ⁴⁶этын нутинпурәлин рәпәлқынтэтгэ, титэ ынқәнына қырым нъатчанән ытлән, ынкәам ынкәнит кәливытгырык, титэ ынан таңгәмо; этынва раталяйвынән ынқән ынкәам рунмәтчигнин, рәтәнымчегнин қынур очылыкыльән. ⁴⁷Пурәл, микынэ лыги лыңыркынинәт ыныкэтынвән чинитчимгьут, тагьяңгыргыт, ытрэч-ым қырым нынкуврәтәвнинәт ынқәнәт, эйвәчкә нараталяйвын. ⁴⁸Эвыр-ым пурәле ынқәнәт гәмо нинәлгықинәт ынкәам рәнрәқәвнин рәнәт нән, рәқык курә ытлән таляйвыёлқыл,

танымчаңгыргын ыныкы ратвагъа тъарың. Мэкына нымкъэв гэйыллин, ынқэнайпы нымкъэв рам-һылёгъа, ынкъам мэкына нымкықин мычвыно гэлгылин, ынқэнайпы пытқымыкың ратъэвым-һылёгъа».

Янръатгыргын

⁴⁹ «Гым тыетык рынынлявынвы йинйын нутэ-йиквик, ынкъам лыгикытэттэгын тытэгъеңыркын, иңқун ынқэн энмэч ныюнэтын! ⁵⁰ Қытылылқылыгым Гым тымынвэты, ынкъам тылиңилюркын ынқэн нъалтагнэты! ⁵¹ Тури һэвэқ чимгъуркынитык, Гым тыетык йылынво онтымвагыргын нотаеквэты? Гымнан тивыркынитык – ванэван, янръатгыргын! ⁵² Һоткатагнэпы, эвыр ярак мытлыңаргарэ, ытри райнръанһыт: һырогарык эңқу нэрэлгыркынэт һирэқ ынкъам һирэргэрык эңқу нэрэлгыркынэт һыроқ. ⁵³ Ытлыгэ эңқу рэлгыркынин экык, ытлята эңқу рэлгыркынин һээкык ынкъам һээккэтэ эңқу рэлгыркынин ытля, һавматалъа эңқу рэлгыркынин ынтэ ынкъам ынтыёта эңқу рэлгыркынин һавматалъын».

Гыйивыт эймэвтылелын этгыргэн

⁵⁴ Қычекытвалъырыкы-ым Иисус иквьи: «Титэ торгынан лъуркыниткы, қэралгыңқач ининигьи йъын, тури лыгэн эвыр ивыркынитык: „Рилыръугъа“, ынкъам ынқэн ынңин нытвақэн. ⁵⁵ Титэ-ым айвачыңқачайпы, тури нивтури: „Рагытлягнаръогъа“, ынкъам ынқэн ынңин нытвақэн. ⁵⁶ Винвыы'ррунтэтылытытури! Гъюлетылытытури элкылык һаргынэн, лыги нинэлгытури рэрэқыңытык, лъома-ым

гыйив эймэвтылелын этгыргэн, тури ванэван қырқытык?

⁵⁷ Иа'м торгынан чинит лывавыркынэткы кычгэпык, рьэнут торыкы эпың? ⁵⁸ Вай-ым тэнмычын, титэ гыт тылжкын гынык ралвыңчеттомга рээн судэты, нымэльэв қитги ынңин, иңқун қывэтгычъатгэ ынык рээн еп тыляма, қәлжқьым ынан нэрэнлжэтэтгыт судыльэты, судыльэ-ым нэрэйылгыт восқырамэгчератыльэты, восқырамэгчератыльа-ым нэрэинтыгыт восқырачыкогыт. ⁵⁹ Лыгикэйвэ тивыркынигыт, һоонқо қырым қынтогэ, виин һан ачыңыплыткока ытръэсқэвкин мьаманэқайтагнэты».

Б'мпаңвагыргын алва қытчыгын, иңқун эвнэвъикэ

13 ¹ Ынкэтэгнык һырбықутти етгэат Исусына ынкъам пыңылтэлгъат, энмэн галилеялбыт ганмыленат Пилатына, титэ ытри гатаароңленат. ² Исусынэ ивнинэт ытри татлыңык: «Тури чимгуркынитык, ынкэнат галилеялбыт гатваленат а'қалтатың валъо ымыльо қутырык галилеялбырык, эвыр ынңин тэвимиңжэтгэат? ³ Аны ванэван, тивыркынитык! Ытръэч-ым эвыр тургин ы'мпаңвагыргын қырым алва қытчыгыткы, рэвъитык ымыльоторэ, қынур ытри! ⁴ Эвытлым тури чимгуркынитык, һан кылгынкэн һырбо парол о'равэтлжат, мэкырыкы эрэтги Силоамкэн эквырайңын ынкъам тымнэнат ытри, гатваленат энаачың валъо ымнымытвалбырык Иерусалимык? ⁵ Аны ванэван, тивыркынитык! Ытръэч-ым эвыр ы'мпаңэты валын тургин вагыргын қырым қынтэңытвэтгыткы, рэвъитык ымыльоторэ, қынур ытри!»

Этыңэйырбыкылын уттуут-инжир

⁶ Ынқоры Иисусынэ тывнэн ырыкы нэнбайвым-
һылтэл: «Қол оравэтлһанэн виноградынһавынвык
гәнһэллин уттуут-инжир. Ытлһән етһи һәнриллы ын-
кһам қырэрыңһонэнат ынкэкин тыңэйырһыт, ыт-
рһэч-ым лһонлһутэ. ⁷ Ынкһам ынкэһит ынан ивнин
мигчирэтылһын ынык нутэсқык: „Вай-ым энмэч
һырһо гивиһитти тыетыркын һутри ынкһам тыл-
қырирыркынэт һутинуттык тыңэйырһыт, ынкэ-
нат-ым уйһэ. Қһалыгаттагың ынкэһ! Рэқу һан
яаркынэн нутэсқың?“ ⁸ Ытрһэч-ым ытлһән татлы-
һык ыныкы иквһи: „Этынвэгыт, қыпэлягың ынкэһ
қээқың ыһнэн гивиһит. Гымнан травылпаткоһын
ытлһән, траа'лямайһыңын нутэсқың. ⁹ Вэчһым, қу-
лигивик ынкэһ ратыңайырһатыңһоһа? Эвыр-ым
қырым, ынкэһит трыалыгаттагыңын ынкэһ“».

Һэвһэйырһын гәнмэлевэтлин субботак

¹⁰ Қол синагогык Иисус гәнинһэйвылин суббо-
так. ¹¹ Ынкы гатвален қаңэлытвалһын һэвһэйы-
рһын, ытлһән арһалһа нһлһавқэн вэтгатык: қылғынкэн
һырһо парол гивиһитти гакалһайпылен. ¹² Лһук ыт-
лһән, Иисусынэ эйһэвнин ынкһам ивнин: «Һэ-
вһэйырһыгыт! Гыт этһылкылһу нһэли». ¹³ Ыһан
мыңгытрэһнэн, ынкһам ытлһән лыгэн эвыр вэтгат-
гһэ ынкһам анһаңһонэн Эһэң.

¹⁴ Синагогракэн очоч, анһэнайпылһын ынкэһната,
энмэн Иисусынэ рымэлевэннин субботак, иквһи
варатэты: «Варкыт ыһнанмытлыңһән ы'лһэт мигчи-
рэткин. Ыһнэнһылһөк-ым қыетыркынитык малһа-
вынво, ыһнэ-ым субботак».

¹⁵ Ытръэч-ым Этынва татлыгнэн ытлён: «Винвы-ыррунтэтылытыри! Эви ванэван микынэ турыглыку нывъяннэн вотытванвэпы тыркылдын лымэвыр ярагыннэкоёл субботак ынкъам нынривинрынин рэквэчевынво? ¹⁶ Ытлён-ым, яатлыаңав Авраамын, мэнин калъайңа-Сатанана ымыльо кылгынкэн ңырбо парол гивиңитти кэңилъу гэтчын, чамъам рымалъавъёлқыл тьычгыгыргэпы субботак?» ¹⁷ Титэ Ынан ынкэн тывнэн, ымыльо Ынинэт қырбачет-томгыт гаңыркылатленат, варата-ым коргаво гэл-гылинэт Ынинэт чекалваң валыт тайкыгыргыт.

*Въэйтъэчыкин тыңачьылқылқай
ынкъам инэнпээв*

¹⁸ Ынқоры Иисус пынлөггэ: «Миңкыри мытвыгъан Энанлявагыргын Эңэңин? Рэқык Гымнан мынтэнмыгъан ынкэн? ¹⁹ Ытлён гэнаглатлен въэйтъэчыкин тыңачьылқылқаеты, ръэнут о'равэт-лъата пиринин ынкъам инэнритлевнин чиниткин инэнтъэвкин ванвык. Тыңачьылқылқэй мэйңэт-гыи ынкъам нъэлгыи утту, қымэл ымы пчиқэт гаймаңэн такытчыгъёңгыат ыныквырэткынык».

²⁰ Ынкъам қээқын иквьи Иисус: «Рэқык Гымнан мынтэнмыгъан Энанлявагыргын Эңэңин? ²¹ Аны вай қыгитэ инэнпээв: ңоот вай ңэвъэңырьэ киткинуқэй рытрилнин пиңвытрычыку, пэлянэн ынкагагнэты, титэ-ым килит рэпээтгэ».

Нычъувықин тытыл

²² Иисус гэлелин мэйңынымнымысқэтэ ынкъам мъэнымнымысқэтэ, гинэныгыюлевлин о'равэтлъяк. Ытлён гэквэтлин Иерусалимэты. ²³ Ңырьымикынэ

пынләнэн Ытлән: «Этынвэгыт, қэйвэ эти ытръэч тьэркинэт рэегтэлңыт?»²⁴ Иисусынэ ивнинэт: «Қықитпыльэттык, иңқун рэсқивык нычбувықин тытлжеты, миңкыри қун мыкыльыт рэрэсқивңыт, ытръэч-ым ралжавңыт.²⁵ Титэ-ым рэлқутгъэ яраэт-ын ынкъам ранныманнэн тытыл, тури ратвэтчатваркынэтык ңаргыноңқач, тытыл рапэгчаткоңјоткы ынкъам рэвыңјотык: „Этынвэгыт, қынвэнтэтгын морыкы!“ Ытръэч-ым ытлән рататлыңыткогъа торыкы: „Гымнан гэмо, микытури ынкъам мэңқоторэ“.²⁶ Ынкэңит тури рэвыңјотык: „Мури гынык чезкэй гақамэтваморэ ынкъам гапавморэ. Гыт гинэныгыюлевытқуйгыт морыкравытгырык“.²⁷ Ытръэч-ым ытлән риквъэ: „Гымнан гэмо, микытури, мэңқоторэ. Алва қынъэлтык гымыкайпы, ымыльоторэ эқэлтэтыллытури!“²⁸ Рэљуңыткы Авраам, Исаак, Иаков ынкъам ымыльо мэтъатвытколъыт Энанлявагыргык Эңэңин, тури-ым – ңаргыноңқач, эңку лыньёторэ! Ңэнку ратэргаттык тури ынкъам раваннықъақаттык.²⁹ Рэенңыт тыңаңқачгыпы ынкъам қэралгыңқачгыпы, айгысқыңқачгыпы ынкъам айвачыңқачгыпы ынкъам рарычгывақъоңыт кытқамомакатынвык Энанлявагыргыкэн Эңэңин.³⁰ Варкыт яачыңкэнат, микынти рэньэлңыт ыттыёлжэнано, ымы варкыт ыттыёлжэнат, эми рэньэлңыт яачыңкэнано».

Иисусынэ тэрго лыңыркынин Иерусалим

³¹ Ынкъам вай етгъэт ңырбықутти фарисейылыт ынкъам иквъэт Иисусына: «Гыт вынэ ңоткоры қэквэтги, Иродына Гыт наранмыңыркынэгыт!»³² Иисус татлыңгъэ: «Қылқытгытык ынкъам қиквыткы

җотэнъэгычгэты: „Гым тыкальантавыркын ынкъам тинэнмэлевэтыркын җотэнъылёк ынкъам эргатык, җыроқав-ым ы'лёк трэплыткугъэ. ³³Ытръэч ымы җотэнъылёк, ымы эргатык, ымы рымагъылёк Гым тылелъылқылыгым, миңкыри қун ынңин атвакыльэн, иңқун мэтъатвытколъын ы'нынмын этлы Иерусалимык“. ³⁴Иерусалим, Иерусалим! Гынан тымыркынат мэтъатвытколъыт ынкъам ылгыпыткойвыркынат выква тыңэвыёттэ гыныкы! Тъэче Гымнан трэnumэкэвңын гынин ымварат Гымык гролмакы, қынур пчиқэтэ – қэйыпчиқэт, ытръэч-ым гъэнқэттури! ³⁵Ынкъам вайъым тургин яраңы амқачгыпо пэляркын! Тивыркын торыкы, Гым торгынан қырым қинэлъутык, виин энъэлкэ вагыргын, титэ ривтык: „Таңаңэнмыё Тылелъын Этынвэпы!“»

Фарисейыльэн ярак

14¹Қол итык субботак Иисус етгьи қол фарисейыльэн очочен ярагты мэтэранво. Ытлён ыылгитэңгитэқин. ²Иисусынэ ранъав гарычгывакьолен тьыллээн о'равэтлэан, имлпыээтыллын. ³Иисусынэ пынлёнэнат законынчечаватыллыт ынкъам фарисейылыт: «Эты гаймаңэн рымэлевэтык субботак эвытлым ынңэ?» ⁴Ытри авъеткынка гатваленат. Рыйик рымэлевэннин ытлён ынкъам рытрилнин. ⁵Ырыкы-ым Ытлён иквьи: «Эвыр икумикын турык экык эвытлым тыркылыын рэрэтгъэ мэмлынтоёлгычыкогты, эви торгынан ынкэқэй қырым қытогыткы ытлён ымы субботак?» ⁶Ынкъам галвавленат татлыңыткок Ыныкагты.

*Нэнъайвыгыргын
рамкыльэты ынкъам
этынвэты*

⁷ Иисусынэ нинэгитэқин, миңкыри рэмкыльы-рык нылқырирқинэт ыттыёляңқач таңың валъыт ванвыт, ынкъам тывнэн ырыкы нэнъайвымңылтэл:
⁸ «Эвыр гыт нъэйңэквыт қамомакатэты, ынңэ авакъока таңың валъык ванвык, миңкыри қун вэчыым ынңин ратвагъа, гъэйңэвлин мэңин нан эргыпың валъын гынык. ⁹ Ынкъам этынва, э'йңэвыльэ торыкы, гыт нэриквыт: „Қыйылгын ынкэн ваны ыныкы“. Ынкъам гыт рыңыркылявёйгыт опопың рэлқытгэ ынанъақаванвэты. ¹⁰ Йъэлыги, титэ гыт нъэйңэвыркынигыт, қылқытыркын ынкъам қывакъоркын яалеңқач ванвык, иңқун э'йңэвыльэ гыт ы'никвыт: „Тумгыгыт, қывакъогэ таңванвык!“ Ынкъам ынкэңит гыныкы ратвагъа ваймангыргын қутырык ымыльо арычгывакъотвалъылыко. ¹¹ Қэлёқыым гэмгэмэңин э'ңгырголеты амытвалъын нараныркылявңын, микынэ-ым рыңыркылявыркынэн чиниткин увик, нарангырголявңын».

¹² Ынқоры Иисусынэ ивнин э'йңэвыткулъын Ыныкы фарисей: «Титэ гынан э'йңэвыркынэт о'равэтлъат амгынотыльёқамэтвагты эвытлым волқытвэқамэтвагты, ынңэ э'йңэвкэ гынинэт тумгыт, ымы гынинэт йичъэмиттумгыт, ымы гынинэт чычеткинэт, ымы гаймычылыыт энаралыыт, аны вайыргынан нэръэйңэквыт ынкъам татлыңынво нэрэкывэйгыт. ¹³ Қамомакатыңнок қъэйңэвыркынэт этъопэл ңъочыыт, рочгыпылыыт, атқыллыыт, илкылыыт. ¹⁴ Вай-ым ынкэңит мэчынкы гыт ракоргаквъа:

ыргынан чамъам рэкэ гыт ы'нынрэкүлымңэквыт
ынкъам ынкэната гыт наранъямынгыквыгыт, титэ
лыгипылыт рэюңыт».

*Нэнъайвымңылтэлык гатвылен
қамомакат*

¹⁵ Қутынэ валъа қамэтванвык қача, валёмнэн ынкэн, Ытлён ивнин: «Кычымылыын ынкэн, мэңин рақамэтвагъа Энанлявагыргык Эңэңин». ¹⁶ Иисусынэ татлыгнэн: «Ыннанъоравэтлъата рытэнмавнэн қэмумэкэт ынкъам э'йңэвнинэт мыгрэмкылыт. ¹⁷ Қамомакатыңоқ, ынан тыңивынин чиниткин выёлъын ивык а'йңавъёрыкы: „Қыетгытык, энмэч тыңымылыо гантэнмавлен“. ¹⁸ Ытръэч-ым ымбай-ңавъёрык таңыннаның чиниткинэт энаачыт натвылыатыңоңнат. Ы'ттыёлкэн иквыи: „Гымнан вай игытқэй тыркурын энаныңавъергын, қытылылықылыгым гитэк ынкэн. Ивкэ эқиңъэюкэ қитги, ва“. ¹⁹ Қол иквыи: „Гымнан тыркурынэт мытлыңэн куврэтти чымңакоровачгыт ынкъам тратаңысқэвңынат ынкэнат, ивкэ эқиңъэюкэ гымыкы“. ²⁰ Ғыроқав иквыи: „Гым выткуқэй тыңавтыңык, тралваквѡ гым етык“. ²¹ Выёлъын пэлқынтэтгыи ынкъам тывнэн ымылыо яраэтынвэты. Ынкэнит яраэтын анэнайпыгѡ ынкъам тывивнин выёлъын: „Қылқытги эқылпэ гамгаравытгырэты ынкъам қачыңгынат нутрилы ымылыо ңъочыт, ручевылыт, илкылыт ынкъам атқылыт“. ²² „Этынвэгыт, — иквыи выёлъын, — ынкэн, ръэнут гынан тывивын, гэнкуврэтэвлин, ытръэч қээқын варкын ванвын“. ²³ Ынкэнит этын тывивиквыи: „Қылқытги рьэтъеквэ ынкъам мэйңынымнымкин агтачгырасқэвъянвэты,

ынкъам қиквынэт ымыльо, мәңин рэљувылгы-
ңын, ятынво қамомакатэты, иңқун гымнин яраңы
мыгрэмкылъу нытван. ²⁴Тивыркынитык, ымыльо
янор а'йңавъёттэ лыгичиққырым нытванат гымык-
қамомакатык“».

Вак рэгъюечңылъу Иисусын

²⁵Иисусынэ рээн гэлелин мыкъоравэтлъямкын.
О'раырыкагты тылик Ытлён иквьи: ²⁶«Мэңин етыр-
кын Гымыкы, йъарат коотылъын ытлыгык, ытлъяк,
ңэвъэнык, кмиңык, йичъэмиттумгык, чакэттык ымы
ченэтьягталгыргык, э'квырга-ым ванэван Гымык,
ыңқэн чамъам ратвагъа Гымнин рэгъюечңылъу.
²⁷Микынэ этлы нимтинин чиниткин а'қанмыкэн
уттынпын ынкъам этлы нинэркылегең Гым, ың-
қэн лывавылъын вак Гымнин рэгъюечңылъу.
²⁸Миңкыри қун, микынэ ңан турыглыку валъа, рэ-
тэйкыңэ эквырайңын, эви қырым янор нырылгы-
нэн ымыльо яаёлқыл, иңқун лыги лыңык, қэйвэ
эты гаймаңэн манэт плытконво тараңгыргын?
²⁹Алымы эвыр ынан ратайкымгонэн ыпъёлгын
ынкъам ралвавнэн плытқук тараңгыргын, ымы-
льорык, гэтама ыңқэн, тэнңу нэрэтчыңын ытлён
³⁰ынкъам ривыркынэт: „Ңотқэн о'равэтлъян тара-
ңымгогъэ, нақам лываквэ плытқук!“ ³¹Эвытлым
вай, ръэтиркэрым етъаң нъэлылъын мараквыргэты,
эви қырым нывакъон янор ынкъам қырым нычим-
гъун, қэйвэ эти гаймаңэн ынан гамытлыңча мын-
гытқлеккэн маравратъоравэтлъята рэнрулылтэвнин
ыңқэн, э'ми тылжкын ыныкы гаңэръамытлыңча
мынгытқлеккэн мараврата? ³²Ынкъам эвыр қыче-
тык, виин э'қэлыын чекыяа, ынан рэнңивынинэт

вэтгавйырбатылыт йынатынво амаравкэгыргын.
³³ Ымы-ым турыглыку: эвыр торгынан қырым э'нқу
қытчыгыткы ымыльо, рьэнут турык варкын, ча-
мьам ратватык Гымнин рэгыюечңылыу.

³⁴ Тьэютъэй — нытэңқин. Ытръэч-ым ыныкит
ынқэн рапаагъа вак тьяёчачалъо, рэқу ынқэн тэн-
кэвңык? ³⁵ Опопы лыгэн рақылқыл — нынинтықин!
Микын варкыт вилют, мачынан нывалёмнэн!»

Тымңэвылыын яракытэпалгын

15 ¹ Ныетқинэт Иисусына палёмтэлык Ытлён
нымкықинэт инэгтэтнумэкэвылыт ынкьам
э'қэлтэтылыт. ² Фарисейлыт ынкьам инэнчиче-
вэтылыт Калегыргыкэн нэкэвкитқинэт ынкьам
нивқинэт: «Ынан рыгэлевыркынинэт э'қэлтэты-
лыт ынкьам рыпэт қамэтваркын ырык рээн!»
³ Ынкэңит Иисусынэ тывнэнат ырыкы һотқэнат нэ-
нбайвымңылтэлтэ: ⁴ «Микынэ һан турыглыку нбыт-
варкыт мытлыңқлеккэн яракытэпат ынкьам ыннэн
ынан нынтымңэвнэн. Эви қырым ныпэляненат
ынан һыраққлеккэн мынгыткэн қонъачгынкэн
парол чыгэйнутэк ынкьам қырым нылқырирнин
тымңэвылыын льотагнэты? ⁵⁻⁶ Льюк-ым, ракоргак-
въа, римтинин ярагты ынкьам рьэйңэвнинэт тум-
гыт эвыр энаралыт ынкьам риквъэ ырыкы:
„Қыкоргавтык гымык рээн: вай тылыун тымңэвы-
лыын яракытэпалгын!“ ⁷ Тивыркынитык, кэтэмын-
ңин ымы ыннэн э'қэлтэтылыын, микынэ чиниткин
ы'мпаңвагыргын алва рытчыркынин — ытлён кор-
гаво нэрэлгыңын и'и'к мыкың һыраққлеккэн
мынгыткэн қонъачгынкэн парол лыгипылык, ми-
кырык рьэнут нақам алва рытчык».

Рытымүзвё пылвынтыманэн

⁸ «Эвытлым вай қол тэнмычбын: нэвэньырбын, микынэ варкыт мынгыткэн элгыпылвынтыманэт ынкъам ыннэн ынан рытымүзвэнэн. Эви ынан қырым нынынлевнин пиңинэң ынкъам қырым ныңуйвэгыткунин яраңы, қэтпэнэрэрма льотагнэты? ⁹ Лбук-ым, рьэйңэвнинэт нэвысқэттумгыт, энаралыңавтэ ынкъам риквэ: „Қыкоргаквытык гымык рээн, гымнан тылбун рытымүзвё пылвынтыманэн“. ¹⁰ Вай-ым, тивыркынитык, тэңынңин Эңэңин ангелтэ ракоргавңыт ыннанъақалтатыльэты, микынэ чиниткин ымпаңвагыргын алва рытчынин».

Ляпльылын экык

¹¹ Иисус қээкын гавэтгавлен: «Қол о'равэтлбак гатваленат ңирвэ эккэт. ¹² Ңинчээн экык иквби ыныкытлыгэты: „Атэ, қинэйылги гымнин гаймычыытайвың“. Ынкъам ытлыгэ чывинин гаймычбын аккавытгырык. ¹³ Пэтле ңинчээккэтэ румэкэвнин ымыльо, рьэнут ынин гатвален, ынкъам эквэтгби чекыяанотагты. Ңэнку ынан ляпльпаннэн таңымыльо ынин гаймычбын амкомэрэвытвалъатык, ¹⁴ ынқо-ым, қынвэр тэлпык имырьэнут, ынңин нутэк ньэлгби кытгытатгыргын. Ытлён ңьотвэңоғэ ¹⁵ ынкъам э'мпыргогырэтисқэквэ ынңин нутэкин қол нымытвалъэты. ¹⁶ Ытлён ынңин ныгытатывақэн, талвакоргава йырьэтык нанқын вэлер рэкэ нырэңэтқинэт и'мпыргут, ытрьэч-ым ымы ынқэн этлы ы'найылын. ¹⁷ Ынкъам чемгьонватык, ытлён иквби: „Тьэр выёлъыт гымыкытлыграк, ынкъам ырык

варкын мэчынкы тэйңэт, гым-ым ңутку тывъир-кын эмгытьэтэ! ¹⁸Мыпэлқынтык гымыкытлыгэты, ынкъам мивын ытлән: ‘Атэ! Тъақатвагъак гым Аңаңэты ынкъам гыныкы. ¹⁹Гым этки этэңкылыгым эйңэвык гынин эккэну, вэлэр-ым қинэпириги яанво выёлъо’“. ²⁰Ынкъам ытлән қытгъи ыныкытлыгэты. Титэ ытлән гатвален еп чекыяа, ытлыгэ лъунин ытлән, ынкъам ейвэчу рытчынин экык. Ынан кытгынтыягнанэн, оммачайпынэн ытлән ынкъам окватъевыңңонэн. ²¹Экык иквьи: „Атэ! Тъақатвагъак гым Аңаңэты ынкъам гыныкы. Гым этки этэңкылыгым эйңэвык гынин эккэну“. ²²Ынкы ытлыгэ ивнинэт ынин выёлъыт: „Қылеркынитык эқылпэ, қырэтгыткы таңың валъыт эвиръыт ынкъам қынавэръэпатгыткы ытлән. Қырылгыкватгыткы ынкъам қыныпаятатгыткы сандалияпаяка. ²³Қынрывинрыгыткы гынқықэюу ынкъам қықаанматгыткы, мынкачъарқамэтваммык ынкъам мынгичивэнмык. ²⁴Қэлёқым гымнин экык қынур вилъу гатвален, амын-ым вай ытлән нэмэ ягталытваркын! Ытлән гатымңэвлэн, ынрџам игыр гэлъулин!“ Ынқо-ым ытри гэчевымгогъат. ²⁵Ынпычыын экык ынңот гатвален энанынңавынвыяргык. Эймэвык ярагты, валёмнэн айңанаңаткогыргын чама-ым портарагыргын. ²⁶Ынан эйңэвнин қол выёлъын ынкъам пынләнэн: „Нырџэқинэт нэнку?“ ²⁷„Гынин ытлән етгъи, – татлыңыткогъэ ыныкы ынқэн, – ынкъам гынин ытлыгын гагынқықаанматлэн, қэлёқым ынин экык нымэлқин, ынкъам ымылъяты ытлән эчвэрагыргэты вагъэ“. ²⁸Ынпычъэкык анңэнайпыгъэ ынкъам эңқэтгъи рыпэт рэқивык ярачыкогты. Ынкэңит ытлыгын ңытогъэ ынкъам

а'йҕавыңҕонэн. ²⁹ Ытръэч-ым экык татлыңытко-
гъэ: „Мыкгивиңитти гэмигчирэтигым гыныкагты
қынур пурэл, ынкъам қонпың нинэнкуврэтэвигым
ыңқэн, ръэнут гынан нинивигыт. Гынан-ым ымы
титэ лёңынма гымыкы яракытэпалгықай, иңқун
гым мәчынкы тьыгичивэтык тумгык рээн. ³⁰ Ыт-
ръэч титэ ңотқэн гынин экык, микынэ ляплыпан-
нэн гынин гаймычыын камэлгыңавык рээн, ярагты
пэлқынтэтгы, гыт гынқықаанматгэ ыныкагты!“
³¹ „Гымнин эккэйгыт, – иквьи ынкы ытлыгын, –
гыт алымы қонпың гымык рээн, ынкъам ымыльо,
ръэнут гымык варкын – ымыльо гынин. ³² Ыт-
ръэч-ым мури коргавылъылқылморэ ыңқэнагты,
эвыр гынин ытлєңи қынур гавъэтвалєн, игыр-ым
ытлєн нэмэ ягталытваркын, гатымңэвлєн ынкъам
вытрэтгы!“»

Ипкылын яраэнанлялын

16 ¹Иисус иквыи Чиниткин рагъёчачңылырыкы: «Қол гаймычыльён гатвален яраэнанлялын. Ынкъам вай гаймычыльэты нэвинвиквъэн, энмэн ынкэнына ытлён рыңъотвэвыркынэн. ²Э'йңэвык ытлён, этын иквыи: „Ынрѳам вай гыныкы рѳэнут тывалѳемыркын? Қинэйылги гымыкы яраэнанлякэн энарылгат, миңкыри қун гыт чамѳам рымагтэты ринэнлегѳэ“. ³Ынкъам ынкэңит яраэнанлялын иквыи ченэтовэкэгты: „Мырѳэгѳэк гым? Гымыкэтынва иткэркынин гымыкайпы яраэнанлягыргын. Вылпаткок гым тылвавыркын, ванляткок қынур ѳъочѳэгим тыңыркылятыркын. ⁴Гымнан лыги рырэкэвык, иңқун ы'нѳэйңэквым ченэтрагты, титэ гым нэрэнрултэгтым яраэнанлягыргэпы“. ⁵Ынкъам ынан э'йңэвнинэт ыныкэтынвэн ачыңылъыт, гэмгэмэңин амѳянра. Ы'ттыѳејкэн ынан пынлѳенэн: „Тѳэр гынин ачың гымыкэтынвэты?“ ⁶„Мытлыңқлеккэн ыпалгэн уттэмыгэт“, — очитконэн ынкэнына. „Вай гынин кэликэл гатанынныңыма, — иквыи ыныкы яраэнанлялын, — қывакѳогэ ынкъам мэчеқылпэ қыкэлигын: ‘Ңирэкқликкин мынгыткэн парол’“. ⁷Ынқоры пынлѳенэн ынрѳам қол: „Гынан-ым тѳэр ачыңо эймитын?“ — „Мытлыңқлеккэн пиңвытрылқылкин тэючгыт“, — очитконэн ынкэнына. Яраэнанлялын нивқин: „Вай гынин кэликэл гатанынныңыма. Қыкэлигын: ‘Ңыраққлеккэн’“. ⁸Этынва анѳянэн ипкылын яраэнанлялын, қэлѳқ ытлён нычичѳэв итгыи, лѳңтымңэтвата гатгэлевымголен. Аны қэглывангэт, игыркинэт о'равэтлѳат нутэйиквикин ыргин тайкыгыргык кувчемгѳоң валъыт ипылбык о'равэтлѳак.

⁹ Ымы Гым торыкы тивыркын: гыто элгыкэ чиниткин гаймычыын льома тумгыт, иңқун титэ ынқэн рэтэлпыгыэ, а'йңавъёно нъытватык таңқонпыңкэн ярачыкогы. ¹⁰ Мэңин нипқин мықэты валъык, ынқэн нипқин ымы о'птэты валъык. Мэңин ипкыльин мықэты валъык, ынқэн ипкыльин ымы о'птэты валъык. ¹¹ Ынқэната, эвыр торгынан ипкыльин гаймычыын ыр'рэты яаркынэткы, қырым микынэ торыкы нынмычвынавын лыгэгаймычыын. ¹² Ынкъам эвыр торыкы чамъам мычвыно лыңык тумгин, қырым микынэ ныйылнин торыкы рытэнмавъё. ¹³ Выёлъын чамъам ратвагъа пурэлю һэранэтынвэты: ыннэн ынан тэңу рэлгыркынин, қол-ым — э'қу; қотына рэвмэквъэ, қол-ым қырым вэймэну нылгыркынин. Тури чамъам рэвэймэнытгиливыркынитык һэраргарэты — ымы Аңаңэты, ымы гаймычыэты».

Закон ынкъам Энанлявагыргын Эңэңин

¹⁴ Ымыльо ынқэн гавалёмлен фарисейылыбырык, микырык ы'лгу гэлгэ манэт, ынкъам ыргынан тэңу налгыңоогъан Иисус. ¹⁵ Ытр'эч-ым Ытл'ён икв'и ырыкы: «О'равэтльарык ягна тури рапэраңыркынэтык лыгипыльу валъо, ытр'эч-ым Эңэңэ лыги тургинэт линлиңыт. Р'энут о'равэтльата нарылгыркын ынантаңычыо, ынқэн Аңаңэты лыг'эткы. ¹⁶ Виин люнъетыльын Иоанн, гатваленат Закон ынкъам мэгыатвытколъыт, игыр-ым тивыркын Энанлявагыргын Эңэңин, ынкъам гэмгэмэңин тывыльэтыркын рэсқивык һэнри. ¹⁷ Ытр'эч-ым рэтэлпыңыт отгың и'и'н ынкъам нутэнут рытым-һэвъёк вэлэр ынңэн вэтгавык Законкэн.

¹⁸ Гэмгэмэңин янратылъын Һавъангыпы ынкъам Һавтыңылъын қолеңавысқатэты — қалжайңатыркын. Ынкъам мэңин Һавтыңыркын янратылъын Һэвысқэтык — қалжайңатыркын».

Гаймычылыын ынкъам Лазарь

¹⁹ «Ганымытвален қол гаймычыо'равэтлъан. Навэръэпықэн тиркэрмэмил, ынкъам ынин ягталгыргын гатвален таңымыльэты қрычму. ²⁰ Ынкъам гатвален Һючбын, ымыльэты вапысқалбын, ынин нынны Лазарь. Ытлән гарычгытвата гаймычыльән агтачгы-расқэвъянвык қача ²¹ ынкъам нырақамэтванқэн вэлер руптэ, эрэтыльэ гаймычыльән қамайпы. Ы'ттгыт нэймэвқинэт ынкъам нынмылюқинэт ынинэт вапысқат. ²² Ынкъам вай вьиги Һючбын, ынкъам ангелырык нэнльэтэтын ытлән қамомакатванвэты Авраамына ачгыта. Уйңэ нъэлгы ымы гаймычылыын, намайынляган ытлән. ²³ Ынкъам таңқонпыңтанымчаңгыргыкэн ванвык, миңкы нытэвиминңэтқин гаймычылыын, ытлән қол итгы лылелгы гырголягы, лъунин Авраам ынкъам ынык ачгыта Лазарь. ²⁴ Гаймычылыын қулилгырғугы: „Авраам, ытлыгигыт! Ейвэчу қинэлгыги гым, қынңивын гымыкы Лазарь, мачынан нынмэнэн мимлык рылгыткын ынкъам нынчықытвэннин гымнин йилыйил, миңкыри қун гым тытэвиминңэтыркын Һутинңылетык!“ ²⁵ Ытръэч-ым Авраамына очитконэн: „Эккэйгыт, қыкэтьогын, гынан энмэч ягталма эймитын ымыльо таңгыргын, Лазарына-ым — ымыльо а'қагыргын. Игыр ытлән Һутку унтымэквыи, гыт-ым тэвиминңэтыркын. ²⁶ Ынкы-ым, гынык ынкъам мурык вытгырык нылгынэмэйыңқин

эрэтылқын: рыпэт эвыр мэңин рарымагтыңға ңотқоры гыныкы – ралваквѡа. Ымы ңоонқоры морыкы ванэван нырымагтынат“. ²⁷ Гаймычылыын иквѡи: „Тыванляркынэгыт, ытлыгигыт, қынңивын ытлѡн гымыкытлыгин ярагты. ²⁸ Қэлѡқ гымык варкыт мытлыңэн йичѡмиттумгыт. Мачынан ынан митьэ нивнинэт, иңқун вэлер ытри эвнэнѡэлкэ нѡитынэт ңутку, тавэмэнңыгыргыванвык“. ²⁹ Аврамына очытконэн: „Ырык варкыт тывѡт Моисейын ынкѡам мэтѡатвытколѡэн. Мачынан ы’нвалѡмыркынат ынкѡнат!“ – ³⁰ „Қырым, гымнин ытлыгигыт Авраам, – иквѡи гаймычылыын, – вай эвыр-ым мэңин вѡилъылыку валъын нѡыетын пыңылтѡлынво ырыкы, ынкѡнит ыргынан алва нэрэтчыңын чиниткин ы’мпаңвагыргын“. ³¹ Ы’трѡч-ым Авраам иквѡи ыныкы: „Эвыр ыргынан авалѡмка нэнтыркынэт Моисей ынкѡам мэтѡатвытколѡыт, қырым микынэ ытри ы’нматэвңытонат, рыпэт ымы эюльѡ вѡэлъэпы“».

*Э’қэлтэт, рѡнаачытораквыргын, лымаляквыргын
ынкѡам вѡтықун этгыргын*

17 ¹ Иисус иквѡи Чиниткин рагѡѡчачңылырыкы: «Тѡңэвын нытѡқэн рѡэнут а’рэтколѡын лымалявык, ы’трѡч-ым рѡақатѡағѡа о’равѡтлѡан, а’рэтколѡын лымалявык! ² Ы’нкѡнына, микынэ рѡнвыгнин вэлер ы’ннэн ңотэнмѡылықайгыпы тѡарытѡѡтагнѡты ы’нин лымаляквыргын, таңың нѡытван, ыныкит ы’нин и’ннык нанѡыймэн тапѡңвытрыңкэн энатрѡлвыквын ынкѡам нѡынинтын аңқагты. ³ Ы’нкѡната қыгынрырѡтыркыннитык ченѡтѡты!

Эвыр гынин йичьэмиттумгын гыныкы рьэқэлтэтгэ, қынвэтгаватгын ынкьам, ыныкит рачемгьоанңэлгэ, қынэнаачытораквын. ⁴Ынкьам эвыр нэрьамытлыңча ылјәңэтык рьэқэлтэтгэ о'рагыныкагты ынкьам нэрьамытлыңча ылјәңэтык рэетыркын гыныкагты ынкьам ривыркын: „Тычемгьоанңэлјеркын“, – қынэнаачытораквын ытлјән».

⁵Апостолтэ иквэет Этынвэты: «Қынмэйңэквын мурык лымаляквыргын!» ⁶Иисус татлыңыткогэ: «Ыныкит-ым варкын турык лымаляквыргын вэлер мьэтыңэчылқылқэймил мэйңэлыын, эвыр ривтык нотэнмайңыоттэты: „Қычыпъынтэтги гакэнмыма ынкьам қынңаңногэ аңқак!“ – ытлјән оча ратвагьа торыкы.

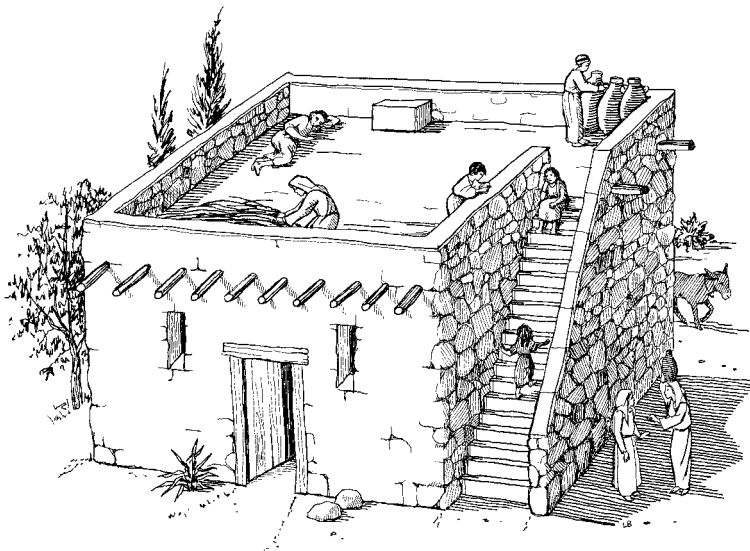
⁷Тэнмычьо, микын ңан варкын нутэсқынлильэтылыын эвытлым яракытэпгынрэтылыын пурэл. Эви гыт риквээ ыныкы, титэ ытлјән рэпэлқынтэтгэ яргэпы: „Қырэсқикви, қывакьогэ ынкьам қықамэтвагэ?“ ⁸Этааны қэйвэ гыт риквээ ыныкы: „Қытаволқытвэқамэтвангэ гымыкы ынкьам, элвэлыын эвирьын йыпык, қывыёлъатгэ, виин гым трақамэтваркын ынкьам трапавыркын, ыңқо-ым гыт чинит рақамэтвагьа ынкьам рапаквэ“. ⁹Эви рэнвэлынкықувнин нотэнпурэл амынқэната, энмэн ынан рыкуврэтэвнин тьэвэквыргын? Вынэ қырым. ¹⁰Ымың тури: титэ торгынан рэнкуврэтэвңыткы рьэнут торгынан рыковратавёлқыл, қивыркынитык: „Мури ытръэч выёлъыморэ, моргынан мыттэйкыгьэн ытръэч ыңқэн, рьэнут моргынан тайкыёлқыл“».

*Рымалявэйттэ энаврыңылгытбычгырга
тбылльэт*

¹¹Тыляма Иерусалиматы, Иисус гэлелин Самарияк ынкъам Галилеяк вытгырык. ¹²Қол итык, титэ Ытлән гапкэрыңолен нымнымэты, Ытлән нэнрынгийвын мынгыткэн энаврыңылгытбычгырга тбылльэ о'равэтльата. Нывилык мачыяа, ¹³ытри қулилбыр-рўгьэт: «Иисус! Инэнығйивэтылыгыт! Қыейвэчетги морыкы!» ¹⁴Иисусынэ лъунинэт ытри, ивнинэт: «Қылқытгытык ынкъам қынкалыроквыткы чиниткинэт увикит таароңрагэлевильэты». Ытри қытгыэт ынкъам тыляма мэлеквьэт. ¹⁵Қол-ым, лъук, иңқун мэлеквыи, пэлқынтэтгьи нэргъавқолета анъяйва Эңэң. ¹⁶Нырапычга пэқэтатгьэ Иисусын гыткагты, рывалынқықовыңнонэн Ытлән. Ынқэн о'равэтльан гатвален самарияльо. ¹⁷«Эви ванэван ымыльо мынгыткэн атычгыргытвыкыльэнат? — пынлөгьэ Иисус. — Э'митләнат-ым қутти қонъачгынкэн? ¹⁸Ымы ыннэн ырыглыкойпы ванэван ныпэлқынтэтын анъянво Эңэң, ытръэч һотқэн алвальыянвыкэн?» ¹⁹Ынкъам иквыи ыныкы Иисус: «Қылқутги ынкъам қылеркын, гыт нэнъегтэлеквыт лымаляк-вырга».

Эңэнин Энанлявагыргэн ятгыргын

²⁰Қол итык фарисейылыбырык намңылөгьан Иисус, титэ рэньэлгьэ Энанлявагыргын Эңэнин. «Энанлявагыргын Эңэнин ныетқин эвытрыкэ, — татлыңыткогьэ Ытлән ырыкы. — ²¹Қырым нивынэт: „Қыгитэ, ынқэн һутку!“ лымэвыр „Ынқэн һэнку!“. Алымы Энанлявагыргын Эңэнин турыгчыку варкын».

²²Чиниткин рагъёчачңылырыкы-ым Иисус ик-
вьи: «Рәнъэлңыт ылёт, титэ рэрэлыңыткы ыннэн
ылёңэт Эккин О'равэтльаргэн, ытрьэч-ым қырым
қылугыткы. ²³Тури нэривткы: „Ваай, нутку!“ лы-
мэвыр „Ваай, һаанкы!“. Ыңнэ элқутысқычеткэ
ванвэпы, ынңэ акытгынтатакка валяркылянво. ²⁴Қы-
нур йылкээвкин қэлпэрата нэнанқэргавқэн и'и'н
чьомыткынэпы қолечьомыткынэты, — ынңин ва-
льо ратвагъа Эккык О'равэтльаргэн ынқэн ылёк,
титэ Ытлён рэпэлқынтэтгэ! ²⁵Ытрьэч-ым янор
Ытлён лыгимыктэвиминңылылқыл ынкхам энқу
лынъёлқыл о'равэтльата нутинтыңэрэтин. ²⁶Миң-
кыри гатвален ягталытвама Ной, ынңин-ым рат-
вагъа етык Эккык О'равэтльаргэн: ²⁷о'равэтльат
гақамэтваленат, гапавленат, гаңавтыңленат ынкхам
гъэликэтлинэт — ынкхам ынңин гатвален ынқэн
ылётагнэты, титэ Ной тыттэтгы майңыы'твыйңэты.

Ынқоры нъэлгъи эмлятгыргиңын-рэргээв, ынкъам ымыльо вьигъэт. ²⁸ Ымы ынңин гатвален ягталытва-ма Лот: гақамэтваленат, гапавленат, гэнвилыткувли-нэт, гэркуллинэт, гинэнритлевлинэт, гатараңленат, ²⁹ ытрьэч-ым ылѣк, титэ Лотына пэлянэн Содом, э'эйпы Эңэңэ тынин йыңынкэн ынкъам гыл-пиңвылқыкин илиил – ынкъам ымыльо вьигъэт. ³⁰ Ынңин-ым ратвагъа ылѣк, титэ рэтгъэ Эқык О'равэтлбаргэн. ³¹ Мэңин ынңэнъылѣк ратвагъа расқыткынык, ынинэт яаёлқылтэ-ым ратваңыт ярачыко, мачынан эвирикэ нитын пирик ынкэнат! ³² Қыкэтъоркынэткы Лотын ңэвъэн! ³³ Мэңин рэт-гымэтыркын эмкумъу лыңык ченэт ягталгыргын, ынкэнына рантымңэвнэн ынкэн, микынэ-ым ран-тымңэвнэн чиниткин ягталгыргын, ынкэнына эмкумъу рэлгыгнин ынкэн. ³⁴ Қэглинангэт тивыр-кынитык, ынкэн ныкирик ңирэргэри ратваңыт ыннанайколяткынык – ынкъам ыннэн нэрэпири-ңын, қол-ым нарапэляңын; ³⁵ ңиръэ ңэвъэңырыт раталяркынэңыт тэпиңвытрыңкин яанаңак – ын-нэн нэрэпириңын, қол-ым нарапэляңын. ³⁶ Ңиръэ о'равэтлът ратваңыт ергык, ынкъам ыннэн нэрэ-пириңын, қол-ым нарапэляңын». ³⁷ Ынкэңит рэгью-чечңыльэ намңылѣгъан Ытлѣн: «Миңкы ынкэн рэнъэлгъэ, Этынвэгыт?» «Миңкы и'крэр – ңэнрилы румэкэнңыт тилмыт», – татлыңгъэ Иисус.

Қликвильын ынкъам судыльын

18 ¹Иисусынэ тывнэн рагъэчачңылырыкы нэнъай-вымңылтэл, иңқун ыргынан лыги нылгыркын, вэты қонпың ченъѣргаввэтгавыльылқылтэ ынкъам апынныкэгты валъылқылтэ: ²«Қулимэйңынымык

гатвален судылбын, мэнин лёңайылгавылбын Аңа-
ңэты ынкъам лёңһыркылятылыбын о'равэтльарыкы.
³Ынкъам гатвален ынкэн мэһынымык қликвьи-
лыбын, мэнин амқынһычо нылқытыльэтқин ынкъам
нивыльэтқин: „Қинэвириңги гым тэнанһақаңыльэ-
пы“. ⁴Ытрьэч-ым қол о'тчой лёңвэтгычыатылыбын,
ыңқоры-ым иквьи ченэтовэкэты: „Вэнлыги гым ва-
нэван майылгавык ымы Аңаңэты, ванэван мыңыр-
кылятык ымы о'равэтльарыкы, ⁵ытрьэч-ым һотқэн
қликвьилыбын лыгэколё инэнқытрирэвылыбын, трэ-
вириңһын ытлён, иңқун қээқын эвнэстыльэткэ
нитын, қытрэрагыргын“».

⁶«Торгынан валёмыткы, рьэнут тывнэн ипкыльэ
судыльэ? – пынлёгъэ Этын. – ⁷Қэйвэ эты қырым
нывириңһинэнэт Эңэңэ Чиниткин льоёттэ, эйңэ-
вытқулыт Ыныкы таңамқынһычо? Қэйвэлым Ыт-
лён ракэмычыатыңоғъа? ⁸Тивыркын торыкы,
Ынан пэтле рэвиригнинэт ытри. Ытрьэч эты рэ-
льугнин Эккэтэ О'равэтльаргэн лымаляквыргын
нутэйиквик, титэ рэпэлқынтэтгъэ?»

Фарисейылыбын ынкъам инэгтэтнумэкэвылыбын

⁹Ынкэнырыкы-ым, микынти ырыкгэта лыгипы-
лыт ынкъам ивынэтылыт ымқотырыкы, Иисусы-
нэ пыңылтэлнэн ынңин валбын нэһайвымңылтэл:
¹⁰«Һирьэ о'равэтльат етгэт таароңрагты ченьёр-
гаввэтгавынво: ыннэн фарисейылыбын, қол-ым инэг-
тэтнумэкэвылыбын. ¹¹Фарисейылыбын гатвэтчатвален
ынкъам гаченьёргаввэтгавлен эмқэлелвынэ: „Эңэ-
ңигыт, вэлынқықунэйгыт, гым ванэван ынңин
валъэгим, қынур қутти о'равэтльат – энэвнатко-
лыт, ыр'рунтэтылыт, калйяңатылыт лымэвыр

вай қынур ңотқэн инэгтэтнумэкэвыльын. ¹²Гым ңирэче ңэръамытлыңыльёк кытпэлгъарэльэгым, ымаймэтгёйпы гымнан нинэйылигим мытгытқав тэйвың“. ¹³Инэгтэтнумэкэвыльын-ым, вэтчатвама рыров, амңыркыля нылжавқэн рыпэт лылепых э’эгты ынкъам ытръэч нэнаркыпчевықэн чиниткин мачо ынкъам нивқин: „Эңэңигыт, гым э’қэлтэтылыгим, йыркылиңыльу қытвагэ гымыкы!“ ¹⁴Тивыркынитык, ипэ ытлён, этлы ңотқэн фарисейыльын, рагыгъэ лыгээпгёгты валъо. Гэмгэмэңин эңгырголеты амытвалъын – наранңыркылявңын, мэнин-ым очо варкын – нарангырголявңын».

Иисус ынкъам нэнэнэт

¹⁵Иисусына нырэтқинэт мбынэнэнэт, иңқун Ытлён нынйиткугъэн ырыкы. Лъук ынкэн, рэгючечңыльырык нынъотавқэнат ытри. ¹⁶Иисусынэ э’йңэвнинэт нэнэнэт ынкъам ивнинэт: «Мачынан ныетыркынэт Гымыкы нэнэнэт, ынңэ анъотавка ытри. Энанлявагыргын Эңэңин вантытваркын ынңин валырыкы, қынур ытри. ¹⁷Тивыркынитык тури, микынэ қырым нынрыгэлнин Энанлявагыргын Эңэңин қынур нэнэны, қырым нырэгъэн ңэнри».

Гаймычыльын эрым

¹⁸Икумикынэ армачыргыпы пынлёнэн Иисус: «Тэнлиңыльыгыт Инэныгйивэтылыгыт, ытлён вай гым вэты рэқылъыгим, иңқун эймитык таңқонпыңкэн ягталгыргын?» ¹⁹«Иа’м гынан тэнлиңыльу инэлгыркын Гым? – пынлёнэн Иисусынэ. – Ымы ванэван мэнин тэнлиңыльын, ытръэч амынан Эңэң. ²⁰Ынинэт тывынңивыт гынан лыги лыңыркынэт:

„Ынңэ акаляйңатка, ынңэ этэгинңэткэ, ынңэ эту-
льэткэ, ынңэ атвыка ыррэты валыт рыкалырок-
выргыт, вэймэну қылгыркынэт ытлыгын ынкъам
ытля“». ²¹«Ымыльо ынқэн гымнан нэнылбатгыпы
гыйипу нинэлгигым», – татлыңыткогъэ қол Иису-
сына. ²²Иисус, валёмык нотқэн, иквьи: «Гынык
қээқын уйңэ ыннэнчээн. Ымыльо, рьэнут гынык
варкын, қынвилыткуквын ынкъам қыйычыткугын
нұолбырыкы. Ынкэңит и'и'к майңыгаймычый-
ңын гынык ратвагъа. Ынқоры-ым қыетги ынкъам
қылымнэнагэ Гымык». ²³Ытръэч-ым қол, валё-
мык нот, лыгипыннэквьи, миңкыри қун ытлән
гатвален колё гаймычылы. ²⁴Иисусынэ лъунин
ытлән пыннэвылыын, иквьи: «А'мын-ым ныгтықэн
гаймычылыэты рэк Энанлявагыргэты Эңэңин!
²⁵Отгың выентэтык гыннэк-верблюдэты тэтэаквыр-
гысқата, рэқивык гаймычылыын Энанлявагыр-
гэты Эңэңин». ²⁶«Мэңин-ым ынкэңит гаймаңэн
рээгтэлгъэ?» – намңылёгъан Иисус палёмтэлыла.
²⁷«Ынкэңит-ым, рьэнут лывавэты валын о'равэт-
лбарыкы, лывавэты атвакыльэн Аңаңэты», – очит-
когъэ Иисус. ²⁸«Вай-ым моргынан мытпэлянат
ымыльо, рьэнут гатвален, ынкъам мытыркылегыт
Гыт», – иквьи ынкэгийит Пётр. ²⁹«Қэглынангэт ти-
выркынитык, – иквьи Иисус, – ынқэнына, микынэ
пэлянен яраңы, лымэвыр нэвээн, лымэвыр йичьэ-
миттумгыт, лымэвыр ытлыгыт, лымэвыр нэнэнэт
мычвыната Энанлявагыргэты Эңэңин, ³⁰рэймин-
нин кытмыкың валын игыр, рымагтэты-ым –
таңқонпыңкэн ягталгыргын».

*Иисус ңыроқаквэ мэтъатвык Чиниткин
вээгыргын ынкъам аёгыргын*

³¹ Ынкъом Иисусынэ мачрыровэты рyleneинэт Ынин мынгыткэн ңиръэ парол рэгъючечңылыыт ынкъам ивнинэт: «Вай мытлеркын мури Иерусалимэты, ынкъам ынкы рэнъэлгъэ ымыльо Эккэк О'равэтлъяргэн, калёё мэтъатвытколъырык. ³² Ытлён нэрээ'қэйылңын алваң лымалявыльэты, ынкэнырык тэрмэчыңу нэрэлгыңын, нэрэнъээ'вңын, нэрэчиңкээттывэйвыңын Ытлён, ³³ нааркыпчевыңын, ыңқо-ым наранмыңын. Ытрьэч-ым ңыроқав ы'лэк Ытлён рэюгъэ». ³⁴ Ынрѝақ-ым ыргынан ванэван ръэнут тывъёйпы ы'нчичевын. Иисусын вэтгавкэн чемгъогыргын ырыкы вэнвакы гатвален.

*Илкылыңъочык энанмалыквыргын
Иерихонык*

³⁵ Иисус нэймэвқин Иерихонэты. Ръэтык гавакъотвален илкылыын ынкъам ныванчаткоқэн. ³⁶ Титэ ынан валёмнэн, энмэн ынык қача галяркын о'равэтлѝамкын, эвыр пынлёмгэ: «Нырѝэқинэт?» – ³⁷ «Нылеқин Иисус Назаретылыын», – нивын ытлён. ³⁸ Ынкы илкылыын қулилѝыръугы: «Иисус! Эккэйгыт Давидын! Ейвэчу қинэлгыги гым!» ³⁹ Ынқэнат, микынти гэлелинэт ы'ттыёл, эвыңногъат, иңқун ытлён эқуликэ нынъэлын, ытрьэч-ым илкылыын пытқықулилѝыръугы: «Эккэйгыт Давидын, аны ейвэчу қинэлгыги гым!» ⁴⁰ Иисус нывилгыи ынкъам ивнинэт, иңқун ы'нривинрыгъэн ынкэн о'равэтлѝан Ыныкагты. Титэ қол эймэквыи, Иисусынэ пынлёмнэн ытлён: ⁴¹ «Ръэнут гынан тэгъену,

иңкун Гымнан гыныкы мытэйкын?» «Этынвэгыт, гым колё тралляқэргавңыркын», — очыткогъэ илкылын. ⁴²Иисусынэ ивнин ытлён: «Қылыляльом-гогэ! Гыт мэлэквыи, қэлёқъым галымалявэгыт!» ⁴³Ынкъам о'равэтльан лыгэн эвыр лыляльоңногъэ. Ынан кыленин Иисус қонпы анъайва Эңэң. Ынкъам ымыльо рэмкэ ынкэн нэлюгъэн, ымыльорык накоргыанъайвыңногъан Эңэң.

Инэгтэтнумэкэвыльын Закхей

19 ¹Рэк Иерихонэты, Иисус гэлелин хотқэн майнынымнымысқата. ²Ынкы гатвален икумэнин, ныннылыын Закхей, эвынинэгтэтнумэкэвыльын, гаймычылыын о'равэтлян. ³Ынан колё нинэлгирэльуңқин Иисус, миңкыри Ытлён валын, ытрьэч нэналжавқэн лдук о'равэтлямкык рымагтэпы, миңкыри қун иквыкылыу гатвален. ⁴Ытлён кытгынтатгэ ытгыёлягы, тыттэтгы майңыоттыткынэты лдонво Иисус, қелёқым Ытлён галялылқыл хотэнрьэта. ⁵Иисус, эймэвык хотэнванвэты, лылепгы гырголягы ынкьам иквыи ыныкы: «Закхей! Эқылпэ қыкэнкэлетги! Игыр Гым нывилылқылдыгым гынык». ⁶Ынқэн гагчавэты кэнкэлетгы эвтылягы ынкьам коргэты рырэсқивэннин Иисус ченэтрагты. ⁷Лдук хоот, ымылыо акавкэтыңогыат ынкьам эвыңогыат: «Нывилгы эқэлтэтылык». ⁸Закхей-ым вэтчагэ ынкьам иквыи Этынвэты: «Этынвэгыт, ярайырбын гынунчывипыт трэйылңын ңьолбырыкы, мэкынайпы-ым тыпиригээн рыпаролқав, трэнпэлқынтэвңын ңырача мыкың». ⁹«Хотэнбылэк нэлгы энаньягталяквыргын хотэнрак, — иквыи Иисус. — Қелёқ ымы ытлён Авраамын экык. ¹⁰Экык-ым О'равэтляргэн етгы лдонво ынкьам рыягталявынво тымңэвылбыт».

Мынгыткэн челлөпылыынтыкэнат манэт

¹¹Ынқэнырыкы, микырык хотқэн навалёмын, Иисусынэ тывнэн лым нэнбайвымңылтэл, қелёқым Ытлён гатвален Иерусалимык чымче. Ытри-ым нычимгьуқинэт, энмэн пэтле рэннэлгэ

Энанлявагыргын Эңэнин. ¹² Ынкъам ынңот Иисус иквѣи: «Қол эргыпылдын о'равэтлѣан нылқыттэн-мавқэн чекыяанотагты, миңкы ытлѣн тиркэрму нбынъэлдын ынкъам нбыпэлқынтэтын очочо. ¹³ Акватыңнок ынан э'йңэвнинэт чиниткинэт мынгыткэн выѣлѣыт, йылнинэт ырыкы мынгыткэн челлѣпылвынтыманэт ынкъам ивнинэт: „Қыяагыткы ңотқэнат рымкавынво яак, виин гым трэпэлқынтэтгээ“. ¹⁴ Нутэтумгэ ытлѣн э'қу гэлгылин, ыргынан нэнңивынэт ынык яачы вэтгавйыр'батылѣыт, микынти ивылѣылқылти: „Мури мытьэнқэтыркын, иңқун ңотқэн о'равэтлѣан нытвагъан мургин тиркэрму“. ¹⁵ Ынкъам титэ ытлѣн пэлқынтэтгѣи ярагты тиркэрму, тывв'э'йңэвнинэт ынкэнат выѣлѣыт, мэкырыкы йылнинэт манэт, иңқун лыги рытчык мыкатгыргын, ыргынан аймэт'ѣ. ¹⁶ Ы'тт'ыѣлқэн етгѣи ынкъам иквѣи: „Гымнин этынвэгыт, гынин челлѣпылвынтыманэн мыкэтгѣи мынгыткэн паролык“. — ¹⁷ „Мэчынкы, гыт таңвыѣлѣэгыт, — иквѣи ыныкы тиркэрым. — Эвыр гыт мычвынэты валѣо гатвайгыт м'ылыык, тыйылыркынэт гыныкы энанчетконво мынгыткэн мэйңынымыт“. ¹⁸ Етгѣи ңирэқэв ынкъам иквѣи: „Этынвэгыт, гынин челлѣпылвынтаманэта рэннин рыпароч мытлыңэн манэт“. — ¹⁹ „Ымы гынан қэймитгынэт энанчетконво мытлыңэн мэйңынымыт“, — иквѣи ыныкы тиркэрым. ²⁰ Ңыроқав-ым етгѣи ынкъам иквѣи: „Гымнин этынвэгыт, вай гынин челлѣпылвынтыманэн. Гымнан гэгйиплин, рычымкэтык кычыквык, ²¹ қэлѣқ'ыым г'эқэлиңэтигим гыныкы. Гыт ңан тымлеңылыы о'равэтлѣайгыт: пириркын ынкэн, р'энут люңытриле рытын, ынкъам пиңвытыв'э'йгыркиркын

ынкэн, рьэнут люңынритлевэ рытын“. ²²Тиркэрым иквьи ыныкы: „А’мын экыркагыргэгыт пурэлигыт! Гымнан гыт трэнчимгъуквыт гыныквэтгава! Гынан лыги гэлгылин, энмэн гым тымлеңыльэгым, нинэ-пирийгым ынкэн, рьэнут люңытриле тынтыгьэн, ынкьам нинэпиңвытывъэҕыргыйгым ынкэн, рьэнут люңынритлевэ тынтыгьэн. ²³Ытлән-ым иа’м гынан эйылкэ рытынэт гымнинэт манэт мыкатынво? Пэлқынтэтык, гымнан рыпароч тьыпиригьэн мыкатгыргын!“ ²⁴Ынкьам ытлән иквьи вэтчатвалъэты ынкы: „Қыпиригыткы ынык ынкэн челлөпылвынтыманэн ынкьам қыйылыткы һанқэнына, микынэ варкыт мынгыткэн челлөпылвынтыманэт“. — ²⁵„Этынвэгыт, — иквьэт ытри, — ынык энмэч варкыт мынгыткэн челлөпылвынтыманэт!“ — ²⁶„Гымнан-ым тивыркынитык, микынэ варкын, ынкэнына нэрэйылңын қээқын, микынэ-ым уйңэ, ынкэнын ымы валъын нэриткэңын. ²⁷Гымнинэт-ым э’қэлъыт, микынти гьэнқэтлинэт, иңқун гым мыт-вагьак тиркэрму, қынрывинрыгыткы һутрилы ынкьам гымык ягна қьақанмыгыткы“».

Иисус эргычатэты рэгьи Иерусалимэты

²⁸Тывыплыткок һотэннэнъайвымңылтэл, Иисус эквэтгьи рымагтэты Иерусалимэты. ²⁹Ынкьам титэ эймэквьи Виффагиягыт ынкьам Вифаниягыт, һэҕык қача, ныннылъын Елеон, Иисусынэ тыңивыннинэт һирьэ рэгьючечңылъыт, ³⁰ивык ырыкы: «Қылқытгытык мьанымнымэты, ранъав валъэты. Рэрэңытык нымнымэты, рэльуңыткы вотытвалъын һэносёл, ытлән еп микынэ аһатвакыльэн. Қывьятгыткы ытлән ынкьам қынрывинрыткы һутрилы.

³¹ Эвыр-ым нарамңылётык тури: „Иа’м выяттыкы?“ — қочыткоркынэтык ынңин: „Ытлён яәлқыл Этынва“». ³² Рэгьючечңылбыт, тыңэвыёттэ Этынва, эквэтгэт ынкъам нэльун ымыльо ынңин, миңкыри Ытлён ырыкы иквьи. ³³ Титэ ыргынан навьятыңогъан осёлқай, ыныкэтынва намңылёнат ытри: «Рэку выяттыкы осёлқай?» ³⁴ Ынқэнырык ночынат: «Ытлён яәлқыл Этынва». ³⁵ Ыргынан нэнривинрыгъэн ытлён Иисусына ынкъам нэтрилынэт осёлқайыткынык чиниткин эвиръыт, нанвакъовын ынкаткынык Иисус. ³⁶ Ытлён ныңатватыляқэн, о’равэтльарык-ым нынрыратқэнат вайманэты рьэтык чиниткин эвиръыт.

³⁷ Титэ Иисус эймэквьи тагратгыргэты Елеонңайкэн, ымыльо мыкрэгьючечңылбэ коргэты наньяңогъан Эңэң. Қун нэльунэт нымкықинэт иничгытэтти. ³⁸ Нивқинэт: «Тэңэңинмыльын Тылелъын — Тиркэрым Этынвэпы! Онтымгыргын и’и’к ынкъам

эргычъатын Ынангыргочатвалъэты!»³⁹ Фарисейы-
лът о'равэтлъамкэпы иквээт Ыныкы: «Инэны-
гъюлевэтылтыгыт, қынтылпиңэтгынэт Гынинэт
рэгъючечңылыт!»⁴⁰ Ытръэч-ым Ынан ивнинэт ыт-
ри очык: «Тивыркынитык, эвыр ытри эқуликэ рэ-
нъэлңыт, рэқулилтырбуңыт выквыт».

Иисусынэ лиңвитту лыңыркынин Иерусалим

⁴¹Эймэвык қээқын чымчаң, Иисусынэ лъунин
мэйңынымным, тэрго лыңыңңонэн⁴² ынкъам иквьи:
«Вэлэр һотэнъылък ымы гыт нъычичевын, ръэнут
нъытван гынин онтымгыргэты! Ытръэч-ым игыр
ыңқэн эвытрэткылын гыныклыягты.⁴³ Ынкъам вай
рэнъэлңыт ы'лёт, титэ гыныккъэқэлырык нэрэну-
тэсқыргыгыт гролмакы, нэрэгрулмыгыт, нарапэнры-
гыт лымынңэнқачайпы,⁴⁴ гыт уйңылыу нэрэтчыгыт
ынкъам гынинэт нэнэнэт наранмыңынат гыныкэ-
чыку. Ыргынан нэрэнчимэквыт ралқаңынвытагнэты,
миңкыри қун гынан эчичевкэ рытын тывылқаңын,
титэ Эңэңэ найъогыт рыягталявынво гыт».

Иисус таароңрак

⁴⁵Рэсқивык таароңрачыкогыт, Иисусынэ рын-
тоңатыңңонэнат вилыткулыт,⁴⁶ ивэ ырыкы: «Ка-
легыргык гивлин: „Яраңы Гымнин ратвагъа ярано
ченъёргаввэтгавкэн“, торгынан-ым энэвнатколыр-
гэн омакатванво рытчыткы!»

⁴⁷Иисус амқынъычо гинэныгъюлевыткулин та-
ароңрак. Ы'ттъыёлтаароңрагэлевыйла, инэнчи-
чевэтылъя Калегыргыкэн ынкъам ынпычылыэ
нылқырирқин этгыргын, иңқун тымык Ытлён.
⁴⁸Ытръэч-ым ытри нығйивылтэтқинэт, миңкыри

ынқэн рытык, қәлѣқъым ымварат амқынъычо гатвален Ынык рээн, ныпалѣмтэлқэн Ынин гам-гавэтгавэты.

Иисусын армагыргын вэтгаво нэлгыркын

20 ¹Ынкъам қолетбылѣк, титэ Иисусынэ нинэны-гьюлевқин варат таароңрак ынкъам нэнатвықэн Таңпыңыл, эймэквэет Ыныкы ыттгыѣлтаароңрагэ-левылбыт ынкъам инэнчичевэтылбыт Калегыргыкэн ганпычылыыма ²ынкъам намңылѣгъан: «Қикви морыкы, рѣармагырга Гыт ынңин итыркын? Микынэ йылнин Гыныкы ынңин валбын армагыргын?» ³«Ымы-ым Гымнан трамңылѣтык, тури-ым қытат-лыңыткотык Гымыкы: – иквѣи Иисус, – ⁴Иоаннына нинэнтурытвивқинэт мимле – мэкгыпы ынқэн гатвален? Аңаңэпы лымэвыр оравэтлѣайпы?» ⁵Ыргынан-ым вэтгаво нэтчыгъэн ыргичгу: «Эвыр мыт-ривмык „Аңаңэпы“, ынкэңит Ытлѣн рамңылѣгъа: „Иа’м торгынан ытлѣн лымалѣ люңылгылбын?“

⁶Эвыр мытриквээ „о’равэтл’айпы“, ымварата наравылгыткойвымык выква, қәл’әқъым ытри вэтгы-чемг’оркыт, энмэн Иоанн — мэт’атвыткол’ын». ⁷Ынк’ам ытри татлыңытког’ат, энмэн ыргынан г’емо нәлгыркын мәңқо. ⁸Иисус икв’и ырыкы: «Ынк’әңит ымы Гымнан қырым мивтык тури, р’а-армагырга ыңқән тыт’әйкыркын».

Мигчир’этыл’ыт виноградынын’ававтоасқык

⁹Ынқоры Иисусын’э тывың’нонэн вара’эты ын’ңин вал’ын нән’айвым’ыл’т’әл: «Қол о’равэтл’ата йы-р’әннин вақаңын виноградкән уун’умкә ынк’ам рывилыткувнин м’гчератыл’ырыкы виин яанво. Чинит-ым экв’этг’и қәэқын ванво түмгин нотагты. ¹⁰Оон’ыгырк’әгыргын н’әлык, ынан тыңивынин вы’әл’ын м’гчератыл’ырыкы, иңқун пирик ынин т’әйвың оон’ын’айпы. Ы’тр’әч-ым уун’ын’әвыл’ыә наталяйвын ы’л’ән, нән’экв’эт’эвын т’әң’әр’әқыкә. ¹¹Ынк’әңит ынан тыңивынин қол вы’әл’ын. Ымы ыңқән наталяйвын ынк’ам ә’йң’әч’ив’ә н’әқән’ңи-выг’ән әмқулгә. ¹²Ынан тыңивынин ңыроқав вы’ә-л’ын. Ыңқән натыв’әвыг’ән ынк’ам нән’интыг’ән ңоонр’әлы. ¹³Икв’и қынв’әр этын вақаңынвыкән: „Ы’л’ән вай миңқыри митг’әк? Мын’ңивыг’ән гым-нин ы’лгу лын’ё экык, в’әч’ым ы’л’ән ңыркыл’ё н’эрәнтыңын“. ¹⁴Ы’тр’әч-ым уун’ын’әвыл’ыт, л’ук ы’л’ән, әвың’ога’т ыргичгу: „Ыңқән — яал’л’ан. Вын’э мынынмыг’ән ы’л’ән, иңқун мургин’әнунын’әлын ынин ярайыр’ын!“ ¹⁵Ынк’ам нән’ин-тын ы’л’ән виноградын’авынв’әпы, нанмыг’ән. А’мын-ым р’әнр’әқ’эвин’әт ытри этыва вақаңын-выкән? ¹⁶Ы’л’ән р’әетг’әэ ынк’ам ранмыг’әнәт

һутинмигчирэтылһыт, вакаһын-ым рэйылһынин қотырыкы». «Вынэ қырым нытван ынқэн!» – ик-вээт палёмтэлылһыт. ¹⁷Иисус-ым, тэңгитэк ытри, пынлөгъэ: «Ръэнут-ым тывыркынэн Калегырга морыкы һотэнвэтгава: „Выквылһын, эһңу лһынё тараһылһа, нъэлһи авынһомрыкво яракэн упычһык?“ ¹⁸Гэмгэмэһин, иһгнэтылһын ынык, рарак-вачаһа, ынкһам мэкһна рэрэтгэ һотэнвыквын, ынқэн рарыттэлһэн». ¹⁹Инэнчичевэтылһыт Калегыркыкэн ынкһам ыттһыёлтаароһрагэлевылһыт чичеквээт, һотэннэһайвымһылтэля Ынан тывнэнат ытри, чит-ым нэрэпирыскыченһыгъэн Иисус, ыт-рһэч-ым эқэлиһу нэлһыгъэн вара.

Инэгтын императорэты

²⁰Ыргынан навэнвыгэтаһоһан Иисус ынкһам нэнһивынэт чиниткин оравэтлһат, ырһэ итылһыт лһыгипылһу, ипэ-ым нықитпылһэтқинэт лһук рһэнут оралваһқач валһын Законэты Ынык вэтгавык, ынкһам һотқо эқэһылык очочеты, Ытлён танымчаһынво. ²¹Ынқэһырык намһылөгһан Иисус: «Инэһыгьюлевэтылһыгыт, морғынан лһыги мытылһыркын, Гһининэт вэтгавыт эвыр гһёлһятһыргын эпакы рылһеркын таһатаароһка оравэтлһагты, рыгьюлевыркын егтэлык тһэвчемгһоһыргыгһет Эһэһин. ²²Қикви, эты мэчынкы йылык морғынан инэгтын римкин императорэты, этықун ынһэ?» ²³Иисусынэ чичевнин ыргин тэһанһақаһыттаһыргын ынкһам ивнинэт: ²⁴«Қынкалыроквыткы Гһымыкы римкин манэман-динарий. Микын ынкы лһулқыл ынкһам микын һынны гэкэлиһин?» ²⁵«Императорэн», – татлһыһыткоһат ытри. «Аһы, императорэн

қыйылыркыниткы императорэты, Эңэңин-ым — Аңаңэты», — иквьи ырыкы Иисус. ²⁶ Ытри лыгэл-ваквват лъук о'ралваңқач валъын Законэты Ынык вэтгавык варатык ягна. Иничгытэтылът Ынин очыт-когыргэты, ытри авъеткынка нъэлгъэт.

Саддукейырык тэнну нэрэлгыңыркын Иисус

²⁷ Иисусына эймэквъэт о'птыгъар саддукейылыт, микырык этлы лымалё ы'нынтыгъэн аёгыргын, ынкъам винвэ эмлевлевэтэ намңылёгъан Ытлён: ²⁸ «Инэныгъюлевэтылътыгыт, Моисейына кэлинин морыкы Законык: „Эвыр икумикын рэвьигъэ йичъэмиттумгын экмиңыкылын, ытлён ңавтыңылылқыл қликвилыңэвык, иңқун йыток яалъат ечъамэттомгэты“. ²⁹ Энмэн, гатваленат нэръамытлыңэн йичъэмиттумгыт. Ы'ттыёлқэн, ңавтыңык, вьигы экмиңыкэ. ³⁰ Ымы қутынэ, ³¹ ымы ңыроқава гэймитлин ытлён нэвъэну, гитлинэт ынңин ымылжо нэръамытлыңыргарэ. Ынкъам ымылжо вьигъэт, апэляка кмиңыт. ³² Яачы вьигы ымы нэвъэныйырын. ³³ Ытлён вай микын нэвъэну ытлён ратвагъа ы'лжк, титэ вилыт рэюңыт? Адымы ңавтыңылжо гатваленат ынык ымылжо нэръамытлыңыргарэ!» ³⁴ «О'равэтлъат, игыр нымытвалыт, ныңавтыңқэнат ынкъам нъэликэтқинэт, — очыткогъэ Иисус. — ³⁵ Варкыт-ым о'равэтлъат, микынти Эңэңэ Чиниткин вэтгычемгъота анъямынгыквынэнат аёгырга вьэлъэпы. Ытри этлы ныңавтыңынат, этлы нъэликэтынэт. ³⁶ Ымы вьик ытри ңотқо лывавылыт, ратваңыт-ым анагъялжо ангелырыкы. Ытри Эңэңин кмиңыт, миңкыри қун Эңэңэ рэнэювнинэт. ³⁷ Эвыр-ым тывык ынкэн, энмэн вилыт раёвётгэ,

титэ Моисейына лъунин ңылжетылдын выроттымкын, тэнынныгнин Этын Эңэну Авраамын, Исаакын, Иаковын*. ³⁸ Эңэ – ынқэн-ым Эңэ қырымэн вьилын, ипэ-ым егтэлдылын. Ыныкагты ымыльо ягталытваркыт». ³⁹ Валёмык ынқэн ңырбықутти инэнчичевэтылгыт Калегыргкэн иквэат: «Гыт нымэлэв иквьи, Инэныгыюлевэтылгыт». ⁴⁰ Ынкьам лым ванэван мэжин нычемгьойпыгьан, иңқун рьэнут Ынык пынлэк.

Микын Эжык Христос?

⁴¹ Иисус-ым иквьи ырыкы: «Иа'м нивқинэт, энмэн Христос – Давидын эжык? ⁴² Алымы чинит Давид нивқин Псаломкалек (миңкы гэныгрэпэвлин Эңэ): „Этын иквьи гымык-Этынвэты: ‘Қывакьотваркын мынгымраңқач Гымыкайпы**’, ⁴³ виин Гымнан қырым очыльо мытчинэт Гынинэт эқэлгыт Гыныкагты’“. ⁴⁴ Қун вай, Давидына нинэлгықин Ытлэн Этынво. Миңкыри вай Ытлэн ынин эжык?»

⁴⁵ Ымыльорык ныпалёмтэлқэн Иисус, Ытлэн-ым иквьи Ченэт-рагьёчачңылырыкы: ⁴⁶ «Гынрыру қылгыркыниткы инэнчичевэтылгыт Калегыргкэн, микынти нырэлейвыңқинэт эвлыавэръыйпэты, нытэңычьэтқинэт, титэ ытри нывэймэнъэв ныйлытрилқинэт вэлыткоомакынвык, синагогык ытри нытэңычьэтқинэт вакьотвак ытгыёляңқач, ынкьам қэмумэкэт вама нарычгывакьоқэнат ынантаңванвык. ⁴⁷ Ынқэн ыргынан ниткэйвықинэт

---

* 20:37 Ягталытвама Моисей энмэч тэленъеп гэвьилинэт Авраам, Исаак, Иаков.

** 20:42 Мынгымраңқач – вэймэну лынъё ваны.

қликвильыргин ярат ынкъам, иңқун ымыльорык ы'нльунэт, нуръэв ныченъёргаввэтгавқэнат! Гыарэ-ты валъа танымчаңгырга а'тчаркынэнат ытри».

Қликвильын таароңгыргын

21 ¹Ынқоры Иисусынэ лъунинэт гаймычылыгыт, микырык нытрилқинэт инэрэтти манэчанлягыты. ²Ынкы гатвален ымы ңьолдын қликвильыңэв, микынэ нэнаёқэн ңэнрилы ңиръэ рьыпылвынтыманэт, ³ынкъам иквьи: «Алғаңэка тивыркынитык, ңоот ңьолдын қликвильыңэвэ рытрилнин мыкың ымыльорык. ⁴Қутырык ымыльорык нэтрилынэт рыпаросқавгыпы, ынан-ым, ңьочыңава, рытрилнин ымыльо, рэқэ гээгтэллин».

*Мэтъэквыргыкэн гыйивыт ынкъам
кыдельэтти*

⁵Титэ ынңот валырык вэтгаво налгыңоґьан таароңран, энмэн лыгэтампэравыквал ынкэн гэтэйкылин ынкъам гантампэравлен этчывэллъя таароңқавээръя, Иисус иквьи: ⁶«Ымыльо ңотқэнат, рьэнутэт торгынан тэңычыу лыңыркыниткы, рэтэлпыңыт. Рэньэлңыт ы'лёт, титэ ңоот нэрэнчимирьэвңын ыпычытагнэты».

⁷«Инэныгьюлевэтылыгыт, — намңылёґьан Ытлён, — титэ-ым ынкэн ратваґья? Ынкъам миңкыри моргынан лыги мытрэтчыңын ынкэн нээллээн? Миңкыри валъо ратваґья гыйив?» ⁸«Гынрырэты қытваркынэтык, иңқун тури ы'ррунтыкэ ы'нынтытык, — очиткоґэ Иисус. — Мыкычыт рэенңыт Гымыгныннык ы'ррэты энаяалыт ынкъам ривыркыт: „Ынкэн вай Гым!“ лымэвыр „Энмэч чымче

нъялгыргын!⁴ Ынңэ алымңэнака ырык! ⁹Титэ равалёмңыткы мараквыргыт ынкъам варатэн акавкэтгыргыт, ынңэ акапчачавка, қун-ым ынқэнат ыттыёл валбылқылтэ, нақам ынқэн еп қырымэн ытръэчтэгын». ¹⁰Ынқоры Иисус иквьи ырыкы: «Рарыннотылягъа варат варатэты ынкъам қулинутэнут қоленотагты, ¹¹ратваңыт кытнотасқытэвлягыргыт, лымынкы ратваңыт ымы гытгъатгыргыт, ымы энаврыңтычгыргыкэн вьэгыргыт, ратваңыт кытгъақалеңэты валбыт этгыргыт ынкъам эргылыт эңэңгыийивыт э'э'йпы. ¹²Ытръэч-ым ымылжо ынқэнат этыңнок, нэрэпирысқычетйивыркынитык ынкъам нэрэрылельэтыркынитык, нэрэсудыркынитык синагогык ынкъам наравосқыраркынатык, нэрэнрывинрыркынитык пынлөйвынво тэркармагты ынкъам очочырыкы Гымык курэ. ¹³Ынкэңит торгынан гаймаңэн тыво ринэлгытык Гым. ¹⁴Қун-ым, эвнэмитъэчимгъукэ қытыркынитык, миңқыри аңэнтот. ¹⁵Гымнан трэйылңын торыкы ынңин валбын коттапвэтгаквыргын ынкъам кувчемгьогыргын, рыпэт тургинэт э'қэлыт ралжавңыт ымы қрақатык, ымы о'раторыкагты рэқын ивык. ¹⁶Ытръэч-ым ытлыгырык, йичьэмиттумгэ, чычеткинэрык ынкъам тумгэ нэрэқэйылынтык тури, ңырбықутти торыкайпы наранмыгнат. ¹⁷Ынкъам ымылжорык тури э'қу нэрэлгыркынитык Гымык курэ. ¹⁸Ытръэч-ым ымы кырвир торыгьявтэпы қырымнытымңэвын. ¹⁹Пытлыңылыу қытваркынатык, рэньегтэлевңыткы чиниткин қэжелвын».

Гамэтъатвылен Иерусалимэн рычемэръаквыргын

²⁰ «Титэ рэљуңыткы маравраттэ Иерусалимык гролмакы, лыги қылгыгыткы: лыгипэтле рэнъэлгэ ынин тэлпын. ²¹ Ынкэңит Иудеяк валыт мачынан ныкытгынтакватынат ңаеты, Иерусалимык валъа мачынан ы'нпэлягъан ыңқэн, микынти ратваңыт гролмакы валык нутэк мачынан эвнэпэлқынтэткэ нитынэт майңынымнымэты. ²² Миңкыри қун нъэлгээт ыңқэнат лиңыльэткин ы'лёт, титэ рэнъэлгэ ымыльо мэтъатвыё Калегыргык. ²³ Ралгъақатваркыт нанқылыт ынкъам энанлыватылыт ыңңэнъылёк. Кыттавэмэнңыгыргын ратвагъа ңутиннутэк, Эңэң ралғанңэнайпыгъа ңотэнваратэты. ²⁴ О'равэтлъат рэвъиркыт маравръысқэпы ынкъам нэрэймитыркынэт ымыльо алванотагты. Ынкъам алвалъыварата нэрэтэнтисқуйвыркын Иерусалим. Ымыльо ыңқэнат ратваңыт ынкатагнэты, виин алвалъываратэн этынчычатгыргын қырым нытэлпыгъэн».

Рэетгэ Экык О'равэтлъаргэн

²⁵ Иисус қээқын гивлин: «Тиркык, йъилгык ынкъам эңэрык торгынан рэљуңыткы эңэңгийивыт, нутэйиквик-ым о'равэтлъат амкапчача рақувчемгьоңоңыт айычгырьома аңқы. ²⁶ О'равэтлъат рапэқэтатыркыт ачемгьокэтвэтагнэты эмъэқэлиңу лыңык ыңқэн, ръэнут раймавыңногъа ымыльыңаргыногты. Миңкыри қун и'и'кин армагыргыт ранвэвралъатыңоңыт. ²⁷ Ынкъам ынкэңит нэрэљуңын Экык О'равэтлъаргэн, тылелын йъыткыната, армайпылын ынкъам кытэргычатгыргылын. ²⁸ Титэ ыңқэн ранъалыңногъа, қылқутыркынитык ынкъам

қәтпәты қынғәлтык, қәлјәқъым тургин рытавәмән-
ңытораквыргын әнмәч чымче нҗалыңҗоркын».

Уттуут-инжир – инәнығйивәтичгын

²⁹Иисусынә тывнән ырыкы ынҗин валъын нә-
нҗайвымңылтәл: «Қыгитәгыткы уттуут-инжир ын-
кҗам қутти уттыт. ³⁰Титә ытри нывытатқәнәт,
торгынан гәтама ытри лыги, әнмәч пәтлјә рәлјеръу-
гә. ³¹Ынҗин-ым ымы ңутку: титә рәлјуңыткы
ынқән нҗалыңолъын, лыги қылгыркыниткы, чымче
әнмәч Әнанлјявагыргын Әңәңин. ³²Қәглынәнгәт
тивыркынитык, ңотқән тыңәрәт еп ягталытвама,
ымылјо ратвагә. ³³И’и’н ынкҗам нутәнүт уйңә рә-
нҗәлңыт, ытръәч Гымнинәт вәтгавыт қырым ны-
паанәт армайпылјо вак».

Тәнмавәты қытваркынәтык

³⁴«Гынрырәты қытваркынәтык, авнаа’қайпытвал-
лјатка қытваркынәтык гәчевәты валъанма, а’қатчы-
лјанма ынкҗам пагчеңатылјанма, рәқә рәегтәлңытык,
иңқун о’раң әнәнәгыргын Әккин О’равәтлјаргән
авәтывақ әвнәнәлкә нҗытын торыкы, ³⁵қынур-ым
уткучьын – гыннәкәты. Қәлјәқ-ым Ытлјән о’раң ри-
нинигә ымвалъырыкы нутәйиквик. ³⁶Кыюлјәтә
қытваркынәтык, таңамқынҗычо ченҗәргаввәтгавма,
иңқун аймавыңолја а’қагырга ынкавратык, ын-
кҗам тури гаймаңән тәнмавәты нҗытватык ятыңҗок
Әкык О’равәтлјаргән».

³⁷Ы’лјәк Иисус гинәныгјюлјевлин таароңрак, вол-
қытвәңҗок-ым нәквәтқин ынкҗам ныкитә нытвақән
ңайыткынык, таныннынҗә Елеон. ³⁸Ымварат-ым
инҗә ныетқин таароңрагты палјәмтәлјынво Ытлјән.

Ынтычылыырык наранмыңыркын Иисус

22 ¹Ганъалыңуолен инэпээгэткылыин кавкавкэн крчымыы:лён, таныннынъё Пасхано. ²Ытты-ёлкэнат таароңрагэлевыйла ынкъам инэнчичевэты-льэ Калегыргыкэн ныранмыңқэн Иисус, ытрьэч-ым вай гайылгавленат варатэн акавкэтгыргэты. ³Авын-калбайңа-Сатанана эйминнинэт чимгьут Иудан, ныннатъё Искарот. Иуда – ынкэн қол мынгыткэн ңиръэ паролкэн рагъёчачңылыэпы валъын. ⁴Иуда қытгыи ыттыёлтаароңрагэлевыйэты ынкъам гын-рыритылыин очочырыкы таароңракэн. Ынан вэтгаво лыгнин ырык рээн, миңкыри ақантыватык ырыкы Иисус. ⁵Ытри коргаквъат ынкъам вэтгычыатгыат йылык ыныкы манэт. ⁶Иуда энатватгэ ынкъам атчаңнонэн этгыргын, иңқун вэнвакы эқэйылык Иисус ырыкы, титэ Ынык рээн қырым нытвагъан варат.

Рытэнмаквыргын пасхакэн қамомакатгыргык

⁷Нъэлгыи инэпээгэткылыин кавкавкэн крчымы-ы:лён, титэ нықэтвықин пасхакэн яракытэпалгықай. ⁸Иисусынэ тыңивыининэт Пётр ынкъам Иоанн, ивык ырыкы: «Қылқытгытык ынкъам қынтэнмак-выткы морыкы пасхакэн роолқыл». ⁹«Миңкы Гыт тэгъеңыркын, иңқун моргынан ынкэн мынынтэнма-вын?» – ытри пынлөгъат. ¹⁰Иисус очыткогъэ: «Титэ рээттык майңынымэты, рэнрынгиивыткы оравэт-лъан. Ынан рэнрыркынин имлуйырылыын пувтын. Қыркылегыткы ытлён ынкаратагнэты, миңкыри ытлён рэрэгъэ. ¹¹Яраэтынвэты қиквытык: „Инэны-гьюлевэтыльэ намңылёркынэгыт гыт: ‘Э’ми рэлқун,

миңкы Гымнан рэгъючечңылбырык рээн трэнуңын пасхакэн роолқыл?”¹² Ынкъам ынан торыкы ранкалыровнэн рэлкун нымэйыңқин, таңайколжылын, нэнку варкын ымыльо торгынан яёлқыл. Ымыльо ынкы қынтэнмаквыткы». ¹³ Ытри қытгъэт, нэлюгъэн ымыльо, миңкыри Ытлён гивлин, ынкъам нантэнмавын пасхакэн роолқыл.

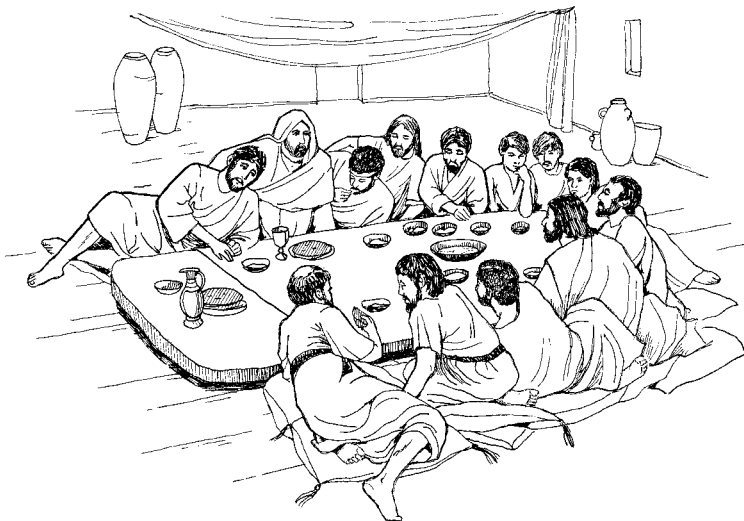
Пасхакэн қамомакатгыргын

¹⁴ Ньэлык қамомакатгыргын, Иисус ынкъам мынгыткэн ңиръэ парол апостолтэ арычгывакьогъат қамэтвананвык қача. ¹⁵ Ынкъам Ытлён иквьи ырыкы: «Ытръэчтэгын Гым тытэгъеңыркын рук ңотқэн пасхакэн роолқыл турык рээн еп энъэлкэ Гымнин тавэмэнңыгыргын! ¹⁶ Тивыркынитык-ым, Гымнан қырым мынуркын ңоот, вытку ньалыңнок лыгэ-Пасха Энанлявагыргык Эңэңин». ¹⁷ Пиринин койңын, рывэлынқықунэвнин Эңэң ынкъам иквьи: «Қыпиригыткы ңоот ынкъам қылпыткуткы турыкычгу. ¹⁸ Тивыркынитык, ңоткатагнэпы Гымнан қырым мылпыгъэн виноградкэн эқимыл, вытку ньалыңнок Энанлявагыргын Эңэңин». ¹⁹ Пиринин кавкав, рывэлынқықунэвнин Эңэң, Ынан тэйвыгнин ынқэн ынкъам йылнин ырыкы, эвма: «Вай ңотқэн – Гымнин увик. Гымнан ынқэн тыйылыркын рьягталынво, тури. Қымлеткуркыниткы ынңин кавкав ынкъам қынуркыниткы кэтъонво Гым». ²⁰ Волқытвэқамэваплыткогъат, Ынан ымы-ым ынңин пиринин койңын ынкъам иквьи: «Ңотқэн койңын – торвэтгычъат, рьомравъё Гымнин мулле. Вьэңнома Гым трэмуллытылылътгъэ тури рьягталынво. ²¹ Ытръэч-ым қыгитэ, Гымнин эқэйылыткулъын

қамомакатгырғык Гымык рээн қамэтваркын. ²²Тывъё Калегырғык тэңэвын валбылқыл Эккэк О'равэт-льаргэн. Ытрьэч-ым а'ткэңэты ынқэн о'равэтл'агты, микынэ Ытл'ён э'қэйылыркынин!» ²³Ытри пынл'ёт-коңоғат ыргичгу, ытл'ён вай мэңин ырыглыку тэнмавыркын ынңин итык.

*Қэнаглятыркынэтык
выёльэты, ыннэ-ым этынвэты*

²⁴Ынк'ам вай рэг'юечч'ылыыт елырачвыңыңо-г'ат, мэңин ырыглыку майңың валбын. ²⁵Ытрьэч-ым Иисус икв'и ырыкы: «Тиркэрмэт алвал'ыян вара-тэн этынвыч'атыркыт ырыкы ынк'ам инэнлел'ыт ивыркыт, иңқун ытри нынынныннэвыркынэт „тэң-гилывылы“». ²⁶Турыглыку қырым ынңин валбыл-қыл. Мачынан майңың валбын нытваркын қынур мықыл'ын, эрму-ым валбын — қынур выёль'ын. ²⁷Мэңин эрым: арычгывак'оль'ын қамэт'аванвык

қача лымэвыр выёлъатылдын ынныкы? Вынэ нан арычгывакьолдын. Гым-ым турыглыку қынур выёлъэгым. ²⁸Тури гапэлятторэ Гымык рээн, титэ гатваленат Гымнинэт кыттэнгыёңыт. ²⁹Миңкыри Гымнин Ытлыгэ энайпатгэ Гым рытылэвык Энанлявагыргын, Гымнан ымы ынңин тыйылыркын ынқэн торыкы, ³⁰иңқун тури қықамэтваркынэтык ынкьам қыпавыркынэтык қамомакатынвык Гымык рээн Энанлявагыргык Гымнин. Ынкьам равакьотваркынэтык тиркэрмин ванвыткынык ынкьам ринэнлеркыниткы мынгыткэн һирьэ парол тыңэрэтти Израилькэн».

Пётрына энқу рэлгыгинин Иисус

³¹Иисус қээқын гивлин: «Симонэгыт, аны қыгитэ, калъайңа-Сатанана пынлјәнэн, иңқун ымылэторэ ынтааңытык ынан, қынур кавкавтыңачдын нытэвляйвықэн ёнрынво вьэгти*. ³²Ытрьэч-ым Гым гаченъёргаввэтгавэгым Аңаңэты, иңқун гыннин лымаляквыргын аталпыңнока нитгьэн. Титэ гыт нэмэ ралымалытвэгьа, қынъомаквын лымаляквыргын қутырык рэгьючечңылдырык – чинитйичьэмиттумгык». ³³«Этынвэгыт! – иквьи Пётр Иисусына. – Гым етъаң тытваркын тылек Гынык рээн ымы восқырагты ымы вьэгыргэты!» ³⁴«Қэглдын тивыркынигыт, Пётр, – Иисус иквьи, – һотэньылјек қырым еп ньэйңэгьэн қлегтанңыгатле, гыт-ым энмэч һыроча риквьэ, энмэн гынан гэмө инэлгыркын Гым».

---

* 22:31 Ынңин нынъянрвақэнат һуйтыңэчыт кавкавтыңачылықылэпы.

³⁵ Ынкъам лым иквѣи ырыкы: «Титэ Гымнан тынңивытык тури — этэючгыкэ, аманэка ынкъам эплеккэ, — эви тури гаңъотваторэ?» «Ванэван», — татлыңыткогыат ытри. ³⁶ «Игыр-ым, — иквѣи ырыкы Иисус, — мачынан микын варкыт манэт, ныпири-нинэт ынкэнат, мачынан ныпиринин ымы тэюч-гын, микын-ым уйңэ, мачынан нынвилыткувнинэт чиниткинэт эвиръыт ынкъам ныркурнин марав-рысықын. ³⁷ Тивыркынитык, Калегыргык тывѣ вэты валъылқыл Гымыкы: „Ытлѣн эқэлтэтылбу нэлгы-гьэн“. Ынкъам ынкэн пэтле ратвагъа». ³⁸ «Этынвэ-гыт, вай ңутку ңирэ мараврысықат», — иквѣэт ытри. «Мэчынкы», — татлыңыткогыэ Ытлѣн.

*Иисус ныченѣргаввэтгавқэн
Елеонкэн ңайыткынык*

³⁹ Ңыток ярайпы Иисус эквэтгѣи, қынур қонпың, Елеонкэн ңаеты. Ынык кылегъэт ымы рэгъю-чечңылъыт. ⁴⁰ Етык ванвэты Ытлѣн иквѣи ырыкы: «Қыченѣргаввэтгавыркынэтык, иңқун торыкы вэ-ты авнатвака ңытын кытгэңгыең». ⁴¹ Чинит-ым рул-тыгѣи ырыкайпы мачрыровэты ынкъам ңырапычга

ченъёргаввэтгаквэ: ⁴²«Ытлыгигыт, ивкэ җан нбы-тэгъеңын алва рылик Гымыкайпы җоткэн тавэмэн-ныгыргын! Қоныры-ым, мачынан нытвагъан Гынин тэвчемгьогыргын, этлы-ым Гымнин!» ⁴³Э’эйпы Ыныкы вытрэтгьи ангел ынкъам нэнанъомрытвэв-қэн Ытлён. ⁴⁴Эмтэвиминңэтэ Исус ченъёргаввэт-гавыңоғэ пытқықэтпың, ынкъам Ынин гытлён гатвален қынур тилилбын нотасқэты муллыйитйит. ⁴⁵Ченъёргаввэтгавыпшыткок ынкъам қутык, Ытлён эймэквыи рагъёчачңылбырыкы ынкъам лъунинэт ытри йылқылбыт, пәңывэтылбыт ампыннытвак. ⁴⁶«Иа’м тури йылқэтыркыннытк? — иквыи Ытлён ырыкы. — Қылқутгытык ынкъам қыченъёргаввэт-гавыркынэтык, иңқун торыкы вэты авнатвака нбы-тын кыттэнгыең!»

Исус нэпиригъэн

⁴⁷Ынкъам вай, еп ынкэн тывма Исусынэ, ини-нигыи о’равэтлъямкын инэрэпирисқыченңылбын Ынык, ыттгыёча ырык гэлелин ныннылбын Иуда, валбын мынгыткэн ңиръэ паролгыпы рагъёчачңыл-льэпы. Ытлён эймэквыи Исусына, окватынво Ыт-лён. ⁴⁸«Иуда, — иквыи ыныкы Исус, — ынрѡам вай гынан э’қэйылыркын уквэтэ Экык О’равэт-лъяргэн?» ⁴⁹Ынкэңит Ынык гролмакы валбыт, чи-чевык ръэнут игыр ратвагъа, иквэат: «Этынвэгыт, вэчыым мынмаравръысқыткомык?» ⁵⁰Ынкъам қу-тынэ кыплынэн выёлбын ыттгыёлтаароңрагэлевы-льэн ынкъам чывисқыченнин ынин мраңвэлёлгын. ⁵¹«Ратанңавңэн, қыпаатык!» — иквыи ырыкы Исус. Ынкъам рыйитэ рымэлевэннин вэлёлгын выё-льэн. ⁵²Ятыльэты-ым ыттгыёлтаароңрагэлевыльэты,

очочеты таароңрагынрыратыльэн ынкъам ынпычбыльэты Иисус иквьи: «Ынрѡам вай рѡку тури еттык гамараврѡысқыма ынкъам готтонпыма, қынур Гым э'қэлтылыгым? ⁵³Гамгабы'лѡк Гым гатвайгым турык рѡэн таароңрак, ынкъам торгынан Гым ванѡван қинѡнрѡқэквытык. Ытрѡэч-ым вай игыр тургин ы'лѡнѡт ынкъам анѡнавагыргыт рытыле-выткуркыт».

Пѡтрына э'нқу нинѡлгықин Иисус

⁵⁴Иисус нѡпирисқычетгѡэн ынкъам нѡнлегѡэн ярачыкогты ы'ттѡыѡлтаароңрагѡлевыльѡн. Пѡтр гѡлелин матѡяал. ⁵⁵Гынонагтатванвык тапѡнѡлгыңгѡат, о'равѡтлѡат вакѡогѡат ынкы гролмакы, вакѡогѡымы Пѡтр ырык рѡэн. ⁵⁶Қол выѡльыңава лѡунин ытлѡн вакѡотвалѡын пѡнѡлгықѡргычыко, тѡңгитѡнин ытлѡн ынкъам иквьи: «Ымы ѡотқѡн гатвалѡн Ынык рѡэн!» ⁵⁷Ытрѡэч-ым Пѡтр кавтычогѡѡ: «Ѓавыл, гымнан гѡмо Ытлѡн». ⁵⁸Пѡтлѡе қол о'равѡтлѡан, лѡук ытлѡн, иквьи: «Ымы гыт ырык рѡэн валѡэгыт». «Аны вай ванѡван, қлѡей», – очиткогѡѡ Пѡтр. ⁵⁹Галѡгѡѡ қымѡк ыннѡн кѡливытгыр, ынкъам лѡымѡѡ қол иквьи алгаңѡка: «Вынѡ қѡйвѡ, ѡотқѡн нѡмықѡй гатвалѡн Ынык рѡэн, ытлѡн вай алымы галилѡеялѡын». ⁶⁰«Гымнан гѡмо, рѡѡнут гынан тывыркын», – иквьи Пѡтр. Ынкъам титѡ ынкѡн ынан нѡнатвықѡн, а'йңаңѡогѡѡ қлѡегтанңыгатлѡе. ⁶¹ѡтынѡа гитѡнин Пѡтр тылик ыныкаңқачагты, ынкъам Пѡтрына кѡтѡнѡнат Ынин вѡтгавыт, тывѡѡттѡ ыныкы: „Еп қырым нѡѡйңѡгѡн қлѡегтанңыгатлѡе ѡотѡнѡылѡк, гынан ѡыроча э'нқу ринѡлгыгѡѡ“. ⁶²Ынкъам ѡыток агтатванѡѡпы кытпыннѡты тѡргатгѡѡ.

⁶³ О'равэтльата-ым, гынрырэтыльэ Иисус, тэрмэ-чыңу нылгивықин ынкѡам ныкыпчевықэн Ытлѣн, ⁶⁴ нэнарѣқэн Ынин лѣулқыл ынкѡам нымңылѣқэн: «Қымэтѣатвыгэ, қэлкылгын, микынэ Гыт наркып-лыгыт?» ⁶⁵ Ынкѡам нымкықинэт қутти кытѣақавэт-гавыт гатвэвыленат Ыныкы.

*Еврейлыьыргэн ынпычыльэ
намңылѣйвыркын Иисус*

⁶⁶ Титэ эргырьогѣэ, вараatkэнат ынпычыльыт, ыттѣыѣлтаароңрагэлевыльыт ынкѡам инэнчичевэ-тыльыт Калегыргыкэн умэкэтгѣэт. Ыргин майңо-макатынвэты нэрэтгѣэн Иисус. ⁶⁷ «Қочыткоркын, Гыт — Христосэгыт?» — пынлѣгѣат ытри. «Эвыр Гым торыкы триквѣэ, қырым лымалѣ қинэнтытык, ⁶⁸ эвыр-ым трамңылѣтык, қырым қочыткотык, — иквѣи Иисус. — ⁶⁹ Ынңатал-ым ноткатагнэпы Экык О'равэтльаргэн равакѣотваркын мынғымраңқач Эңэңык Ынангаймыльык*». ⁷⁰ «Гыт — Эккэйгыт Эңэңин?!» — пынлѣгѣат ымыльо. «Рыпэт тури чинит ивыркынитык, энмэн Гым», — татлыңгѣэ Иисус. ⁷¹ «Қынвэр вай, авнамңылѣка мэңин! — ытри иквѣэт. — Моргынан чинит ымыльо мытвалѣ-мын Ыныкайпы!»

Пилатына нэнамңылѣйвықэн Иисус

23 ¹ Ынкэнит ымыльо умэкэтыльыт қутрѣугѣэт ынкѡам нэнлен Иисус Пилатына. ² Ыргынан энаачо налгыңногѣан Ытлѣн: «Моргынан лыги

---

* ^{22:69} Нотқэн гаймаңэн ынңин чичевык: «...Ытрьэч-ым ноткатагнэпы Эңэң ринэнлеркын Эккэк О'равэтльаргэн рээн».

мытытчыгъэн, вай хотэнъоравэтлбата о'ралвагты рыгьюлевыркынин мургин вара, нэнанъотавқэн йылык инэгтэт императорэты ынкъам рыпэт нивқин, энмэн Ытлэн – Христос, Тиркэрым». ³«Эвыңан, Гыт – Тиркэрмэйгыт еврейылыыргэн?» – пынлэнэн Ытлэн Пилатына. «Гыт-ым чинит ынңин ивыркын», – татлыңыткогъэ ыныкы Иисус. ⁴«Гымнан ымы рэқык ванэван энаачылыо мылгыгъэн хотқэн о'равэтлбан», – иквьи Пилат ы'ттгыёлтаароңрагэлевлыгыты ынкъам о'равэтлбамкэты. ⁵Ытри-ым нытывычыэтқинэт: «Рыгъёлявма вара, Ынан рэкэвкильэтыркынин ытлэн ым-Иудеяк. Моогъэ Галилеяк, етгыи нутрилы».

Пилатына тыңивыркынин Иисус Иродына

⁶Титэ Пилатына валёмнэн вэтгав «Галилея», пынлэгъэ: «Эты хотқэн о'равэтлбан галилеялыын?» ⁷Ынкъам лыги рытчык, энмэн Ытлэн валын ванвэпы, оча валын Иродына, ынан тывынңивынин рылбататынво Ытлэн Иродына. Ирод-ым ынңэнбылжэк нэмықэй гатвален Иерусалимык. ⁸Льук Иисус, Ирод колё коргаквэ: ынан тэленъеп нинэрэлыуңқин Ытлэн, миңкыри қун ынан гавалёмлен Ытлэн ынкъам нымычвынатқэн льук икумиңкыри валын тэңиничгытэт, рытомгавё Иисусынэ. ⁹Ынан нэнамңылжэйвықэн Ытлэн, ытрэч-ым Иисус ванэван нытатлыңыткон. ¹⁰Ынкэңит ы'ттгыёлтаароңрагэлевлыгыт ынкъам инэнчичевэтылгыт Калегыргыкэн қээқын гатвэтчатваленат ынкъам нытыввэв кытэнаачо гэлгивылин Ытлэн. ¹¹Иродына гамаравқлявылма тармачыңэты лыгинъээ'внин Иисус ынкъам левлеву лыгнин Ытлэн, ыңқоры-ым равэрэпаннэн

Ытлән тэркармавэрѣа ынкѣам тыңивынин нэмэ Пилатына. ¹² Ынкѣам җотәнбылѣк Ирод ынкѣам Пилат томгылѣатыңоҗат, чит-ым ытри гѣэқэ-льэтлинэт.

Иисус ыильыҗыл

¹³ Пилатына румэкэвнинэт ыттыёлтаароңрагэ-левылѣыт, ынпычылыыт ынкѣам варат, ¹⁴ иквѣи ырыкы: «Торгынан рэтыткы гымыкы җотқэн о'равэтлѣан ынкѣам торгынан тэнынныңыткы Ытлән тинэнэкэвкиңылыу варат. Тычемгѣовэтгавык турык ягна ынкѣам люнлѣутэ тынтын җотәнъоравэтлѣак, энмэн Ытлән а'ткэвма итгѣи, миңкыри тури ивыркынитык. ¹⁵ Ымы Иродына люнлѣутэ, эвыр тыңивынин Ытлән морыкы. Аны вай-ым, Ынан арѣаля люңынрэкэвэ рѣэнут, иңқун вэты тѣақанмыгѣан Ытлән. ¹⁶ Ынкѣам ынкэната гымнан трэтэнымчең-ңын Ытлән ынкѣам трэтрилңын». (¹⁷ Крычмыы'лѣк Пилатына вэты рытрэлѣлҗыл ыннэн восқыратвалѣын.) ¹⁸ Ынрѣам ымыльо умэкэтылыыт қулилѣырѣугѣэт: «Вэты а'қанмыёлҗыл! Қытрилгын морыкы Варавва!» ¹⁹ җотқэн-ым гавосқырален амрывэчепыт-вэвык варат мэйңынымык ынкѣам эмтэгинңэтэ. ²⁰ Пилатына нинэрэтрилңықин Иисус, ынкэната қолелѣывэтгавыңоҗэ. ²¹ Ытрѣэч-ым қутти нықулилѣырѣуқинэт: «Қылқапынмыгын! Қылқапынмыгын ытлән!» ²² Ынкѣам ңыроқавык иквѣи ырыкы Пилат: «Рѣэнут эткиң тэйкынин Ынан? Ванэван миңкыри валѣын энаач гымнан мылѣун Ынык, иңқун а'қанмык. Ынкѣам ынкэната трэтѣивынңивын танымчаңынво Ытлән, ынкѣом трэтрилңын». ²³ Ытрѣэч-ым ытри лыгэколё гэқулилѣырѣулинэт,

рбылқаптымыйгот рытык Иисус. Ырықулитэ гэн-рулжлтэвлин Пилат. ²⁴ Ынкъам Пилат вэтгычем-гьогъэ тэйкык ырыктээвытвыгъет: ²⁵ рытрилнин восқыратвалын, лынъё рывэчепытвэвыльо варагык ынкъам тэгинңэтылбу, мэңин гайынатлен, Иисус-ым йылнин ырыкы.

Иисус нанбылқапнмыркын

²⁶ Иисус нэнлегеэн рбылқапынмынво. Ръэтык маравақлявыля нэпирисқычетын Симон Киринеялын, мэңин ныпэлқынтэтқин ярагы энанынңавынвыяргэпы, нэнимтиңэтын ыныкаткынык ақанмыкэн уттынпын ынкъам рылжэтэтыйгут нэнтыгъэн ынкэн Иисусынэ яачы. ²⁷ Иисусынэ галымңэналенат нылгинымкықинэт оравэтлжат, ырыглыку гатваленат энаркыпчевылыт чиниткин мачвэт ынкъам

тэргатылбыт нэвээнйырбыт. ²⁸ Иисус, о'раырыкагты тылик, иквьи: «Қырымэнайгым тэрго лыңылбылқы-лигым, иерусалимжавторэ! Вай тэрго қылгыркыниткы чиниткинэт увикит ынкъам тургинэт кмиңыт! ²⁹ Қэлёқьым вай нъалыңноркыт ы'лёт, титэ ривңыт: „Қычымылбыт нан экмиңэткылынэт ынкъам анлываткыльэнат лёлъота!“ ³⁰ Ынкэңит ривңыт жаеты: „Қэрэттык морыкаткынэты!“ ынкъам тынопэты: „Қэнаръэткотык мурык!“ ³¹ Қэлёқьым эвыр тыңалыыоттэты ынңин итыркыт, ыр'ам р'энут ратваг'а кыкватоттэты?«»

³² Иисусынэ рээн р'ылқапынмынво гэнлелинэт лымңэ нир'э о'равэтл'ят — э'қэлтылбыт. ³³ Ытри етг'эт ванвэты, нынну лын'ё Левтыттыым**, ынкъам ынкы Иисус нэнылқэпын а'қанмыкэн уттынпык. А'қао'равэтл'ят нэмықэй гэн'ылқэплинэт Ынык ачгыта: ыннэн мраңқач, қол-ым һачгыңқач. ³⁴ Иисус иквьи: «Атэйгыт, қынэнаачытораквынат ытри, қэлёқьым ыргынан гэмо, рэқыркыт». Маравқлявыля ыргичгу нэтэйвыңынэт Иисусын эвирыбыт кынтэгйит. ³⁵ Рэмкын гатвэтчатвален ынкъам гэллэпыткулин. Эрмэтэ-ым тэнңу нылгықин Ытл'ён: «Э'рыкут-ым нинэн'егтэлэвқинэт қутти! Мачынан игыр нын'егтэлэвнин Чинитувик, эвыр Ытл'ён Христос Эңэңин, Л'юё!» ³⁶ Маравқлявылтэ нэмықэй нытвэтчатвақэнат ачгыта ынкъам н'эқэтэнңытқуқинэт. Ыргынан ныйылйивықин вэризмимыл-уксус ³⁷ ын-

---

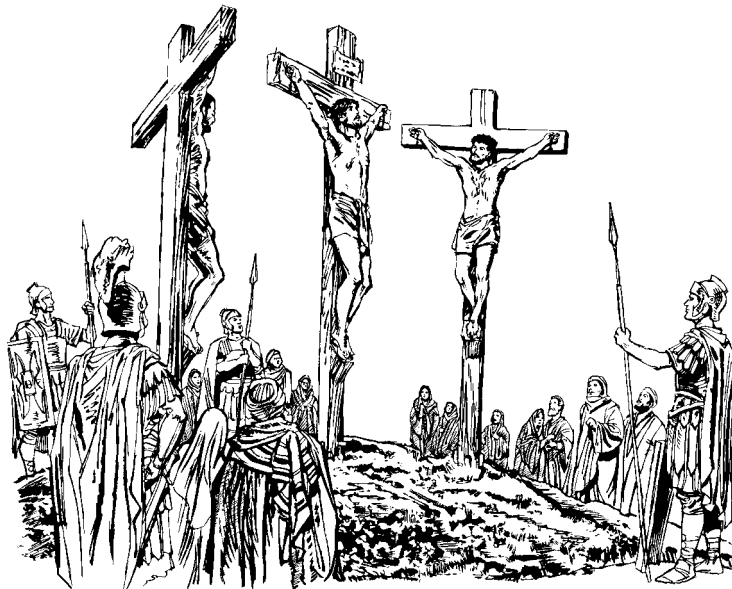
* ^{23:31} Нотқэн гаймаңэн ынңин чичевык: «Қэлёқьым эвыр ынңин итыркыт Гымыкы, қынур тыңалыыоттэты, ыр'ам р'энут-ым ратваг'а торыкы, энаг'ятыл'ырыкы кыкватоттэты?»

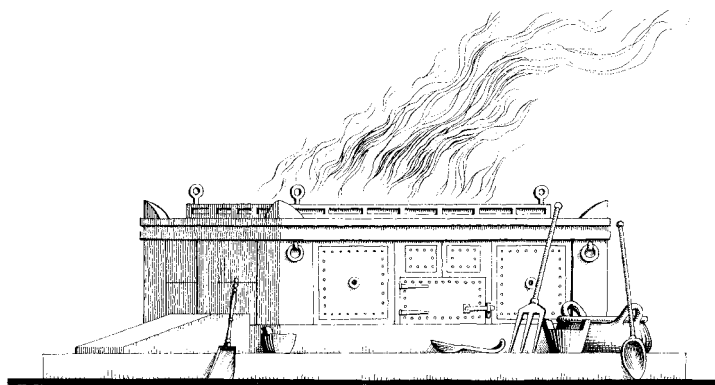
** ^{23:33} Левтыттыым — а'қанмываны.

кыам нивқинэт: «Қынъегтэлэквын Гынан Чинитувик, эвыр Гыт еврейылыыргэн Тиркэрым!»³⁸ Иисусынэ гыргоча ақанмыоттынпык гатвален калегыргын: „Нотқэн вай еврейылыыргэн Тиркэрым“.

³⁹ Қол йымэё эқэлтыльэ нэнақолентойвықэнат лярляввэтгавыт: «Эвыр Гыт – Христосэгыт, қынъегтэлэквын Чиниткин увик ынкыам мури!»⁴⁰ Қутынэ-ым нинэтэнтылпиңқин ытлән, нинивқин: «Қайылгавыркын Аңаңэты! Алымы гыт ымы ынңин гэтэнымчеңигыт. ⁴¹ Ынкыам иккы мури ынңин нэнтмык, Ынан-ым ымы рьэнут эткиң люңырэқэвэ». ⁴² Ынкыам ытлән иквьи Иисусына: «Қэнакэтьогэ, Этынвэгыт, титэ Гыт рэетгэ Гынин Энанлявагыргэты». ⁴³ Иисусынэ татлыгнэн ытлән: «Вынэ қэйвэ, гыт ратвагья игыр Гымык рээн кыт-таңванвык лыгипылын».

Иисусын вьэгыргын

⁴⁴⁻⁴⁵ Гатвален амгыногтылжэн, тиркытир вусқырбуги ынкьам ымнотак вусқымчыкурбуги. Ынңин гатвален ңыроқычытагнэты. Ынкьам таароңрачыкокэн мэнигэйпичгын гынунэтэ чывиптэтгги. ⁴⁶ Иисус қолентогъэ: «Атэйгыт, тыйылыркын Гыныкы Гымнин выйирит». Ивык ынқэн, Иисус уйңэ ньэлгги. ⁴⁷ Римкин маравармата, инэлбульэ ынқэн ымыльо, рэргавнэн Эңэң ынкьам иквьи: «Ңотқэн О'равэтллан қэглывангэт лыгипыльбу гатвален!» ⁴⁸ Умэкэтыльэ нэлбугъэн ымыльо ынқэн, палқынтатыңоғьат, кыпчава ченэтмачвэт эмлинвиттык. ⁴⁹ Ымыльо-ым, микынэ лыги гэлгылин Иисус, ымы ңан ңэвъэн-йырыт, микынти гэтлинэт Галилеяйпы Ынык рээн, гатвэтчатваленат лылжамма мачрыров.

Иисус нэнлеркын панэнальытванвэты

⁵⁰⁻⁵¹ Ынкы гатвален о'равэтллан еврейылын майңынымгыпы Аримафея. Ынин нынны Иосиф, қолвалын омакатынвык ынпычылыргин, тэнлиңылын ынкьам лыгипылын, микынэ нэнъатчақэн

нъялгыргын Энанлявагыргэн Эңэнин. Ынан этлы вэтгыры нынтынин ыргин рычемгьоквыргын ынкъам тайкыгыргын. ⁵²Иосифына, етык Пилатына, йынаннэн Иисусын увик. ⁵³Рывиривнин увик ынкъам рычымкэннин мэнигчыку ынкъам румкэвнин панэналытванвычыко, тайкыё энмык, миңкы ванэван еп мэнин энумкэвкылбин. ⁵⁴Гатвален-ым ы'лэңэт пятница, ганъалыңолен суббота. ⁵⁵Нэвээн-йырыт, етылыт Иисусынэ рээн Галилеяйпы, яалятгъат Иосифына ынкъам нэлыугъэн панэналытван ынкъам Ынин увикик энаномкаквыргын. ⁵⁶Пэлқынтэтык ярагты, ыргынан нантэнмавынат таңыткэлыт мытқыт ынкъам энаркэлечгыт. Суббота-ы'лэк ытри гонтымытваленат этгиливкэ, миңкыри рытыйгут гэкэлилин Законьк.

Иисус гэнэювлин Эңэнэ

24 ¹Чекинъэ эргатык нэвээнйыръэ нэпиринэт таңыткэмытқыт, ыргынан тайкыёт, ынкъам қытгыэт панэналъытванвэты. ²Нэлыугъэн выквылгийңын рыролтатъё расқэвъянвэпы. ³Рэгъэт ынкачыкогты, нақам ынкы уйңэ увик Этынвэн Иисусын. ⁴Энэчгытатвэтчатвама, ыргынан нэлыунэт, люур ырык ачгыта вытрэтылыт ңиръэ қлявылтэ, тықэчгытрыавэръылыт. ⁵Эмчеңыттэтык нэвээнйыръэ нымпынэт лъулқылти нотасқэты, ытръэч-ым ынқэнат иквээт ырыкагты: «Иа'м ытлён қырирыркыниткы торгынан егтэлылыын вилъылыку? ⁶Ытлён ңутку уйнэ, Ытлён гэнэювлин! Қыкэтьогыткы, ръэнут Ынан гатвылен торыкы еп Галилеяк: ⁷„Экык О'равэтльаргэн йылъёлқыл мынгэты э'қэлтэтылыыргин, рьылқаптымъёлқыл, ынкъам ңыроқав ыл'лёк Ытлён эюлылқыл“». ⁸Ынкы ыргынан қэглывангэт накэтьонат вэтгавыт Иисусын. ⁹Ытри пэлқынтэтгъэт панэналъытванвэпы ынкъам ымыльо натвыгъан мынгыткэн ыннэн парол рагъёчачңылырыкы ынкъам ымқотырыкы. ¹⁰Ынқэнырык, микынти гамңылтэлленат апостолырыкы, гатваленат Мария Магдалина, Иоанна, Мария-ытля Иаковын ынкъам қутти. ¹¹Ытръэч-ым нэвээнйыръын вэтгавэты ымы мэңин лёңлымалявылыын, ытри энмэч қун нычимгъуқинэт, ынқэн ытръэч тымңэвэтгавыт. ¹²Ытръэч-ым Пётр қутгыи ынкъам қытгынтатгъэ панэналъытванвэты. Ытлён и'мпыгыи, ээ'кунин ынкэчыкун ынкъам лъунинэт ытръэч амъянра ватколъыт эммэнигтыулти. Ытлён пэлқынтэтгыи, иничгыту лыңэ ымыльо валъын.

Чайвыгыргын Эммаусэты

¹³ Ынкъам вай катамыннэнбылжэк џирьэ рэгью-чечнълъыт нълеқинэт Эммаусэты, нымнымэты, валъын џирэқ кэливытгырти Иерусалимгыпы, ¹⁴ ынкъам вэтгаво нългықинэт ымылжо џотқэнат этгыргыт. ¹⁵ Ынкъам титэ ытри ынңин гэлелинэт ынкъам гавэтгавленат ыргичгу, Чинит Иисус эймэквыи ырыкы, нълеқин ырык ачгыта. ¹⁶ Ытръэч-ым ытри гьарэтваленат элкылык Ытлјен. ¹⁷ Иисус иквыи ырыкы: «Ытлјен вай рьэнут торгынан вэтгаво нинэлгытури тыляма?» Ытри, пыннытвалъыт, нывилгьэт. ¹⁸ Қол, ныннылбын Клеопа, очыткогьэ Ыныкы: «Этааны таңам-Гынан вытку ятылжэпы Иерусалимэты гэмо лыңыркын, рьэнут џутку вагьэ ынңытэқ». ¹⁹ «Рьэнут-ым?» – пынлјегьэ Иисус. Ытри татлыңгыат: «Аны ынқэн вагьэ Иисусынэ, Назаретгыпы валбын. Ытлјен гитлин мэтъатвыткольо, Эңэңэ ынкъам ымъоравэтлжата лыги нългықин эрмэлжу тэңимырэқык: ымы вэтгавык ымы тайкыгыргык. ²⁰ Ытръэч-ым мургин ыттъыёлтаароңрагэлевылжа ынкъам ынпычбылжэ Ытлјен нэйылын ақанмынво, ынқъом нанъылқапынмыгъан ақанмыоттынпык. ²¹ А’мын-ым мури гамычвынанморэ, Ытлјен Ынқэн, Микынэ рэнтэвимиңытурэвнин Израиль. Ытръэч-ым ынқэн еп қырымэн ымылжо: энмэч џыроқав ылјен нълыңјоркын, миңкыри ынқэн вагьэ, ²² ынржа-ым лымңэ мурыгңэвэньырьэ мури нэниничгытэвмык. Эргырьома ытри қытгьэт панэналъытванвэты ынкъам, ²³ элжукэ нэнтыгъэн Ынин увик, пэлқынтэтгьэт ынкъам иквьэт, энмэн ырыкы гэвытрэтлинэт ангелтэ ынкъам иквьэт, энмэн Ытлјен

егтэлъыркын. ²⁴Нырбықутти морыкакэнайпы қытгъэт панэналъытванвэты ынкъам нэльугъэн, қэглъынангэт ымыльо ынңин, миңкыри гамңылтэлленат нэвъэнийыръыт, ытръэч-ым Ытлән Чинит люнлътэ». ²⁵«А’мын этгипкылытыури о’равэтлъаторэ! – иквьи ырыкы Иисус. – Лыгэколё торгынан ванэван нутгъэв лымажё қылгыгыткы ымыльо, ръэнут гатвылен мэтъатвыткольырык! ²⁶Эви Христос қырым тэвиниңэтылжылқыл, иңқун йьок Чиниткин эргычъатын?» ²⁷Ынкъам Ынан рычичевэннинэт ырыкы Аңаң-Калегыргыкэнат ымванвыт, миңкы Ытлән гатвылен, моок Моисейгыпы ынкъам ымыльо мэтъатвыткольэпы.

²⁸Титэ ытри эймэквъэт нымнымэты, миңкырилъы гэлелинэт, Иисус ынңин итгъи, қынуур рэлеңыркын рымагтэты. ²⁹Ытръэч-ым Ытлән ыргынан нъарэган, эвма: «Қыпэлятгэ мурык рээн. Ыл’лэңэт тэлпыркын, вулқытвиркын». Рэсқиквьи Ытлән ынкъам пэлятгэ ырык рээн. ³⁰Арычгывакъома қэмэк қача ырык рээн, Ынан пиринин кавкав, рывэлынқықунэвнин Эңэң ынкъам млеткунин ынқэн, йылнин ырыкы. ³¹Эңэңэ йыннин ырыкайпы лъыляпылмын: ыргынан нэлкылын Ытлән. Ытръэч-ым Ытлән эвытрыкэ нъэлгъи ырыкагты. ³²Ытри гивлинэт ыргичгу: «Алымы-ым мури галеңкамаграморэ амкоргава, титэ Ытлән гавэтгавлен мурык рээн, тыляма ынкъам рычечаванма Аңаң-Калегыргыт!» ³³Ытри пэлқынтэтгъэт Иерусалимэты, нэлыунэт нэнку мынгыткэн ыннэн парол апостолтэ ынкъам қутти, умэкэтылът ырык рээн. ³⁴Ынқэнат иквъэт ырыкы: «Этын қэглъынангэт гэнэювлин. Симонына Ытлән гэвытрэтлин». ³⁵Ынкэңит ыргынан намңылтэллын

ыңқэн, рьэнут гатвален тыляма ынкъам миңкыри ыргынан нэлкылгьэн Ытлён, титэ Ынан нинэм-леткуқин кавкав.

Эюльын Иисус етгъи рагдөчачулыдыты

³⁶Рэгъючечңылдыт еп гавэтгавленат, титэ Иисус Чинит вытрэтгъи ырыглыку ынкъам иквьи: «Ңы-мэлъэв қытваркынэтык». ³⁷Ытри тәңилиюкэ гәнъэллинэт эмчеңыттэтык, нычимгъуқинэт, этааны ыңқэн емгымгълыогыргын. ³⁸Ытлён-ым қээкын гивлин: «Ынрѡам иа'м ынңин капчачаттык? Иа'м тури мэттивэтыркынитык? ³⁹Қыгитэгыткы Гымнинэт мынғыт ынкъам Гымнинэт гыткат. Ыңқэн вай Гым! Қинэтэйилиңтык ынкъам қинәнчичьэттык. Емгымгълыогыргән уйңэ атвакыльэнат ымы увик, ымы ыттғымыт, Гымык-ым вай, торгынан лъуркыниткы, варкыт». ⁴⁰Ыңқо Ынан рыкалыровнэнат ырыкагты Чиниткин мынғыт ынкъам гыткат. ⁴¹Ытръэч-ым ытри амкоргава ынкъам эминичгытэтэ еп нылвавқэнат лымалявык. Ынкәңит Иисусынэ пынләнэнат ытри: «Турык варкын рьэнут роолқыл?» ⁴²Ыргынан нэрэтын Ыныкы рарьё ыннээн. ⁴³Ынан пиринин ыңқэн ынкъам рунин ырык ягна.

⁴⁴Ыңқо ивнинэт Ынан: «Ңоот алымы Гымнан гатвылен торыкы, титэ еп гатвайгым турык рээн, ымыльо Гымнин вагыргын вэты валбылқыл, калее Моисейын Законык, мэтъатвытколъыргән кәлик ынкъам Псаломык». ⁴⁵Ынкәңит ыңқо Иисусынэ рытчынинэт ытри гаймаңэн чичевыльу Аңаң-Калегыргык. ⁴⁶Ытлён иквьи ырыкы: «Гәкәлилин, иңқун Христосэгым тәвиминңылылқылигим, наранмыгым ынкъам ңыроқавъылжәк эюльылқылигим.

⁴⁷ Ынкъам торгынан тыввёлқыл Гымыкныннэпы ымыльо варатырыкы: „Тургин ымпанвагыргын алва қытчыгыткы, ынқоры Эңэңэ ранэнаачыторавнэнат тургинэт эқэлтэтти“. Моота Иерусалимгыпы, ⁴⁸ қынымңылявыркынэткы ымыльо ынқэнат, торгынан льоёттэ. ⁴⁹ Ынкъам Гымнан трэнңивыңын торыкагты энатватё Гымнин Ытлыгэ. Тури-ым қыпэлятгытык Иерусалимык, арматвэтагнэты Гыргочальэпы».

Иисус гэпирилин э'эгты

⁵⁰⁻⁵¹Иисусынэ рылымңэнавнэнат ытри майңыным-нымгыпы ынкъам етгъэт кэтэм Вифаниятагнэты. Ынан рыгырголявнэнат мынгыт ынкъам, таңаңэнмыма ытри, йықонтатыңногъэ ырыкайпы, ынкъомгырголятыңногъэ э'эгты. ⁵²Ытри, амтаароңа Ыныкы, левтымпыгъэт. Ынқоры лыгэкоргавылъыт пэлқынтэтгъэт Иерусалимэты ⁵³ынкъам амқынбычо гатваленат таароңрак, анъяйва Эңэң.

ВЭТГАВКАЛЕКАЛ

АЛВАЛЪБЫЯНВЫВАРАТТЭ, АЛВАЛЪБЫЯН – язычники; так во времена Иисуса называли все народы, кроме еврейского. В то время только еврейский народ знал Закон, данный Богом.

АҢАҢ-КАЛЕГЫРГЫТ – Священные Книги (Священное Писание); религиозные книги, почитавшиеся евреями. К ним относятся Закон, книги Пророков, книга Псалмов и некоторые другие.

А’ҚАНМЫН – казнь.

ВЕЕЛЬЗЕВУЛ – Веельзевул; одно из еврейских наименований для дьявола (главы бесов).

ВЫЙИРИТ – дух.

ГЫЕВҚАКВЫРГЫН – обрезание; отсечение крайней плоти. Согласно условиям договора (завета), заключенного между Богом и еврейским народом, каждый младенец мужского пола должен был пройти через этот обряд. Над новорожденными этот обряд совершался на восьмой день жизни; во времена Иисуса имя давалось ребёнку в этот же день.

ДАВИД – Давид; самый знаменитый царь Израиля, из племени Иуды. Он был одним из авторов ветхозаветной книги Псалмов – песен, обращённых к Богу. Стремясь к миру и справедливости, Давид исполнял Божию волю. В награду за это Бог обещал ему, что его потомки вечно будут

израильскими царями. Еврейские пророки предсказывали, что Мессия (Христос), Который должен праведно царствовать над всем миром, будет потомком Давида.

ДИНАРИЙ – динарий; серебряная монета, использовавшаяся в Римской империи. По достоинству была равна заработку одного дня.

ЗАКОН – Закон; пять древнейших книг Библии. Эти книги повествуют о сотворении мира, о первых праведниках, слышавших голос Бога и выполнявших Его волю. Далее они рассказывают о происхождении еврейского народа, о том, как Бог освободил его из рабства в Египте и дал ему землю Палестины. Кроме того, в этих книгах содержатся повеления, которые Бог в древности дал еврейскому народу, – 10 главных повелений, множество правил, касающихся обрядов и общественной жизни. Именно поэтому все пять книг были известны под общим названием «Закон». В еврейской религии Закон был самой почитаемой книгой, точное соблюдение всех изложенных в ней правил было строго обязательным. Поскольку основные повеления, содержащиеся в Законе, Бог передал через Моисея, который по воле Бога вывел евреев из Египта, эта книга часто называлась «Законом Моисеевым».

ЗАКОНЫНЧЕЧАВАТЫЛЪЫТ, ИНЭНЧИЧЕВЭТЫЛЪЫТ КАЛЕГЫРГЫКЭН – законники, книжники; люди, хорошо знавшие Закон и объяснявшие его народу. Во времена Иисуса они представляли собой относительно небольшую группу людей, которая пользовалась большим уважением среди евреев.

ЗИЛОТЫТ — зилоты (по-гречески «ревнители»); еврейская религиозно-политическая группа, которая отличалась особой ревностью в охранении еврейской религии от языческого влияния и пыталась военным путем освободить народ от римской власти. Возможно, что один из двенадцати апостолов Иисуса, Симон Кананит, ранее принадлежал к этой группе.

ИНЭГТЭТНУМЭКЭВЫЛЪЫН — мытарь (сборщик податей); чиновник из числа местного населения, собиравший в Палестине налоги в казну Римской империи. Евреи презирали мытарей за то, что они сотрудничали с языческой римской властью (такое сотрудничество противоречило Закону). Кроме того, мытари регулярно собирали с населения больше денег, чем они должны были отдать своим начальникам, и оставляли излишки себе.

ИНЭНПЭЭВЭТКЫЛЪЫН КАВКАВЭН КРЫЧМЫН — праздник опресноков (пресных хлебов); праздник, отмечаемый в течение 7 дней после Пасхи. В течение этого праздника разрешалось есть только пресный хлеб, выпекаемый в виде тонких лепёшек.

КЫТПЭЛГЪАРЭГЫРГЫН — пост; посвященное Богу воздержание от пищи в течение определённого времени и время особой молитвы о Божией милости и помощи.

ҚӘЛЖЕЛВЫН — душа.

ЛЕВИЙЫЛЪЫТ — левиты; люди, которые хоть и не были священниками, но помогали в храме прославлять Бога музыкой, готовить животных для жертвы и т.д. Кроме того, они изучали Закон и учили народ. Это разрешалось делать

только потомкам Левия, родоначальника одного из 12 родов (племён) израильского народа. От его имени и пошло название «левиты».

ЛЬОЁ ЭҢЭҢИН (ХРИСТОС) (по-гречески слово «Христос» означает «помазанный», то есть «избранный Богом на служение», — то же, что по-еврейски «Мессия») — Божий посланник, приход которого предсказывался в книгах Закона и Пророков. Во времена Иисуса евреи ждали прихода Мессии и верили, что Он освободит их от власти римлян и установит Царство Божие.

МЭТЪАТВЫТКОЛЪЫТ — пророки; люди, слышащие слово Божие и доносящие его до других. Пророки призывали евреев покаяться и возвратиться к служению Единому Богу. Многие еврейские пророки записывали то, что Бог говорил через них. Во времена Иисуса книги Пророков, в частности книга Исаии, жившего в VIII в. до Рождества Христова, очень почитались у евреев. Среди пророков, не оставивших книг, наибольшим уважением пользовался Илия, живший в IX в. до н.э. Он бесстрашно обличал царя, не чтившего Бога, и прославился многочисленными чудесами. Как позднее возвестил людям другой пророк, Малахия, перед концом света Илия должен был вернуться на землю.

НЭНЪАЙВЫМҢЫЛТЭЛ — притча; краткий иноказательный поучительный рассказ.

ОЧЫЛЪАТ — покорность, смирение.

ПАСХА — Пасха; главный еврейский праздник, отмечающийся в память об освобождении еврейского народа под предводительством Моисея из египетского рабства. Этот праздник отмечался ежегодно в апреле. Для праздничной еды в

день Пасхи полагалось специально заколоть ягнёнка.

ПСАЛОМЫТ, ПСАЛОМКАЈЕКАЈ – Псалмы (псалмы по-гречески «песни»). Под этим общим названием собранно 150 еврейских религиозных песен, составляющих особую книгу Ветхого Завета. Многие из них выражают благодарение Богу за спасение от гибели, другие описывают Его величие и любовь или же содержат мольбу о помощи.

САДДУКЕЙЫЛЪЫТ – саддукеи; наиболее влиятельное религиозное течение среди евреев во времена Иисуса. Многие саддукеи входили в высший религиозный совет, среди саддукеев были и первосвященники. Они, как и фарисеи, отличались жёстким следованием Закону. Однако, в отличие от фарисеев, саддукеи не почитали другие Священные Книги, в частности книги Пророков. Они не верили в воскресение мертвых, потому что в Законе о нём ничего не сказано.

СИНАГОГРАН – синагога; здание, в котором евреи собирались каждую субботу для чтения Священных Книг и молитвы. Во времена Иисуса синагоги были в каждом городе, где жили евреи. Во время собрания в синагоге любой его участник мог прочитать отрывок из Священных Книг, а затем обратиться к собравшимся с толкованием прочитанного отрывка или поучением.

СУББОТА – суббота; священный день у евреев, который следовало полностью посвящать Богу и в который поэтому запрещалось работать. Новый день недели у евреев начинался с захода солнца, поэтому работать запрещалось с захода солнца в

пятницу до захода солнца в субботу. Ко временам Иисуса еврейские учителя Закона составили список тех дел, которые считаются недопустимыми в субботу. По субботам евреи всегда собирались в синагоге для молитвы и чтения Священных Книг.

ТААРОҢРАГЭЛЛЕВЫЛЪЫТ – священники; служители храма в Иерусалиме. Основная роль священника в еврейской религии состояла в принесении жертв Богу. Священниками, согласно Закону, могли быть только потомки Аарона, родного брата Моисея. Священники были разделены на 12 групп, каждая из которых служила в храме два раза в году по одной неделе.

ТААРОҢРАН – храм; священное здание в Иерусалиме. Только там евреи совершали жертвоприношения Богу, а также собирались в дни праздников. Впервые храм был построен в X в. до н.э. знаменитым еврейским царём Соломоном. Храм, который существовал во времена Иисуса, был построен еврейским царём Иродом Великим. Здание храма было окружено галереями, которые разделяли окружающее его пространство на несколько дворов (см. схему). Галереи храма были местом, где обычно собиралось большое количество людей. Как и предсказывал Иисус, вскоре после Его воскресения, в 70 г. н.э., храм был разрушен римлянами и с тех пор не восстанавливался.

ТЬЭВЧЕМГЪОГЫРГЫН – воля, волеизъявление.

ТЭҢГЫЕҢ, КЫТТЭҢГЫЕҢ – испытание.

ТЭҢИНИЧГЫТЭТ – чудо.

ФАРИСЕЙЫЛЪЫТ – фарисеи; религиозное течение у евреев во времена Иисуса. Фарисеев

отличало очень строгое следование всем, даже второстепенным требованием Закона. Они пользовались большим уважением в народе и сами очень гордились своей религиозностью и строгостью нравов.

ЧЕНЪЁРГАВВЭТГАВ – молитва.

Ы’МПАҢВАГЫРГЫН АЛВА РЫТЧЫЁЛҚЫЛ – покаяние; осознание своей вины перед Богом и отказ от прежнего образа жизни.

Ы’ТТЬЫЁЛТААРОҢРАГЭЛЕВЫЛЪЫН – первосвященник; главный еврейский священник. Согласно Закону, только он мог исполнять некоторые обряды и входить в самое святое место в здании храма.

Ы’ТТЬЫЁЛТААРОҢРАГЭЛЕВЫЛЪЫТ – первосвященники; наиболее влиятельные еврейские священники, имевшие политический вес. Многие первосвященники входили в высший религиозный совет. Во времена Иисуса почти все они происходили из нескольких знатных семейств.

ЭВЫНЭРЫМ – четвертовластник; первоначально означало «правитель одной четверти» какой-нибудь области. Позднее этот термин стал более общим для именования правителей областей в Римской империи. Два сына царя Ирода Великого, а именно Ирод Антипа и Филипп, были четвертовластниками в Палестине во времена проповеди Иисуса.

ЭКЫК ДАВИДЫН – Сын Давидов; так называли Мессию (Христа), поскольку, как верили евреи, Он должен быть потомком царя Давида.

ЭКЫК О’РАВЭТЛЪАРГЭН – Сын Человеческий; так Иисус часто называет Себя в Евангелиях. О точном значении этого наименования нет

единого мнения. С одной стороны, так в книге пророка Даниила в Ветхом Завете именуется небесная личность, которой в конце времен Бог даст честь, славу и власть. С другой стороны, в еврейском языке это выражение может значить просто «человек». Если Иисус употреблял его в этом значении, то тем самым Он хотел подчеркнуть, что во всем подобен людям, прежде всего Своими страданиями и смертью.

РЭНААЧЫТОРАВ – прощение.

ЭНАНЛЯВАГЫРГЫН ЭҢЭҢИН – Царство Божие; Божие владычество в этом и будущем мире над людьми и всем существующим; жизнь в соответствии с волей Всевышнего.

ЭНАНЭНТЫТКОВАН – жертвенник; место, где евреи приносили жертвы, предписанные Законом. Во времена Иисуса животных закалывали на жертвеннике во внутреннем дворе храма, а жертвенные благовония курились на жертвеннике непосредственно в храмовом здании.

ЭҢЭҢ – Бог.

ЭҢЭҢГЫЙИВ – знамение; чудесный знак со стороны Бога как доказательство чего-либо.

ЭТЫН – Господь, господин.

ЯВМАТГЫРГЫН – преображение.

Таҥпыҥыл Луканэн

*Евангелие от Луки
на чукотском языке*

НИУ Институт перевода Библии
Лицензия № 01271 от 22.03.2000
101000 Россия, Москва, Главпочтамт, а/я 360

Подписано в печать .
Формат 84×108 1/32. Печать офсетная. Усл. печ. л. 15,96.
Тираж #000 экз. Заказ №

Отпечатано с готовых диапозитивов
в типографии «Принткорп»
ЛП № 347 от 11.05.1999
220141 г. Минск, Староборисовский тракт, 40